

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Навчально–науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

**ОБЛІКОВО–АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ЗАПАСАМИ
ПІДПРИЄМСТВА ТА АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ
ВИКОРИСТАННЯ**

(за матеріалами сільськогосподарського товариства з
обмеженою відповідальністю «Федунка»)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Другий (магістерський) рівень вищої освіти

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

601–ЕО

10578334

КР

Розробила студентка групи 601-ЕО
Калініченко А. С.

Керівник: к.е.н., доцент
Свистун Л.А.

Рецензент: провідний бухгалтер
ТОВ «Полтавська бурова компанія»
Пашко Ю.М.

Засвідчую, що в цій роботі немає
запозичень із праць інших авторів без
відповідних посилань

Калініченко А.С.

Підтверджую достовірність даних,
використаних у роботі

Свистун Л.А.

Допустити до захисту
Завідувач кафедри

Кулик В.А.

2023

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

(повне найменування вищого навчального закладу)

Інститут, факультет, відділення Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права

Кафедра, циклова комісія кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

(шифр і назва)

Освітньо-професійна програма Облік і оподаткування

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Завідувач кафедри фінансів,
банківського бізнесу та оподаткування**

д.е.н., професор Кулик В.А.

«__» _____ 202_ року

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

Калініченко Аліні Сергіївні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: « Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими запасами підприємства та аналіз ефективності їх використання (за матеріалами сільськогосподарського товариства з обмеженою відповідальністю «Федунка»)»

керівник роботи к.е.н., доцент Свистун Людмила Анатоліївна,
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від «__» _____ 2023 року № _____

2. Строк подання студентом роботи 12.01.2024р.

3. Вихідні дані до роботи:

- 1) інструктивні й нормативні матеріали;
- 2) засновницькі документи, посадові інструкції;
- 3) фінансова і статистична звітність, первинні облікові документи.

4. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

Розділ 1 Економічна характеристика та організація обліку на ТОВ «Федунка»

Розділ 2 Облік та аудит виробничих запасів на ТОВ «Федунка»

Розділ 3 Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими запасами на ТОВ «Федунка»

Розділ 4 Аналіз ефективності використання виробничих запасів на ТОВ «Федунка»

5. Перелік графічного матеріалу до кваліфікаційної роботи: схеми, рисунки, графіки, діаграми за темою та об'єктом дослідження

Зміст роботи відобразити на 20-25 аркушах формату А-4

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	2	3	4
Розділ 1	К.е.н., доцент Свистун Л.А.	30.10	12.11
Розділ 2	К.е.н., доцент Свистун Л.А.	13.11	26.11
Розділ 3	К.е.н., доцент Свистун Л.А.	27.11	14.12
Розділ 4	К.е.н., доцент Свистун Л.А.	15.12	31.12

7. Дата видачі завдання _____ року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п. п.	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи
1	2	3
1	Вивчення нормативних і інструктивних матеріалів, спеціальної літератури, періодичних видань	упродовж усього терміну дипломування
2	Розділ 1. (Збір матеріалів, аналітична обробка вихідних даних, написання розділу, оформлення графічної частини)	30.10-12.11.2023 р.
3	Розділ 2. (Збір матеріалів, аналітична обробка вихідних даних, написання розділу, оформлення графічної частини)	13.11-26.11.2023 р.
4	Розділ 3. (Збір матеріалів, аналітична обробка вихідних даних, написання розділу, оформлення графічної частини)	27.11-14.12.2023 р.
5	Розділ 4. (Збір матеріалів, аналітична обробка вихідних даних, написання розділу, оформлення графічної частини)	15.12-31.12.2023 р.
6	Формулювання загальних висновків	01.01-07.01.2024 р.
7	Оформлення роботи до захисту. Рецензування кваліфікаційної роботи. Перевірка роботи на плагіат	08.01-11.01.2024 р.
8	Написання доповіді до захисту в Екзаменаційній комісії (ЕК)	12.01-14.01.2024 р.
9	Захист кваліфікаційних робіт	15.01-21.01.2024 р.

Студент _____
(підпис)

Калініченко А.С.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____
(підпис)

Свистун Л.А.
(прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Калініченко А.С. Обліково–аналітичне забезпечення управління виробничими запасами підприємства та аналіз ефективності їх використання (за матеріалами сільськогосподарського товариства з обмеженою відповідальністю «Федунка»). Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти магістра з обліку і оподаткування – Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Полтава, 2024.

Робота містить 119 сторінок, 26 таблиць, 30 рисунків, список літературних джерел із 83 найменувань, 7 додатків.

Ключові слова: облік, аналіз, управління, виробничі запаси, первинні документи, оцінка запасів, автоматизація обліку, ефективність використання.

Об'єктом дослідження є процес управління виробничими запасами на сільськогосподарських підприємствах.

Предметом дослідження є інформаційно-аналітичне забезпечення оптимізації виробничих запасів на сільськогосподарському підприємстві.

Метою роботи є вивчення теоретичних та практичних аспектів управління виробничими запасами та підвищення ефективності їх використання шляхом вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення.

У роботі розглянуто сутність, класифікацію, оцінку, документальне оформлення, порядок відображення в обліку виробничих запасів, виявлено можливості та переваги використання інформаційно-аналітичного забезпечення управління запасами та з'ясовано, які програмні продукти слід використовувати для оптимізації аналізу запасів. Проведено аналіз основних економічних показників та оцінено ефективність використання виробничих запасів у господарському процесі. Здійснено ABC-аналіз та аналіз точки беззбитковості на сільськогосподарському підприємстві. Одержані результати можуть бути використані при вдосконаленні системи обліково–аналітичного забезпечення управління на ТОВ «Федунка».

ESSAY

Kalinichenko A.S. Accounting and analytical support for the management of production stocks of the enterprise and analysis of the effectiveness of their use (based on the materials of the limited liability agricultural company «Fedunka»). Qualifying work for obtaining the degree of master of higher education in accounting and taxation - Yuriy Kondratyuk Poltava Polytechnic National University, Poltava, 2024.

The work contains 119 pages, 26 tables, 30 figures, a list of literary sources with 83 names, 7 appendices.

Keywords: accounting, analysis, management, production stocks, primary documents, stock assessment, automation of accounting, efficiency of use.

The object of the study is the process of managing production stocks at agricultural enterprises.

The subject of the study is information and analytical support for the optimization of production stocks at an agricultural enterprise.

The purpose of the work is to study the theoretical and practical aspects of managing production stocks and increase the efficiency of their use by improving accounting and analytical support.

The work considered the essence, classification, evaluation, documentation, the order of display in the accounting of production stocks, revealed the possibilities and advantages of using information and analytical support for stock management, and clarified which software products should be used to optimize stock analysis. The analysis of the main economic indicators was carried out and the efficiency of the use of production stocks in the economic process was evaluated. ABC-analysis and analysis of the break-even point at the agricultural enterprise were carried out. The obtained results can be used in the improvement of the system of accounting and analytical management support at Fedunka LLC.

ПЕРЕЛІК МАТЕРІАЛІВ ГРАФІЧНОЇ ЧАСТИНИ

Ар-куш	Найменування	При-мітка
1	Структура управління та бухгалтерської служби ТОВ «Федунка»	
2	Організація обліку та звітності на ТОВ «Федунка»	
3	Характеристика економічних показників діяльності ТОВ «Федунка» за 2020-2022 роки	
4	Характеристика активів, капіталу і зобов'язань ТОВ «Федунка» за 2020-2022 роки	
5	Показники ліквідності, ділової активності та фінансового стану ТОВ «Федунка» за 2020-2022 роки	
6	Характеристика та склад запасів	
7	Класифікація виробничих запасів	
8	Методи оцінки виробничих запасів при їх вибутті	
9	Документальне оформлення операцій з виробничими запасами	
10	Аналітичний і синтетичний облік виробничих запасів	
11	Ведення рахунку 20 на ТОВ «Федунка»	
12	Мета, завдання та особливості аудиту виробничих запасів	
13	Сутність, мета, цілі обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими запасами	
14	Основні моделі управління запасами	
15	Особливості впровадження обліково-аналітичного забезпечення виробничих запасів на сільськогосподарських підприємствах	
16	Завдання та методи аналізу виробничих запасів	
17	Програмне забезпечення для аналізу виробничих запасів	
18	Структура та динаміка виробничих запасів ТОВ «Федунка» за 2020-2022 роки	
19	Показники оцінки стану та ефективності використання виробничих запасів на ТОВ «Федунка» за 2020-2022 роки	
20	АВС-аналіз виробничих запасів за субрахунком 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення»	
21	Нормування оборотних коштів для виробничих запасів на ТОВ «Федунка»	
22	Аналіз впливу виробничих запасів на фінансову стійкість підприємства	
23	Висновки і пропозиції	

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Економічна характеристика та організація обліку на ТОВ «Федунка»..	6
1.1. Організаційно–управлінська структура та види діяльності ТОВ «Федунка»..	6
1.2. Організація бухгалтерського обліку на ТОВ «Федунка».....	14
1.3. Аналіз основних економічних показників ТОВ «Федунка».....	23
РОЗДІЛ 2. Облік та аудит виробничих запасів на ТОВ «Федунка».....	37
2.1. Економічна характеристика, склад і класифікація виробничих запасів. Оцінка виробничих запасів.....	37
2.2. Документальне оформлення операцій з виробничими запасами.....	46
2.3. Аналітичний та синтетичний облік виробничих запасів.....	50
2.4. Організаційні аспекти та методика аудиту виробничих запасів.....	57
РОЗДІЛ 3. Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими запасами на ТОВ «Федунка».....	64
3.1. Сутність обліково–аналітичного забезпечення виробничих запасів.....	64
3.2. Програмне забезпечення для обліку та аналізу виробничих запасів.....	70
3.3. Проблеми та шляхи покращення обліково–аналітичного забезпечення виробничих запасів на ТОВ «Федунка».....	74
РОЗДІЛ 4. Аналіз ефективності використання виробничих запасів на ТОВ «Федунка».....	80
4.1. Мета, завдання, нормативно–інформаційне забезпечення та організація аналізу операцій з виробничими запасами на ТОВ «Федунка».....	80
4.2. Аналіз динаміки, складу і структури виробничих запасів ТОВ «Федунка»..	85
4.3. Аналіз ефективності використання виробничих запасів ТОВ «Федунка»...	92
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	107
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ	111
ДОДАТКИ.....	119

				<i>601-EO</i>	<i>10578334</i>	<i>KP</i>	
	П. І. Б.	Підпис	Дата				
Розроб.	Калініченко А.С.			Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими запасами підприємства та аналіз ефективності їх використання (за матеріалами сільськогосподарського товариства з обмеженою відповідальністю «Федунка»)	Стадія	Арк.	Аркушів
Перевір.	Свистун Л.А.				2	119	
Н. контр.	Свистун Л.А.				Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка Кафедра ФІББО		
Затверд.	Кулик В.А.						

ВСТУП

У сучасних умовах глобальної конкуренції та стрімкого розвитку технологій важливим фактором успішної діяльності будь-якого підприємства є ефективне управління виробничими запасами. Обліково-аналітичне забезпечення цього процесу визначається як ключовий елемент, спрямований на підтримку прийняття обґрунтованих рішень та оптимізацію управлінських процесів.

Актуальність дослідження полягає у тому, що в умовах економічного середовища, яке динамічно змінюється, де стратегічне значення має якісне управління ресурсами, обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими запасами стає важливим фактором для забезпечення конкурентоспроможності та стійкості підприємства. Відповідно, вивчення та удосконалення існуючих підходів до обліку та аналізу виробничих запасів вимагає нових поглядів та стратегій.

Найважливіші аспекти обліково-аналітичного забезпечення управління запасами досліджували такі видатні вчені: А. М. Поддєрьогін, Н.С. Ширяєва, Є.М. Романів, Н. Д. Бабяк, М. Д. Білик, Г.Г. Кірейцев, О.І. Гадзевич, Т.А. Шпятиковська, М. І. Крупка, І.О. Бланк, Н.І. Коваль, Ю.А. Жданова та інші.

Метою роботи є вивчення теоретичних та практичних аспектів управління виробничими запасами та підвищення ефективності їх використання шляхом вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення. Робота спрямована на розкриття сутності та визначення оптимальних методів управління запасами для підвищення ефективності виробничих процесів.

Для досягнення визначеної мети поставлено наступні завдання:

- розглянути організацію бухгалтерського обліку та фінансової звітності на ТОВ «Федунка»;
- здійснити аналіз основних економічних показників діяльності підприємства за останні три роки, використовуючи фінансову звітність;

- з'ясувати поняття виробничих запасів, вивчити їх класифікацію, оцінку, методи списання, облік та документальне оформлення;
- провести аналіз існуючих інформаційних технологій та методів управління запасами, спрямованих на сільськогосподарські підприємства;
- визначити умови та моделі, які сприяють ефективному управлінню запасами в аграрному секторі;
- розробити рекомендації з усунення проблем та підвищення ефективності управління запасами на сільськогосподарських підприємствах;
- визначити можливості та переваги використання інформаційно–аналітичного забезпечення управління запасами в агросекторі;
- здійснити дослідження впливу ABC–аналізу, нормування та базових показників оцінки ефективності використання виробничих запасів на фінансово–господарську діяльність об'єкта дослідження.

Об'єктом дослідження є система управління виробничими запасами ТОВ «Федунка», а предметом – обліково–аналітичне забезпечення цієї системи. Аналіз спрямований на вивчення структури, методів та інструментів управління запасами, а також їх впливу на ефективність діяльності підприємства.

Інформаційна база дослідження включає в себе нормативно–правові документи, наукові публікації, законодавчі акти, статті, підручники, посібники та тези доповідей, а також первинні документи, такі як статут, облікова політика, фінансова, податкова, статистична звітність за 2020–2022 роки, що стосуються Товариства з обмеженою відповідальністю «Федунка».

Для виконання кваліфікаційної роботи використовуються методи економічного аналізу та дослідження економічних процесів. Зокрема, використовуються методи графічного, розрахунково–аналітичного, якісного аналізу, а також методи узагальнення, групування та нормативного розрахунку.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи проводилась:

- на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт зі спеціальності «Облік і оподаткування» у 2022–2023 навчальному році на тему «Інформаційно–аналітичне забезпечення оптимізації виробничих запасів

сільськогосподарського підприємства», за результатами якого було отримано диплом III ступеня;

– опубліковано статтю у науковому журналі «Економіка і регіон» №2 за 2023р. на тему: «Information and analytical support of production stocks management at the enterprise for crisis prevention»;

– на V Міжнародній науково–практичній конференції від 23.11.2023 р. з доповіддю на тему: «Автоматизація обліку виробничих запасів на сільськогосподарському підприємстві»;

– на 74–тій науковій конференції професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» 2022.04.25 з доповіддю на тему: «Проблеми обліку виробничих запасів на підприємстві та шляхи його вдосконалення»;

– на III Міжнародній науково–практичній конференції 27.10.2021 з доповіддю на тему «Особливості організації стратегічного управлінського обліку та внутрішньогосподарського контролю на підприємствах».

Практична цінність кваліфікаційної роботи полягає у проведенні повного економічного аналізу виробничих запасів на основі даних фінансової, статистичної звітності та первинних документів, в результаті яких надаються рекомендації стосовно покращення діяльності ТОВ «Федунка» в цілому, шляхом застосування методів та програм оптимізації аналізу виробничих запасів. Розроблена програма аудиту виробничих запасів та обліково–аналітичні рекомендації можуть стати ефективним інструментом для оптимізації управлінських процесів та досягнення оптимального рівня управління виробничими запасами.

РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ НА ТОВ «ФЕДУНКА»

1.1 Організаційно–управлінська структура та види діяльності ТОВ «Федунка»

Кваліфікаційна робота виконується за матеріалами сільськогосподарського Товариства з обмеженою відповідальністю «Федунка» – далі ТОВ «Федунка». ТОВ «Федунка» – це юридична особа, яка функціонує відповідно до положень Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України, Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», а також інших нормативно–правових актів, що діють на території України.

Класифікаційні ознаки ТОВ «Федунка» відображені в таблиці 1.1, яка складена відповідно до великої кількості класифікаційних ознак підприємств, представлених в бухгалтерському обліку.

Таблиця 1.1

Класифікаційні ознаки ТОВ «Федунка»

№ п. п.	Класифікаційна ознака	Вид діяльності ТОВ «Федунка»
1	Характер та діяльності	Комерційне
2	Форма власності майна	Приватне
3	Форма господарювання та правовий статус підприємства	Національне
4	Національна належність капіталу	Господарське товариство
5	Галузево–функціональний вид діяльності	Сільськогосподарське
6	Ступінь підпорядкованості підприємства та технологічна цілісність	Головне
7	Кількість працівників	Середнє

ТОВ «Федунка» зареєстроване 05.04.2001 за юридичною адресою 38032, с. Федунка, Миргородський район, Полтавська область. Товариство має статутний капітал у розмірі 2 500 000 грн.

Юридичні характеристики ТОВ «Федунка» включають код ЄДРПОУ – 03770425 та ідентифікаційний код – 037704216301. Статут є установчим документом підприємства (Додаток С). Підписання Статуту відбувається уповноваженими особами Загальних зборів Товариства або головою та секретарем Загальних зборів відповідно до прийнятих рішень.

Підприємство функціонує як самостійна юридична особа, оснащена відповідними засобами ідентифікації, такими як кутовий штамп із повним найменуванням та кругла печатка та діє відповідно до чинного законодавства України. ТОВ «Федунка» має можливість відкривати депозитні, поточні та валютні рахунки в українських банках.

Оскільки підприємство є сільськогосподарським, то його діяльність орієнтована на комерційний підхід, з метою отримання максимального прибутку з використанням мінімальних витрат для Учасників Товариства з обмеженою відповідальністю. На ТОВ «Федунка» види діяльності зображені в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Основний вид діяльності	Інші види діяльності
1	2
<p>– Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур є основним видом діяльності;</p>	<p>– Вирощування інших однорічних і дворічних культур; – Розведення великої рогатої худоби молочних порід; – Розведення іншої великої рогатої худоби та буйволів; – Розведення коней та інших тварин родини конячих; – Розведення овець і кіз; – Допоміжна діяльність у рослинництві; – Допоміжна діяльність у тваринництві; – Післяурожайна діяльність; – Оброблення насіння для відтворення;</p>

1	2
	<ul style="list-style-type: none"> – Виробництво м'яса; – Виробництво продуктів борошномельно–круп'яної промисловості; – Виробництво хліба та хлібобулочних виробів; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок нетривалого зберігання; – Виробництво готової їжі та страв; – Виробництво інших харчових продуктів, н.в.і.у. ; – Виробництво готових кормів для тварин, що утримуються на фермах; – Оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин; – Надання ландшафтних послуг.

Предметом діяльності досліджуваного підприємства згідно зі Статутом є:

- сільське господарство;
- розробка з наступним впровадженням передових технологій виробництва сільськогосподарської продукції;
- виробництво, збір, переробка та реалізація сільськогосподарської продукції, а також управління відходами виробництва і використання вторинної сировини, включаючи продукцію тваринництва;
- розробка та виготовлення приладів для сільськогосподарського сектору;
- закупівля засобів виробництва для вирощування та переробки сільськогосподарської продукції, а також виготовлення продуктів харчування;
- розвідка та експлуатація природних родовищ нерудних матеріалів, корисних копалин та сировини для виробництва будівельних матеріалів.
- будівництво об'єктів різних типів, включаючи житлові, адміністративні, промислові, торгові та транспортні споруди, склади, культурні заклади та

індивідуальні будинки «під ключ», а також проведення робіт з реконструкції, реставрації та ремонту будівель;

– створення та розміщення реклами, планування та проведення рекламних кампаній, розповсюдження рекламних матеріалів, використання засобів масової інформації, повітряна реклама, оренда місць для реклами, а також фотозйомка та інші рекламні послуги та ін.

Історію створення, а також реорганізацію ТОВ «Федунка» зображено в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Історія створення та реорганізація ТОВ «Федунка»

№	Перше найменування товариства	Реорганізована назва	Умови реорганізації
1	Колгосп ім. Котовського Шишацького р-ну, Полтавської обл.	СТОВ «Федунка»	Згідно з рішенням загальних зборів уповноважених від 9.03.2000 р. свідоцтво реєстрації №32 від 10.03.2000 р.
2	СТОВ «Федунка»	СЗАТ «Федунка»	На основі зборів засновників протокол №4 від 1.06.2001 р.
3	СТОВ «Федунка»	СЗАТ «Федунка»	
4	СЗАТ «Федунка»	ЗАТ «Федунка»	Згідно з рішенням загальних зборів акціонерів протокол №1 від 26.03.2008 року.
5	ЗАТ «Федунка»	ТОВ «Федунка»	Згідно з рішенням загальних зборів акціонерів Пр№1 від 12.10.2010 р.

Органом управління ТОВ «Федунка» є:

1. Загальні збори Учасників Товариства – вищий орган Товариства.
2. Директор Товариства – виконавчий орган Товариства.

На рис. 1.1. зображено структуру власності досліджуваного підприємства.

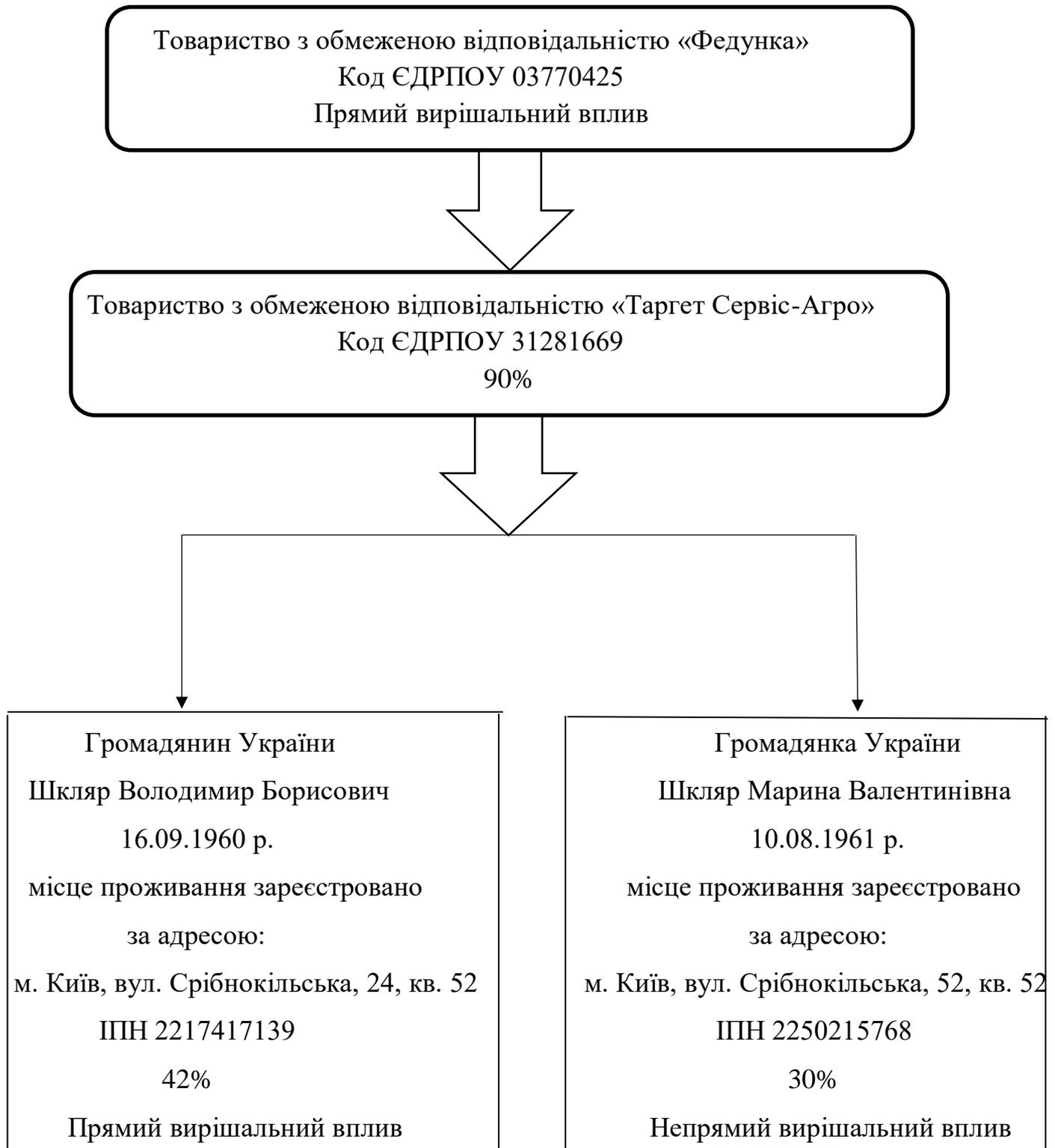

Рисунок 1.1 – Структура власності ТОВ «Федунка»

У ТОВ «Федунка» відкрито 2 поточні рахунки у національній валюті – гривні, які обслуговуються за допомогою відділень банку АТ «Райффайзен Банк Аваль» у м. Київ.

Прибуток підприємства формується за допомогою віднімання вартості матеріальних витрат та витрат на оплату праці від доходів, отриманих в процесі його функціонування. Сума податків, відсотків за кредитами, інших обов'язкових платежів та облігацій сплачується з економічного прибутку. Залишений після цих розрахунків прибуток стає власністю підприємства, яке, відповідно до установчих документів, має право визначати способи його подальшого використання.

У відповідності зі Статутом, активами Товариства є основні засоби, акції у статутному капіталі господарських товариств, обігові кошти, а також інші цінності, вартість яких висвітлюється у балансі підприємства.

1. Основні засоби: транспортні засоби, споруди, машини та обладнання, земельні ділянки, передавальні пристрої, інші основні засоби.

2. Виробничі запаси: поточні біологічні активи, товари, сировина і матеріали, матеріали сільськогосподарського призначення, готова продукція, палива, незавершене виробництво, запасні частини, малоцінні та швидкозношувані предмети.

3. Грошові кошти: готівка; поточні рахунки у банку.

Для забезпечення надійного та ефективного виконання завдань на ТОВ «Федунка» використовується метод делегування, що передбачає передачу завдань і повноважень особі, яка приймає на себе відповідальність за їх своєчасне та якісне виконання.

Організаційна структура визначається як сукупність організованих потоків ресурсів та виробничих ланок у виробничій системі. Вона також включає в себе органи управління та їх взаємовідносини, спрямовані на реалізацію стратегічних цілей підприємства.

На досліджуваному підприємстві застосовується лінійно–функціональна організаційна структура (рис. 1.2). Цей підхід передбачає, що повноваження та

відповідальність за функціональними областями управління і прийняття рішень розподіляються вертикально. Згідно з цією структурою, управління організовано за лінійною схемою, а функціональні підрозділи апарату управління підприємством взаємодіють для виконання завдань управління, надаючи підтримку лінійним керівникам.

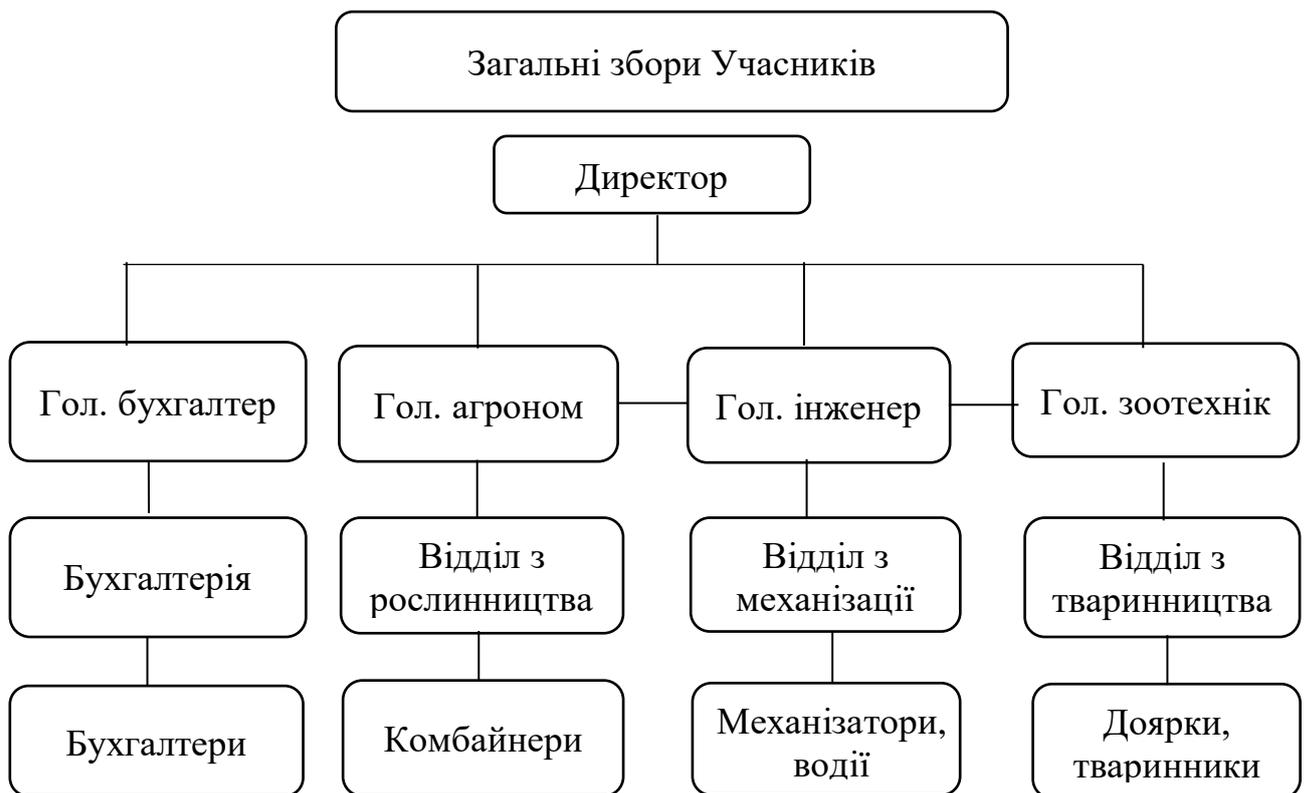

Рисунок 1.2 – Структура управління ТОВ «Федунка»

Лінійно–функціональна організаційна структура є однією з основних форм організації управління підприємством і визначається розділенням функцій та обов’язків на підставі принципу функціональної спеціалізації та ієрархічної лінійності. Переваги та недоліки даної структури наведені на рис. 1.3.

Основні риси лінійно–функціональної організаційної структури:

1. Лінійна структура передбачає, що управління передається уздовж ліній від верхнього керівництва до робочих рівнів, утворюючи вертикальну ієрархію. Кожен рівень отримує інструкції від вищого рівня і відповідає лише перед своїми прямими підлеглими.

2. Функціональна диференціація передбачає, що організація розділяється на функціональні підрозділи (виробництво, маркетинг, фінанси і т. п.), кожен з яких відповідає за конкретний аспект діяльності.

3. Спеціалізація означає, що кожен функціональний підрозділ має свою експертну групу, спеціалізовану в конкретній області, що сприяє підвищенню ефективності та професійності.

Рисунок 1.3 – Переваги і недоліки лінійно–функціональної організаційної структури управління

Всупереч недолікам, лінійно–функціональна організаційна структура залишається популярною, особливо для стабільних та менш змінюваних умов діяльності підприємства. Збалансоване використання переваг та усунення недоліків може допомогти ефективно управляти діяльністю підприємства в рамках цієї структури.

Організаційна структура управління є ключовим аспектом для ефективної діяльності ТОВ «Федунка». Засновники мають голоси, пропорційні їх часткам у статутному капіталі. Голова загальних зборів обирається на зборах засновників, які проводяться не рідше двох разів на рік.

Управлінський облік – це взаємопов’язаний процес виявлення, накопичення, вимірювання, підготовки, аналізу, інтерпретації та передачі

необхідної інформації для використання управлінською ланкою підприємства. Його основні функції включають оцінку, планування і контроль всередині організації, а також забезпечення належного використання ресурсів.

Бухгалтерський облік в системі управління виконує ряд функцій, зокрема:

- інформаційна функція, що забезпечує збір, обробку та надання інформації для прийняття управлінських рішень;
- контрольна функція допомагає в здійсненні контролю за фінансовою діяльністю та дотриманням встановлених стандартів;
- забезпечення збереження майна характеризується відстеженням руху коштів та вартості майна підприємства;
- зворотний зв'язок забезпечує зворотний потік інформації для корекції стратегій та планів;
- аналітична функція надає аналіз фінансової інформації для розуміння та вдосконалення діяльності підприємства.

До похідних функцій бухгалтерського обліку можна віднести прогностичну, регулюючу, правову облікову регламентацію та забезпечення зацікавлених користувачів необхідною інформацією.

Облік витрат на ТОВ «Федунка» ведеться з використанням 9 класу рахунків бухгалтерського обліку.

Отже, ТОВ «Федунка» – середнє приватне господарське товариство, яке займається вирощуванням зернових культур, бобових культур і насіння олійних культур є основним видом діяльності. На підприємстві вищим органом виступають Загальні збори Учасників, а виконавчим органом – директор. ТОВ «Федунка» у своїй діяльності застосовує лінійно–функціональну організаційну структуру управління.

1.2 Організація бухгалтерського обліку на ТОВ «Федунка»

Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться неперервно від дня реєстрації і до ліквідації підприємства, що характеризує один з основних

принципів ведення бухгалтерського обліку – безперервність діяльності. Достовірне відображення даних в бухгалтерському обліку великою мірою залежить від правильної його організації.

ТОВ «Федунка» виконує облік результатів своєї діяльності та проводить оперативний, статистичний, управлінський, податковий та бухгалтерський облік відповідно до установлених норм і правил. Всі ці види обліку здійснюються у встановленому порядку, а підприємство несе повну відповідальність за достовірність та своєчасність внесення всіх облікових даних.

Директор підприємства несе відповідальність за стан обліку і своєчасне подання звітності. За рішенням власника чи згідно з внутрішньою структурою підприємства, інша посадова особа також може бути відповідальною за ці обов'язки. Взагалі, відповідальність за облік та фінансову звітність є ключовою для забезпечення прозорості та відповідності законодавчим вимогам.

При веденні бухгалтерського обліку і формуванні фінансової звітності співробітники бухгалтерії керуються Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1] та Положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

Директор підприємства відіграє ключову роль у створенні необхідних умов для правильного ведення бухгалтерського обліку. Він забезпечує невідхідні ресурси та умови для виконання всіма підрозділами, службами та працівниками, які причетні до бухгалтерського обліку, законних вимог бухгалтера стосовно оформлення та подання первинних документів до обліку.

ТОВ «Федунка» використовує спрощений план рахунків для систематичного та достовірного ведення бухгалтерського обліку. Важливо відзначити, що підприємство є платником єдиного податку 4 групи, що впливає на обрану систему обліку. Цей підхід дозволяє спростити процес бухгалтерського обліку та оптимізувати відповідальність за податки.

Платниками єдиного податку 4 групи спрощеної системи оподаткування є сільськогосподарські товаровиробники, включаючи:

- 1) Юридичні особи будь-якої організаційно-правової форми

господарювання, частка сільськогосподарського виробництва за минулий податковий період (рік) яких дорівнює або перевищує 75% загальної площі земельної ділянки.

2) Фізичні особи – підприємці, що здійснюють діяльність в межах фермерського господарства:

- спеціалізація на вирощуванні, відгодовуванні, збиранні, вилові, переробці сільськогосподарської продукції, включаючи її продаж;
- здійснення господарської діяльності за місцем податкової адреси;
- члени фермерського господарства – лише члени сім'ї фізичної особи – підприємця згідно з частиною другою статті 3 Сімейного кодексу України;
- відсутність використання праці найманих осіб;
- площа сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду у власності членів фермерського господарства становить від 2 до 20 гектарів. [3].

Формою організації бухгалтерського обліку на ТОВ «Федунка» є створення бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером – Коротковою Юлією Петрівною (рис. 1.4).

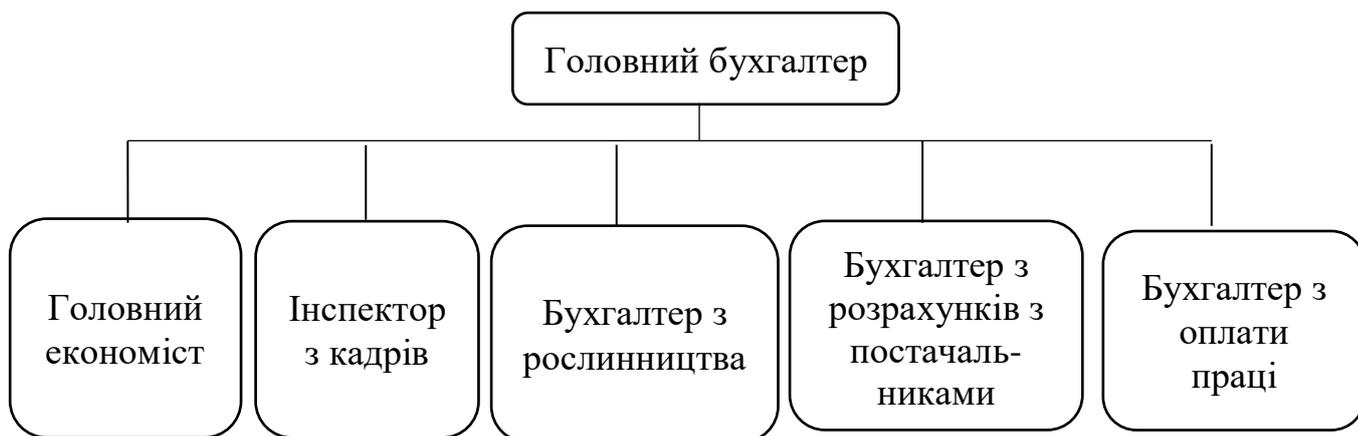

Рисунок 1.4 – Форма організації бухгалтерської служби

Головний бухгалтер виконує ключову роль в забезпеченні фінансової діяльності організації, виконуючи різноманітні функції відповідно до своїх посадових положень. Його роботу оцінює директор, враховуючи такі аспекти, як повнота, якість та своєчасність виконання посадових обов'язків.

Головний бухгалтер взаємодіє з усіма структурними підрозділами організації щодо фінансово–господарської діяльності.

Крім того, головний бухгалтер взаємодіє з державними органами, які відповідають за контроль за фінансовою діяльністю суб'єктів господарської діяльності. Це може включати в себе подання звітності, участь у податкових аудитах та інші види співпраці для забезпечення відповідності законодавчим вимогам і нормативам.

Посадові обов'язки бухгалтерів на Товаристві з обмеженою відповідальністю «Федунка» відображено в таблиці 1.4.

Таблиця 1.4

Посадові обов'язки відділу бухгалтерії на ТОВ «Федунка»

Бухгалтер на підприємстві	Посадові обов'язки
1	2
Головний бухгалтер	<ul style="list-style-type: none"> – координує діяльність бухгалтерії нашої організації, гарантуючи виконання завдань, визначених відповідно до законодавства та внутрішніх нормативів; – відзначається контролем за відображенням господарських операцій у бухгалтерському обліку та додержанням працівниками бухгалтерії та інших підрозділів організації встановлених процедур оформлення та обліку первинних документів, у відповідності до вимог законодавства з питань списання та передачі майна; – забезпечує складання фінансової звітності за результатами обліку, її своєчасне представлення визначеним користувачам; – забезпечує взаємодію з банківськими установами стосовно розміщення фінансових коштів організації; – проводить розрахунки з кредиторами за погодженням з директором організації відповідно до умов укладених договорів; – контролює підготовку та подання звітів з підписом головного бухгалтера відповідно до встановлених форм та інструкцій; – узгоджує документи, пов'язані з витратами фонду заробітної плати, встановленням окладів, надбавок, доплат та виплат премій працівникам. – в межах своїх повноважень здійснює заходи щодо відшкодування збитків від нестач, розтрат та крадіжок; – бере участь в інвентаризаційних заходах та забезпечує захист персональних даних у відділах, де розміщені бази персональних даних; – контролює виконання працівниками бухгалтерії законодавства з питань захисту персональних даних та інші визначені обов'язки.

Продовження таблиці 1.4

1	2
Інспектор з кадрів	<ul style="list-style-type: none"> – здійснює облік працівників підприємства та його підрозділів у відповідності з уніфікованими формами первинної облікової документації; – гарантує відповідність кадрової документації вимогам законодавства з питань праці, захисту персональних даних та вимог системи управління якістю підприємства та ін.;
	<ul style="list-style-type: none"> – оформляє прийняття на роботу, переведення, переміщення і звільнення працівників відповідно до законодавства про працю, положень, інструкцій і наказів керівника підприємства; – створює та управляє особовими справами працівників, забезпечуючи їх зберігання відповідно до вимог законодавства з питань захисту персональних даних; – підготовлює необхідні матеріали для атестаційної та кваліфікаційної комісій, розробляє проекти документів щодо нагородження та заохочення працівників, а також застосування до них дисциплінарних стягнень; – веде облік трудових книжок та гарантує їх зберігання згідно з вимогами законодавства з питань захисту персональних даних; – контролює процес надання відпусток працівникам, складає графік відпусток і відстежує його дотримання та ін.
Головний економіст	<ul style="list-style-type: none"> – оптимізує організацію праці та впроваджує поліпшення в системи заробітної плати, матеріального та морального стимулювання; – розробляє перспективні річні плани з праці та заробітної плати для підприємства та його підрозділів, а також плани підвищення продуктивності праці та удосконалення її організації; – ефективно розраховує фонди заробітної плати та потребу у працівниках, забезпечуючи раціональне використання трудових ресурсів, планує навчання кваліфікованих кадрів та розподіляє визначені показники між підрозділами підприємства; – розробляє систему розподілу додаткових доходів, які виникають внаслідок підвищення продуктивності праці, поліпшення якості продукції та зменшення витрат виробництва, а також через здачу приміщень та майна в оренду при розміщенні коштів у цінні папери; – розробляє проекти колективних договорів та відстежує їх виконання; – проводить облік показників з праці та заробітної плати, аналізує ці дані і складає відповідну звітність та ін..
Бухгалтер з розрахунків з постачальниками	<ul style="list-style-type: none"> – забезпечує повне і достовірне відображення інформації, що міститься у прийнятих до обліку первинних документах, на рахунках в обліку; – бере участь у проведенні інвентаризації активів і зобов'язань, оформленні матеріалів, пов'язаних з нестачею та відшкодуванням втрат від нестачі, крадіжки і псування активів, у перевірках стану обліку у філіях, відділеннях та інших відокремлених підрозділах;

Продовження таблиці 1.4

1	2
	<ul style="list-style-type: none"> – готує дані для включення їх до фінансової звітності, складає окремі форми цієї звітності, а також форм іншої періодичної звітності, що ґрунтується на даних бухгалтерського обліку; – забезпечує підготовку оброблених документів, реєстрів і звітності, складає окремі форми цієї звітності, а також форм іншої періодичної звітності, що ґрунтується на даних бухгалтерського обліку; – постійно ознайомлюється і вивчає нові нормативно–методичні та довідкові документи з питань організації та ведення бухгалтерського обліку та вносить пропозиції щодо їх впровадження на підприємстві і т.п.
Бухгалтер оплати праці	<ul style="list-style-type: none"> – забезпечує точне та повне відображення інформації, що міститься у прийнятих первинних документах, на рахунках бухгалтерського обліку; – активно бере участь у проведенні інвентаризації активів і зобов'язань, оформленні матеріалів, пов'язаних з нестачею, відшкодуванням втрат від нестачі, крадіжок і пошкоджень активів підприємства, також в перевірках бухгалтерського обліку у філіях, представництвах, відділеннях та інших відокремлених підрозділах; – готує дані для включення їх до фінансової звітності, формує окремі її частини, а також форми іншої періодичної звітності, заснованої на даних бухгалтерського обліку; – здійснює підготовку оброблених документів, реєстрів і звітності, складає окремі форми цієї звітності, а також форм іншої періодичної звітності, що базується на даних бухгалтерського обліку; – постійно вивчає та ознайомлюється з новими нормативно–методичними та довідковими документами з питань організації та ведення бухгалтерського обліку та вносить пропозиції щодо їх впровадження на підприємстві та інші.

Для достовірної організації та ведення бухгалтерського обліку на підприємстві служба бухгалтерії на чолі з головним бухгалтером керується обліковою політикою (додаток Б), яка визначає такі аспекти:

1. Малоцінні та швидкозношувані предмети включають матеріальні активи, що мають термін експлуатації понад 12 місяців і вартість до 2500 грн.
2. Знос малоцінних необоротних активів нараховується в розмірі 100% їх вартості протягом першого місяця від початку використання.
3. Амортизація основних засобів нараховується за прямолінійним методом відповідно до НП(С)БО 7.
4. Нематеріальні активи відображаються відповідно до визнання та оцінки,

передбачених НП(С)БО 8.

5. Для нарахування амортизації нематеріальних активів використовується прямолінійний метод, з урахуванням терміну їх корисного використання, який визначений діючою комісією.

6. Для визначення одиниць обліку запасів використовується їх найменування. Первісна вартість виробничих запасів, які придбані за плату, має бути відображена як собівартість запасів згідно з положеннями НП(С)БО 9.

7. Відбуття запасів здійснюється за методом ідентифікованої собівартості.

8. Місячний обсяг виробництва продукції прийнято за нормальну потужність.

9. Резерви майбутніх платежів, а саме доходи та витрати майбутніх періодів, не створюються відповідно до наказу про облікову політику Товариства.

10. Облік витрат проводиться за допомогою плану рахунків бухгалтерського обліку 9 класу.

Фінансова звітність досліджуваного підприємства виражена в національній валюті України – гривні. Уся фінансова інформація, представлена в гривнях, була заокруглена до тисяч (грн).

Товариство поступово переходить від журнально–ордерної до автоматизованої системи бухгалтерського обліку. Це означає, що раніше підприємство здійснювало облік за журнально–ордерною системою, а наразі воно активно впроваджує автоматизовану систему, проте залишається використання первинних документів у паперовому вигляді на деяких облікових ділянках.

Для ведення бухгалтерського обліку застосовується програма 1С: Підприємство. Версія програми 1С:Підприємство – 8.3, 2017 року. Необхідні бухгалтерські дані формуються у вигляді звіту в кінці місяця та підписуються відповідними уповноваженими особами.

Головною перевагою автоматизованої системи обліку є швидке та зручне задоволення всіх запитів користувачів щодо господарської інформації.

Програма 1С: Підприємство володіє численними перевагами порівняно з іншими системами бухгалтерського обліку на підприємстві, які представлені на рис. 1.5.

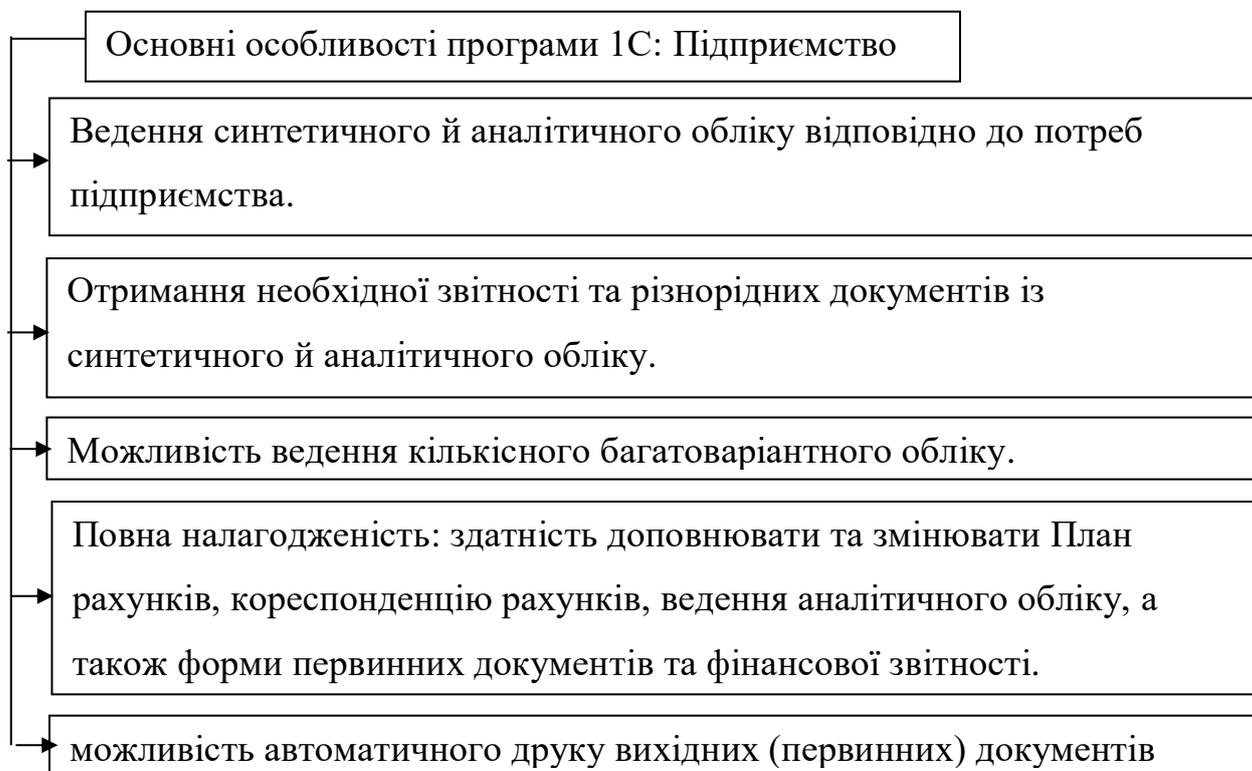

Рисунок 1.5 – Особливості програми 1С: Підприємство

Оновлена версія програми 1С: Підприємство, а саме – 8.3, має ряд переваг, включаючи:

- значно швидше оновлення обліку та фінансової звітності порівняно з попередніми версіями;
- можливість приховувати з екрану непотрібні розділи та залишати лише необхідні документи та звіти;
- знижена вартість та більша доступність програмістів для даної платформи;
- стабільна робота програми, що значно економить час при роботі;
- підвищена безпека даних;
- можливість використання сучасних інформаційних технологій;
- всебічне використання сучасних комп'ютерів та операційних систем.

На сьогоднішній день в Україні не рекомендовано використовувати програму 1С:Підприємство для приватних установ. Замість цього, на ринку присутні численні українські аналоги, які можуть ефективно використовуватися для ведення бухгалтерського обліку та фінансового управління.

Українські автоматизовані системи, які є аналогами 1С:Підприємство надають користувачам можливість ефективно виконувати різноманітні бухгалтерські завдання, враховуючи вимоги законодавства та положень стандартів бухгалтерського обліку в Україні. Вони забезпечують надійний контроль за фінансовою звітністю, оптимізують обліковий процес і дозволяють забезпечити конфіденційність фінансових даних компанії.

Вибір українських аналогів, таких як «Дебет Плюс» і «MASTER: Бухгалтерія», є ефективним рішенням для підприємств, які прагнуть дотримуватися законів і вимог, уникати можливих проблем щодо використання заборонених програм і забезпечувати надійний облік своїх фінансів.

Електронний документообіг на ТОВ «Федунка» здійснюється за допомогою програми me.doc (версія 11.02.120), призначеної для звітності. Це програмне забезпечення надає можливість накладання цифрового підпису на документи, а також визначення користувачів, зареєстрованих у системі. Важливо відзначити, що в програмі me.doc є обмеження – може перебувати в активному режимі лише один співробітник одночасно.

«М.Е.Дос» (My Electronic Document) є популярним українським програмним забезпеченням, призначеним для подання звітності до відповідних контролюючих органів та обміну первинними документами в електронному форматі. У цій програмі доступні всі необхідні форми звітності, які постійно оновлюються згідно з чинним законодавством.

Також варто зазначити податки і збори, сплачує підприємство:

- податок на додану вартість (ПДВ) за ставками: 0% (для металобрухту), 14% (частина рослинництва), 20% (тваринництво);
- податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) – 18%;
- військовий збір – 1,5%;

- єдиний соціальний внесок (ЄСВ) – 22%;
- єдиний податок із с/г товаровиробників;
- рента – орендна плата за використання підземних ресурсів (річний звіт, що регулярно сплачується щоквартально, і розрахунки подаються в Податковій декларації).;
- екологічний податок (сплачується поквартально);
- податок на нерухоме майно, що відмінне від земельної ділянки (сплачується поквартально);
- орендна плата за землю: річні статистичні звіти: Ф.№2–ТП(водгосп) про використання води; звіт про посівні площі сільськогосподарських культур; 9–сг; 1–відходи, 1–житлофонд; 24 звіт про виробництво продукції тваринництва та кількість сільськогосподарських тварин; №2–ТП(повітря); 50–сг; 21–заг; 1П–НПП; 4–мтп; 11–мтп; 2–тр; 29–сг звіт про площі та валові збори врожаю сільськогосподарських культур, плодів, ягід і винограду; 1–Підприємство; №1–екологічні витрати; 4–сг.
- податкова квартальна звітність: об'єднана звітність ПДФО та ЄСВ.

Таким чином, бухгалтерський облік на ТОВ «Федунка» добре налагоджений, бухгалтерська служба на чолі з головним бухгалтером дотримується всіх основних принципів ведення бухгалтерського обліку. Підприємство використовує спрощений план рахунків та є платником єдиного податку 4 групи. Для ведення обліку і звітності використовуються програми: «1С:Підприємство» та «М.Е.Дос».

1.3 Аналіз основних економічних показників ТОВ «Федунка»

Економічний аналіз представляє собою систему спеціальних знань, спрямованих на вивчення змін та розвитку економічних явищ і процесів у їх взаємозв'язку та взаємообумовленості з метою ефективного управління ними. Цей вид аналізу включає в себе використання філософських, математичних,

спеціальних економічних та інших знань для обґрунтованих висновків про природу, динаміку та еволюцію економічних явищ і процесів. [38].

Аналіз фінансово–господарської діяльності ТОВ «Федунка» спрямований на оцінку фінансового положення підприємства, виявлення та усунення можливих недоліків, а також визначення потенційних резервів для підвищення ефективності господарської діяльності. Аналіз основних економічних показників є ключовим етапом в оцінці фінансового стану та діяльності підприємства чи економічної системи. Цей процес включає вивчення та інтерпретацію фінансових, виробничих та інших показників з метою здійснення об'єктивної оцінки ефективності, прибутковості та стабільності.

Аналіз економічних показників вимагає також розгляду макроекономічних факторів, таких як ринкові умови, стан зайнятості, торгівельний баланс і багато інших. Всі ці елементи взаємодіють між собою та впливають на економічну ситуацію в цілому.

Усі вищезазначені елементи аналізу сприяють формуванню комплексного уявлення про економічний стан або фінансову діяльність підприємства. Це в свою чергу надає можливість приймати обґрунтовані рішення та робити прогнози щодо подальшого розвитку.

Економічний аналіз визначається наступними ключовими функціями, а саме: науково–дослідницькою, інформаційно–аналітичною, оцінюючою, плановою, контролюючою, пошуковою, мобілізуючою та інноваційною.

Для проведення аналізу фінансово–господарської діяльності ТОВ «Федунка» було виконано оцінку основних економічних показників за період 2020–2022 років (таблиця 1.5). Джерелами інформації для розрахунків служать щорічні фінансові та статистичні звіти підприємства за останні три роки (Додатки В, Д, Е).

Основні показники фінансово–господарської діяльності ТОВ «Федунка» за 2020–2022 рр.

№	Показники	Одиниці виміру	Джерела інформації, розрахунок	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення		Відхилення	
							абсолютне 2021 від 2020 р., тис. грн.	темп зростання 2021 від 2020 р., %	абсолютне 2022 від 2021 р., тис. грн.	темп зростання 2022 від 2021 р., %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. АКТИВИ										
1.1	Активи всього	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1300, гр.4	119 942	131196	150827	11 254	109,38	19631	114,96
1.2	Необоротні активи	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1095	66 208	67890	76666	1 682	102,54	8776	112,93
1.2.1	Нематеріальні активи	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1000	–	–	–	–	–	–	–
1.2.2	Незавершені капітальні інвестиції	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1005	–	–	–	–	–	–	–
1.2.3	Основні засоби	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1010	51 854	51421	49617	–433	99,16	–1804	96,49
1.2.4	Довгострокові біологічні активи	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1020	14 321	16436	18722	2 115	114,77	2286	113,91
1.2.5	Фінансові інвестиції	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1030+1035	33	33	33	0	100	0	100,00
1.2.6	Інші необоротні активи	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1040+1045+1090	–	–	–	–	–	–	–
1.3	Оборотні активи	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1195	53734	63306	74161	9572	117,81	10855	117,15
1.3.1	Запаси	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1100+1110+1115	41626	45909	57038	4283	110,29	11129	124,24
1.3.2	Дебіторська заборгованість	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1125+1130+1135	1026	1386	1581	360	135,09	195	114,07
1.3.3	Грошові кошти і їх еквіваленти	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1160+1165	141	3630	1159	3489	у 25,7 р.	–2471	31,93
1.3.4	Інші оборотні активи	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1190+1170	111	134	136	23	120,72	2	101,49
2. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ										
2.1	Зобов'язання всього	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1595+1695+1700	6213	2412	13235	–3801	38,82	10823	у 5,5 р.
2.2	Довгострокові зобов'язання	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1595	3 896	–	4720	–3896	–	4720	–
2.3	Поточні зобов'язання	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1695	2317	2412	8515	95	104,10	6103	у 3,5 р.
2.3.1	Короткострокові кредити	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1600	–	–	–	–	–	–	–
2.3.2	Кредиторська заборгованість за товари	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1615+1605	114	120	6824	6	105,26	6704	у 5,7 р.
2.3.3	Кредиторська заборгованість за розрахунками	тис. грн.	2.3–2.3.1–2.3.2–2.3.4	2203	2292	1691	89	104,04	–601	73,78
2.3.4	Доходи майбутніх періодів	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1665	–	–	–	–	–	–	–
2.3.5	Забезпечення витрат і платежів	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1520+1525+1660	–	–	–	–	–	–	–

3. ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
3.1	Власний капітал – усього	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1495	113729	128784	137592	15055	113,24	8808	106,84
3.2	Зареєстрований (пайовий) капітал	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1400	2500	2500	2500	0	100	0	100,00
3.3	Додатковий капітал	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1410	1444	1444	1444	0	100	0	100,00
3.4	Резервний капітал	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1415	–	–	–	–	–	–	–
3.5	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1420	109785	124840	133648	15055	113,71	8808	107,06
3.6	Неоплачений капітал	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1425	–	–	–	–	–	–	–
4. ДОХОДИ І ВИТРАТИ										
4.1	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	тис. грн.	Ф.2, ряд.2000, гр3	78892	83175	75443	4283	105,43	–7732	90,70
4.2	Собівартість реалізованої продукції	тис. грн.	Ф.2, ряд 2050, гр.3	55671	61754	57985	6083	110,93	–3769	93,90
4.3	Валовий прибуток (збиток)	тис. грн.	Ф.2, ряд 2090 (2095), гр.3	23221	21421	17458	–1800	92,25	–3963	81,50
4.4	Прибуток (збиток) від операційної діяльності	тис. грн.	Ф.2, ряд 2190 (2195), гр. 3	19773	15068	10483	–4705	76,20	–4585	69,57
4.5	Прибуток (збиток) до оподаткування	тис. грн.	Ф 2, ряд 2290 (2295), гр. 3	18234	14709	8582	–3525	80,67	–6127	58,35
4.6	Чистий прибуток (збиток)	тис. грн.	Ф.2, ряд 2350 (2355), гр.3	18234	14709	8582	–3525	80,67	–6127	58,35
5. ПОКАЗНИКИ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ										
5.1	Рентабельність продажу	%	4.3/4.1*100%	29,43	25,75	23,14	–3,68	87,50	–2,6	89,85
5.2	Середня вартість активів	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1300 (гр.3+гр.4)/2	113914	125569	141011,5	11655	110,23	15442,5	112,30
5.3	Рентабельність активів	%	4.6/5.2*100%	16,01	11,71	6,09	–4,29	73,18	–5,6	51,96
5.4	Середній розмір власного капіталу	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1495(гр.3+гр.4)/2	104466	121256,5	133188	16790,50	116,07	11931,5	109,84
5.5	Рентабельність власного капіталу	%	4.6/5.4*100%	17,45	12,13	6,44	–5,32	69,50	–5,7	53,12
5.6	Середній розмір власного оборотного капіталу	тис. грн.	Ф.1, ряд 1495+1500+1510+1515–1095 (гр. 3+ гр. 4) / 2	47781,5	56155,5	63270	8374,00	117,53	7114,5	112,67
5.7	Рентабельність власного оборотного капіталу	%	4.6 / 5.6 * 100	38,16	26,19	13,56	–11,97	–68,64	–12,6	51,78
6. ТРУДОВІ ПОКАЗНИКИ										
6.1	Обсяг реалізованої продукції	тис. грн.	Ф.1–підприємн, р.3, гр. 2	78892	83175	75443	4283	105,43	–7732	90,70
6.2	Середньооблікова кількість працівників	осіб	Ф.1–підприємн, р.6, р. 600	89	102	98	13	114,61	–4,5	95,59

Продовження таблиці 1.5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
6.3	Продуктивність праці одного працівника	тис. грн./особу	6.1/6.2	886,43	815,44	785,86	-70,99	91,99	-29,6	96,37
6.4	Фонд оплати праці усіх працівників	тис. грн.	Ф.1–ПВ, р.3, ряд. 5010	12458,7	14621,5	14222,2	2162,8	117,36	-399,3	97,27
6.5	Фонд робочого часу	люд–год	Ф.1–підприємн, р.6, р. 601	178410	174626	168164	-3784	97,88	-6462	96,30
6.6	Рівень оплати праці за 1 люд–год	тис. грн/люд–год	6.4/6.5	0,070	0,084	0,081	0,01	119,90	0	96,49
6.7	Середня заробітна плата 1–го працівника	тис. грн.	6.4/6.2	139,99	143,35	141,52	3,36	102,40	-1,8	98,73
7. ПОКАЗНИКИ МАЙНОВОГО СТАНУ										
7.1	Первісна вартість основних засобів на кінець року	тис. грн.	Ф.5, ряд 260, гр.14	84522	91006	95851	6484	107,67	4845	105,32
7.2	Коефіцієнт придатності основних засобів на кінець року	–	1.2.3 / 7.1	0,61	0,565	0,518	-0,045	92,63	0	91,61
7.3	Вартість введених в дію основних засобів	тис. грн.	Ф. 5, ряд 260, гр.5	3820	1766	2759	-2054	46,23	993	156,23
7.4	Коефіцієнт оновлення основних засобів	–	7.3/7.1	0,05	0,02	0,03	-0,03	42,94	0	148,33
8. ПОКАЗНИКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ										
8.1	Капітальні інвестиції за рік	тис. грн.	Ф. 5, ряд 340	16655	16227	8294	-428	97,43	-7933	51,11
8.2	Фінансові інвестиції за рік	тис. грн.	Ф 5, ряд 420	33	33	33	0	100	0	100,00
9. ПОКАЗНИКИ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ										
9.1	Середній розмір дебіторської заборгованості	тис. грн.	Ф.1, ряд 1120+1125+1130+1135+1136+1140+1145+1155 (гр. 3+ гр. 4) / 2	10661	12774,5	14730,5	2113,5	119,82	1956	115,31
9.2	Оборотність дебіторської заборгованості	Оборот	4.1 / 9.1	7,40	6,53	5,12	-0,87	88,19	-1,4	78,48
9.3	Середній розмір кредиторської заборгованості	тис. грн.	Ф.1, ряд 1600+1605+1615+1620+ 1625+ 1630+1635+1640+1645+1690 (гр3+гр4)/2	2528,5	2364,5	8875,5	-164	93,51	6511	375,36
9.4	Оборотність кредиторської заборгованості	оборот	4.2 / 9.3	22,02	26,12	6,53	4,10	118,62	-19,6	25,01
9.5	Середній розмір запасів	тис. грн.	Ф.1, ряд 1100+1110 (гр.3+гр. 4)/2	32298	36084,5	42460,5	3786,50	111,72	6376	117,67
9.6	Оборотність запасів	оборот	4.2 / 9.5	1,724	1,711	1,366	-0,01	99,29	-0,3	79,80
9.7	Середній період інкасації	дні	365 / 9.2	49,32	55,93	71,27	6,60	113,39	15,3	127,43

Продовження таблиці 1.5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
9.8	Середній період розрахунків з кредиторами	дні	365 / 9.4	16,58	13,98	55,87	-2,60	84,30	41,9	399,76
9.9	Середній строк зберігання запасів	дні	365 / 9.6	211,76	213,28	267,28	1,52	100,72	54	125,32
9.10	Період обороту грошових коштів	дні	9.7 – 9.8 + 9.9	214,73	255,23	282,68	40,50	118,86	27,4	110,75
10. ГРОШОВІ ПОТОКИ										
10.1	Чистий грошовий потік від операційної діяльності	тис. грн.	Ф 3, ряд 3195	7603	7836	-5276	233	103,065	-13112,0	-67,33
10.2	Чистий грошовий потік від інвестиційної діяльності	тис. грн.	Ф 3, ряд 3295	-	-	-	-	-	-	-
10.3	Чистий грошовий потік від фінансової діяльності	тис. грн.	Ф 3, ряд 3395	-7579	-4346	2804	3233	57,343	7150,0	-64,52
10.4	Збільшення (зменшення) грошових коштів	тис. грн.	Ф 3, ряд 3400	24	3490	-2472	3466	у 145,4 р.	-5962,0	-70,83
11. ПОКАЗНИКИ ЛІКВІДНОСТІ										
11.1	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2–0,3	1.3.3 / 2.3	0,061	1,505	0,136	1,444	x	-1,37	x
11.2	Коефіцієнт термінової ліквідності	0,7–0,8	(1.3.2+1.3.3) / 2.3	0,443	2,080	0,322	1,637	x	-1,76	x
11.3	Коефіцієнт загальної ліквідності	2,0–2,5	1.3 / 2.3	23,191	26,246	8,709	3,055	x	-17,54	x
11.4	Коефіцієнт мобільності активів	≥ 0,5	1.3 / 1.1	0,448	0,483	0,492	0,035	x	0,01	x
11.5	Коефіцієнт співвідношення активів	> 1	1.3 / 1.2	0,812	0,932	0,967	0,121	x	0,03	x
12. ПОКАЗНИКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ										
12.1	Коефіцієнт економічної незалежності (автономії)	≥ 0,5	3.1 / (3.1 + 2.1)	0,948	0,982	0,912	0,033	x	-0,07	x
12.2	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	≤ 0,5	2.1 / (3.1 + 2.1)	0,052	0,018	0,088	-0,033	x	0,07	x
12.3	Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів	> 0,5	(1.3 – 2.1) / 1.3	0,884	0,962	0,822	0,078	x	-0,14	x
12.4	Коефіцієнт маневрування	≥ 0,5	(1.3 – 2.1) / 3.1	0,418	0,473	0,443	0,055	x	-0,03	x
12.5	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у валюті балансу	0,3–0,5	1.2.3 / 1.1	0,432	0,392	0,329	-0,040	x	-0,06	x
12.6	Коефіцієнт інвестування	-	3.1/1.2.3	2,193	2,505	2,773	0,311	x	0,27	x
12.7	Коефіцієнт фінансової стійкості	-	(3.1+2.2)/(3.1+2.1)	0,981	0,982	0,944	0,001	x	-0,04	x

Оцінюючи структуру майна ТОВ «Федунка» протягом 2020–2022 років, відбувається зростання частки оборотних активів з 44,8% у 2020 році до 49,17% у 2022 році, тоді як частка необоротних активів у структурі майна зменшились з 55,2% у 2020 році до 50,83% у 2022 році. В цілому, абсолютна величина майна за досліджуваний період збільшилась з 119942 тис. грн. до 150827 тис. грн. Структуру майна ТОВ «Федунка» відображено на рис. 1.6.

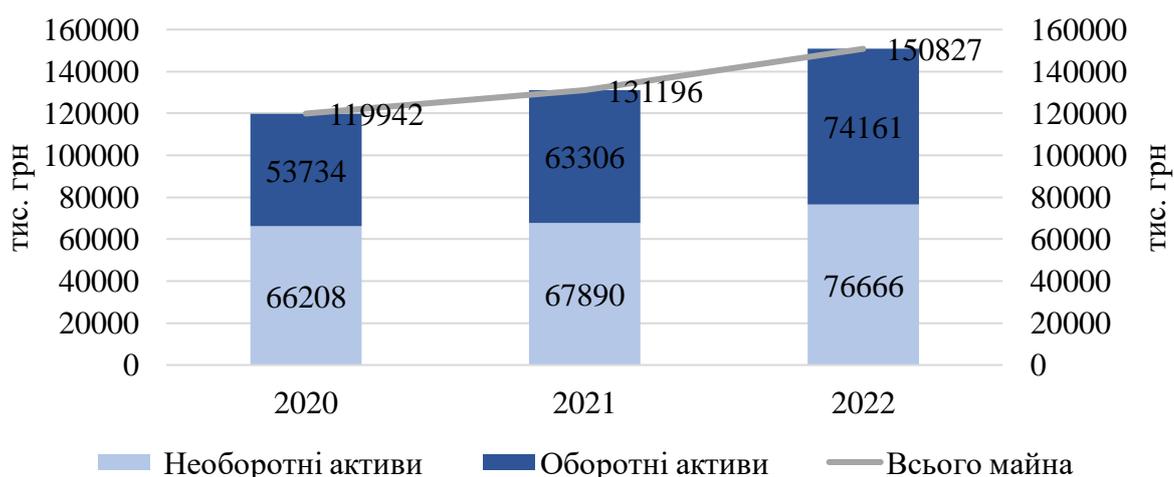

Рисунок 1.6 – Структура майна ТОВ «Федунка» за 2020–2022 роки

Величина сформованого майна залежить від обсягу фінансових ресурсів підприємства. Оборотні і необоротні активи ТОВ «Федунка» сформовані за рахунок власного капіталу. Структуру пасивів зображено на рис. 1.7.

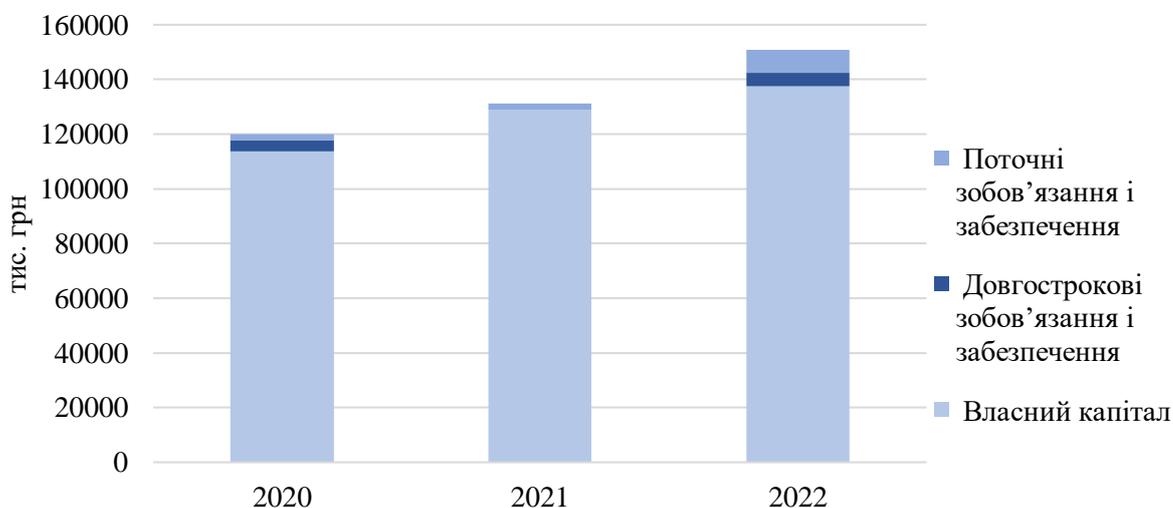

Рисунок 1.7 – Структура пасивів ТОВ «Федунка» за 2020–2022 роки

У 2020 році питома вага власного капіталу – 94,82%, у 2021 році – 98,16%, у 2022 році – 91,23% всього майна підприємства. У 2021 році відбулося збільшення власного капіталу за рахунок зростання нерозподіленого прибутку, що зображено на рис. 1.8.

Це свідчить про позитивну тенденцію функціонування підприємства, оскільки воно працювало прибутково останні періоди, в нього залишається прибуток, який спрямовується на закупівлю необоротних активів, оновлення оборотних активів, що дозволить отримати ще більше фінансової вигоди у майбутньому.

Рисунок 1.8 – Динаміка власного капіталу ТОВ «Федунка» за 2020–2022 роки

Нетиповим для сільськогосподарського підприємства є мала частка та абсолютна величина поточних зобов’язань та забезпечень, а саме: 2317 тис. грн. (1,93%) у 2020 році, 2412 тис. грн. (1,84%) у 2021 році та 8515 тис. грн. (5,65%) у 2022 році. Таке співвідношення власного капіталу та поточних зобов’язань не є нормальним для сільськогосподарського підприємства з одного боку, оскільки інколи підприємству ефективніше користуватися комерційним кредитом. З іншого боку, наявність такої значної частки власного капіталу характеризує підприємство з позитивної точки зору та свідчить про високий рівень фінансової стійкості та незалежності від зовнішніх джерел фінансування.

Розрахунки коефіцієнту оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості показали, скільки разів рахунки по дебіторській та кредиторській заборгованості перетворювалися в грошові кошти підприємства, а саме у 2020 році відбулося 7,4 обертів, у 2021 році – 6,52 обертів, а у 2022 році – 5,12 обертів – дебіторської заборгованості та у 2020 році відбулося 72,65 обертів, у 2021 році – 80,44 обертів, а у 2022 році – 16,37 обертів. Таке скорочення кількості обертів у 2022 порівняно з 2020 роком свідчить про зменшення ефективності здійснення управління дебіторською та, особливо, кредиторською заборгованістю на підприємстві (рис. 1.9). На ТОВ «Федунка» за досліджений період було виявлено, що оборотність кредиторської заборгованості значно вища, ніж дебіторської, що пояснюється тим, що кредиторської заборгованості на підприємстві значно менше, ніж дебіторської.

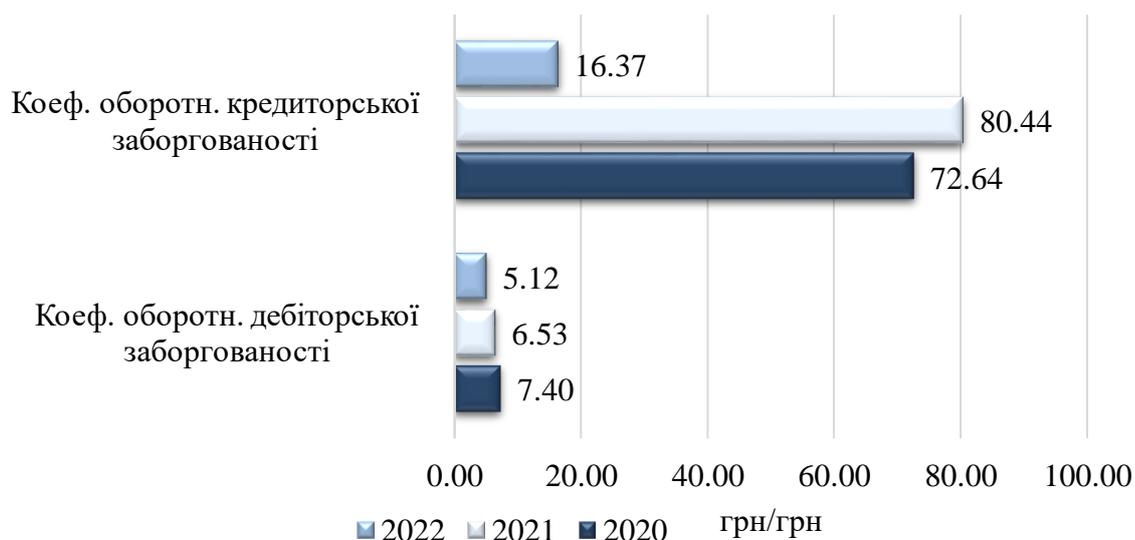

Рисунок 1.9 – Структура коефіцієнтів оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «Федунка» за 2020 – 2022 роки

Слід зазначити, що ТОВ «Федунка» у своїй господарській діяльності довгострокові зобов’язання протягом 2021 р. не використовувало. Причиною цього була можливість підприємства залучати більш дешеві позикові засоби. У 2020 та 2022 роках частка довгострокових зобов’язань у загальній величині заборгованості була незначною та становила 3,25% та 3,13% відповідно.

Поточні зобов'язання за досліджуваний період мають тенденцію до збільшення. У 2020 році їх значення становило 2317 тис. грн., а у 2022 році – 8515 тис. грн.

Проаналізувавши кредиторську заборгованість за товари роботи і послуги спостерігається тенденція до збільшення її величини. Проте, у період з 2020 по 2021 рік відбувається незначне збільшення в розмірі 6 тис. грн., а з 2021 по 2022 рік заборгованість різко зростає на 6704 тис. грн., що може свідчити про серйозні фінансові труднощі Товариства. Це може бути пов'язано зі зменшенням прибутку, затримками у сплаті заборгованості від клієнтів, недостатньою увагою до фінансової дисципліни та управління кредитами.

Це може мати негативні наслідки для фінансової стійкості підприємства та може призвести до проблем зі сплатою зарплат, податків, кредитів, та зниження рейтингу відносно співробітників та інвесторів.

Спостерігалось перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською більше ніж в 5 разів у 2020 та 2021 роках та у 1,8 разів у 2022 році, що свідчить про відволікання коштів з господарського обороту і в подальшому може призвести до необхідності залучення дорогих кредитів банку і позик для забезпечення поточної виробничо–господарської діяльності (рис. 1.10).

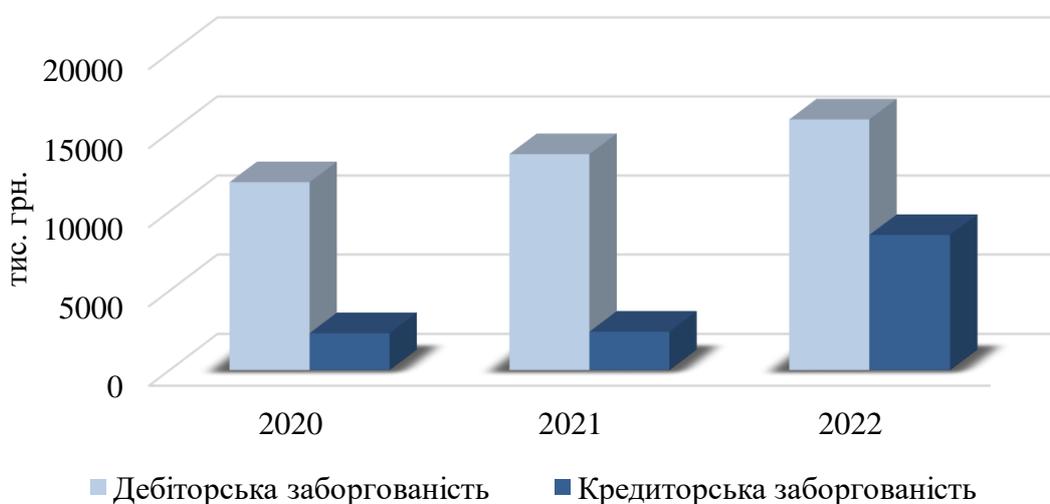

Рисунок 1.10 – Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «Федунка» за 2020–2022 роки

Проаналізувавши таблицю 1.5, можна зробити наступні висновки щодо доходів підприємства. Загальна тенденція чистого доходу відзначається зростанням в 2021 році на 5,45% та зменшенням в 2022 році на 9,27%. Собівартість зростала на 10,92% в 2021 році, що може свідчити про збільшення витрат на виробництво. Однак в 2022 році спостерігається зменшення собівартості на 6,11%, що може бути позитивним сигналом, за умови досягнення цього за рахунок оптимізації виробництва чи зниження витрат. Спостерігається зменшення валового прибутку протягом досліджуваного періоду. Величина чистого прибутку вказує на фінансові труднощі товариства (рис. 1.11).

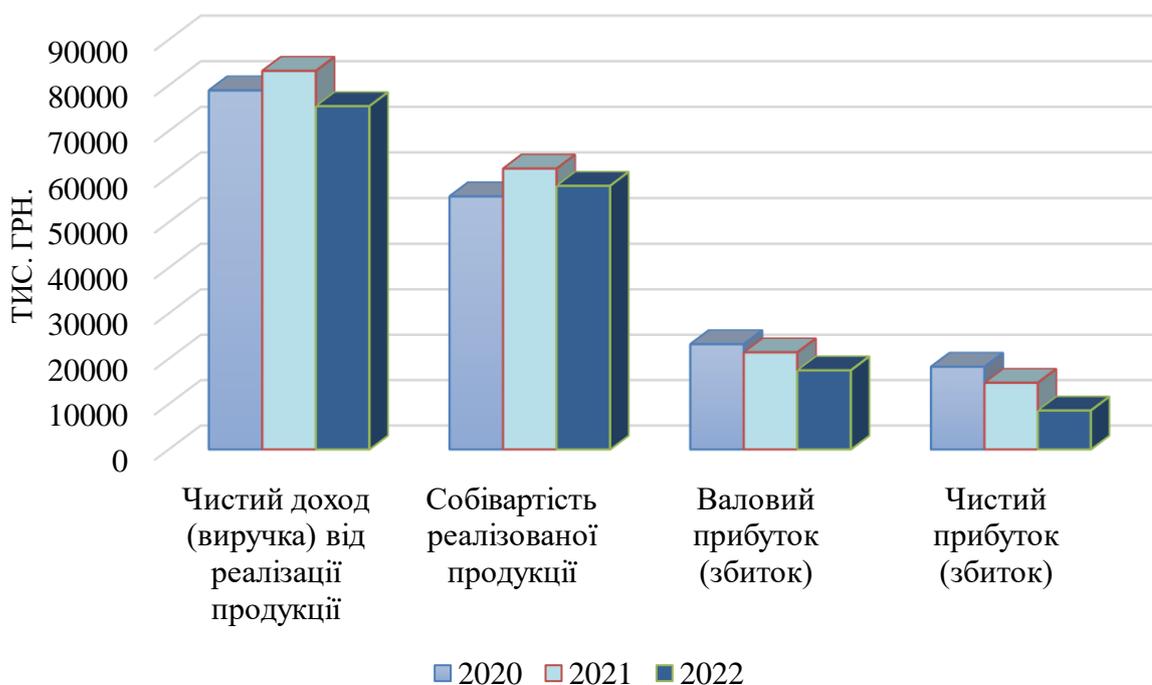

Рисунок 1.11 – Співвідношення прибутку та його основних складових ТОВ «Федунка» за 2020–2022 роки

За досліджуваний період спостерігається загальне зниження рентабельності для всіх трьох показників: рентабельності активів, що характеризує втрату ефективності використання активів підприємством протягом цього періоду, рентабельності продаж, що характеризує зниження прибутковості виробничої діяльності і рентабельності власного капіталу,

пов'язане зі зниженням прибутковості проектів чи неефективним використанням власного капіталу (рис. 1.12).

Рисунок 1.12 – Співвідношення показників рентабельності ТОВ «Федунка» за 2020 – 2022 роки

Коефіцієнти абсолютної, термінової та загальної ліквідності вказують на зміну у здатності підприємства погашати власні зобов'язання. Зростання коефіцієнтів ліквідності у 2021 році, зокрема, забезпечує певний ступінь фінансової готовності, але стрімке зниження в 2022 році може вказувати на потенційні ризики та потребу більш жорсткого контролю управління ліквідністю (рис. 1.13).

У 2021 році коефіцієнт абсолютної ліквідності різко зріс до 1,50 грн/грн, що свідчить про значний ріст абсолютної ліквідності. Однак у 2022 році показник зменшився до 0,14 грн/грн, що вказує на зниження ліквідності компанії.

Коефіцієнти термінової та загальної ліквідності зросли з 2020 по 2021 рік, показавши великий ріст у здатності підприємства виплатити найбільш термінові та поточні зобов'язання відповідно. Однак у 2022 році показники знизилися, що може сигналізувати про можливі проблеми з ліквідністю ТОВ «Федунка».

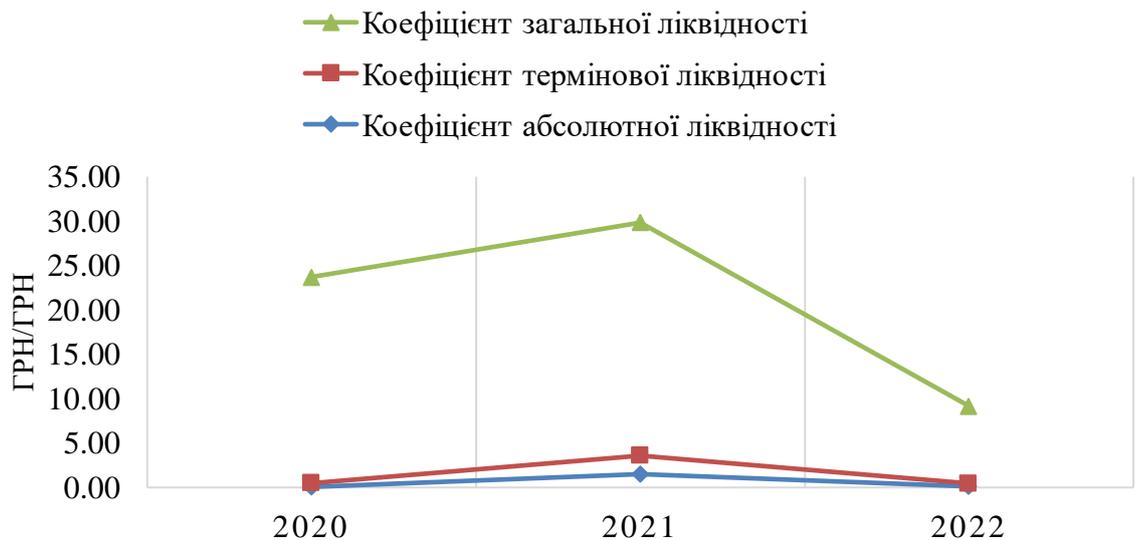

Рисунок 1.13 – Динаміка коефіцієнтів ліквідності ТОВ «Федунка» за 2020–2022 роки

ТОВ «Федунка» має високий рівень економічної незалежності, але зазнає коливань у забезпеченості оборотних активів. Стабільний коефіцієнт маневрування вказує на здатність збалансованого фінансового управління. Тим не менш, важливо уважно слідкувати за змінами в коефіцієнтах для ефективного стратегічного управління фінансами (рис. 1.14).

Отже, за результатами аналізу фінансових показників ТОВ «Федунка» було досліджено, що підприємство забезпечене стабільними джерелами фінансово-господарської діяльності та має абсолютно стійкий фінансовий стан. Підприємство не відчуває нестачі власного оборотного капіталу для покриття найбільш мобільної частини активів – запасів, так як протягом досліджуваного періоду спостерігається тенденція до його зростання.

Проаналізувавши ліквідність балансу, було виявлено абсолютно ліквідний баланс у 2021 році та недостатній рівень поточної ліквідності у 2020 та 2022 роках, що потребує проведення заходів для накопичення необхідних грошових коштів та поліпшення ліквідності.

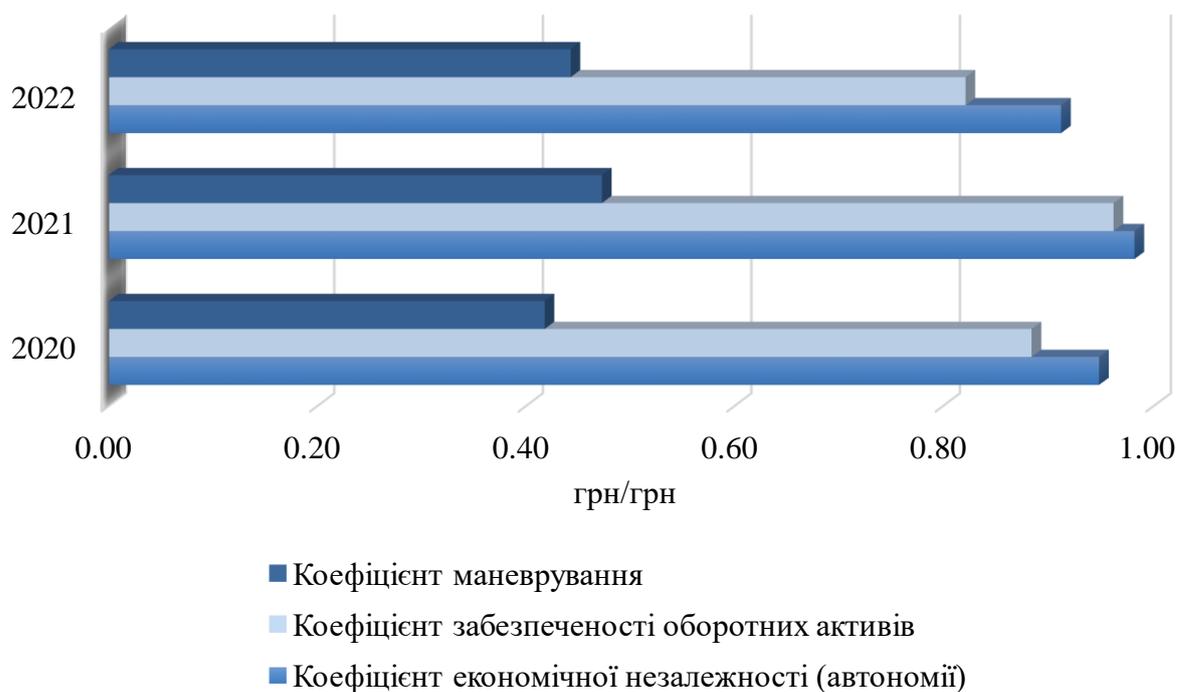

Рисунок 1.14 – Динаміка показників фінансової стійкості
ТОВ «Федунка» за 2020 – 2022 роки

Здійснивши аналіз ділової активності ТОВ «Федунка», з'ясовано, що підприємство зазнало зниження ефективності використання ресурсів та активів протягом досліджуваного періоду, що може вказувати на проблеми в управлінні грошовими потоками та оптимізації виробничих процесів. Окрім цього, затримки в погашенні зобов'язань та збільшення тривалості обороту впливають на фінансову стійкість підприємства.

Проаналізувавши ефективність фінансово-економічної діяльності ТОВ «Федунка», було виявлено, що за досліджуваний період підприємство зазнало спаду прибутковості. Це може свідчити про проблеми в оптимізації виробничих процесів, управлінні витратами та збільшенні конкуренції. Рекомендується зосередитися на оптимізації та ефективному управлінні витратами, а також пошуку нових можливостей для збільшення доходів, щоб покращити фінансову стійкість та рентабельність підприємства.

РОЗДІЛ 2. ОБЛІК ТА АУДИТ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ТОВ «ФЕДУНКА»

2.1. Економічна характеристика, склад і класифікація виробничих запасів. Оцінка виробничих запасів

Відповідно до П(С)БО 9 «Запаси», запаси – це активи, які утримуються для подальшого продажу, перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва, використовуються для споживання при виробництві продукції, а також для управління підприємством [13].

Відповідно до М(С)БО 2 «Запаси», запаси – це активи, які:

- а) зберігаються для реалізації у звичайній господарській діяльності;
- б) знаходяться у процесі виробництва з метою подальшого продажу;
- в) існують у формі основних чи допоміжних матеріалів для використання у виробничому процесі або при наданні послуг. [11].

В П(С)БО 9 зазначено, що запаси – активи, які:

- зберігаються для подальшої реалізації (розподілу або передачі) у звичайних умовах господарської діяльності;
- знаходяться у процесі виробництва з метою подальшої продажу виробленого продукту;
- утримуються для використання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також для управління підприємством [13].

Чистою вартістю реалізації запасів при здійсненні підприємством своєї звичайної діяльності розуміється очікувана ціна продажу виробничих запасів, яка залишається після відрахування витрат, пов'язаних із завершенням їх виробництва, а також витрат на саму реалізацію.

Відповідно до П(С)БО 9, відновлювальною вартістю є собівартість придбання товарно–матеріальних цінностей.

Також існують визначення виробничих запасів різними авторами, що представлено в таблиці 2.1.

Визначення поняття «запаси» різними авторами

№	Автори	Визначення
1	Є.М. Романів [21, с. 34]	Запаси представляють собою ключову та суттєву складову активів підприємства, вони відіграють визначальну роль у складі майна та мають переважаючий вплив на структуру витрат різних галузей діяльності підприємства.
2	Живко З. Б. Живко М.О. Живко І. Ю. [27, с. 121]	Запаси представляють собою ресурси або активи підприємства, які призначені для продажу в межах звичайної господарської діяльності, перебувають у процесі виробництва для подальшого продажу, або використовуються у виробничому процесі та наданні послуг, включаючи управління підприємством. Ці ресурси включають сировину і матеріали, комплектуючі вироби, готову продукцію, паливо, будівельні матеріали, товари, предмети малої вартості та швидкозношувані матеріали.
3	Н.М. Гудзенко, Ю.В. Гибало [58, с. 28]	Вони є складовою частиною матеріальних ресурсів, які утворюють економічні (виробничі) ресурси підприємства, є основою для виробленої продукції та сприяють у процесі виробництва чи покращенні характеристик готової продукції.
4	В.А. Козловський, Козловська Е.А.,Савруков Н.Т.[29, с.95]	Запас включає в себе будь-який ресурс, призначений для задоволення поточних чи майбутніх потреб, такий як заготовки, вихідні матеріали, напівфабрикати, що перебувають у виробничому процесі, а також готові вироби.
5	Б. А. Райзберг [22, с.254]	Запаси представляють собою матеріальні ресурси, які перебувають на різних етапах виробництва та збуту, що включає сировину, основні та допоміжні матеріали та інші товари, які очікують включення у виробничий процес або готову продукцію, готову для відвантаження споживачу.
6	Зінь Е.А. [53, с. 105]	Запаси представляють собою будь-які ресурси підприємства, які призначені для використання, але тимчасово залишаються невикористаними, такі як сировина, матеріали, паливо, обладнання, машини, товари, електроенергія і т.д.

Запаси включають в себе:

1. Сировину, основні та допоміжні матеріали, комплектуючі вироби та інші матеріальні цінності, які є необхідними для виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг.

2. Незавершене виробництво, яке характеризується незавершеними процесами обробки деталей, виробів або технологічних етапів.

3. Готову продукцію, призначену для продажу за умови відповідності якісним та технічним характеристикам, передбаченим договорами.

4. Товари, які були придбані підприємством та утримуються з метою подальшої реалізації (продажу) у формі матеріальних цінностей.

5. МШП (малоцінні та швидкозношувані предмети) з терміном використання менше 1 року або операційним циклом, якщо він перевищує рік.

6. Поточні біологічні активи.

Оборотні активи визнаються запасами, якщо є ймовірність того, що підприємство отримає економічні вигоди у майбутньому внаслідок їх використання, і їх вартість може бути достовірно визначена. Порядок визнання виробничих запасів зображено на рис. 2.1.

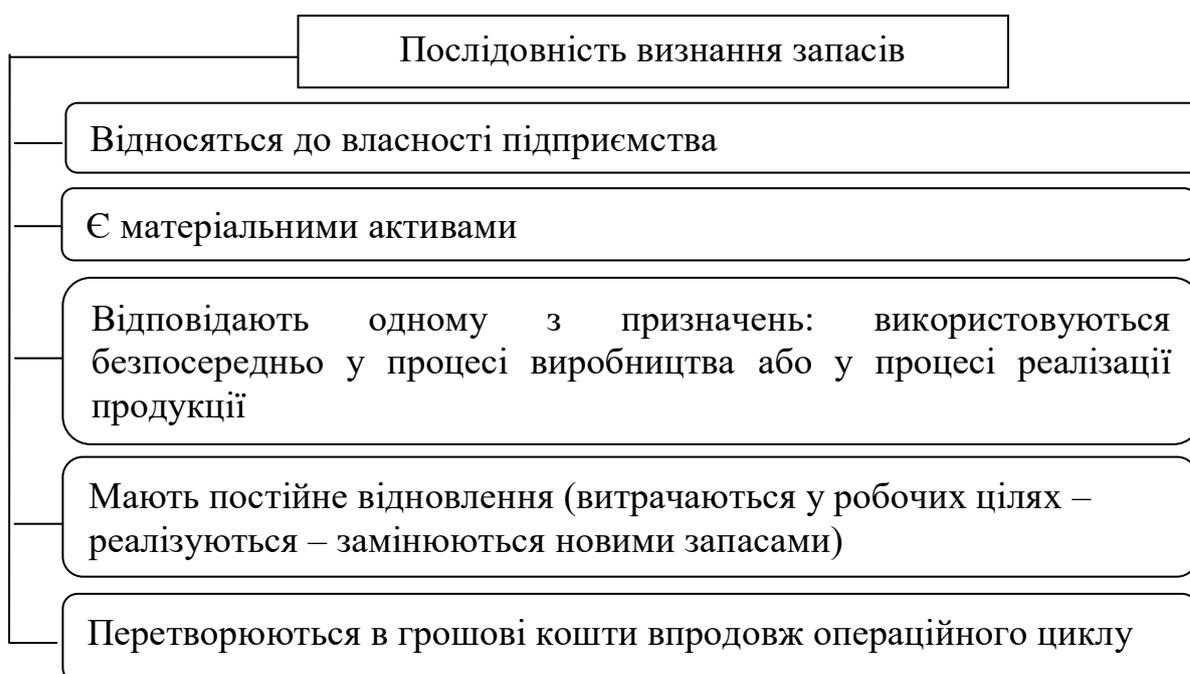

Рисунок 2.1 – Порядок визнання виробничих запасів

У таблиці 2.2 наведено розгалужену класифікацію виробних запасів.

Таблиця 2.2

Класифікація виробничих запасів [42, с.156]

№	Ознака класифікації	Види
1	За походженням	– первинні; – вторинні.
2	За рівнем наявності на підприємстві	– нормативні; – понаднормові.
3	За обсягом	– обмежені; – вільні.
4	За складом і структурою	– матеріальні запаси; – товари; – тварини на відгодівлі та молодняк тварин.
5	За наявністю на початок і кінець звітнього періоду	– початкові; – кінцеві.
6	Відносно балансу	– балансові; – позабалансові.
7	За ступенем ліквідності	– ліквідні; – неліквідні.
8	За сферою використання	– у сфері обігу; – у сфері виробництва; – у невиробничій сфері.
9	За місцем знаходження	– у виробництві; – складські; – у дорозі.
10	За призначенням та причинами утворення	– підготовчі (технологічні); – оборотні (поточні); – страхові (резервні).

У ході виробництва різні види виробничих запасів використовуються по-різному. Одні повністю витрачаються під час технологічного процесу (наприклад, сировина і матеріали), інші лише змінюють свою форму і розмір (наприклад, мастильні матеріали і фарби), а треті лише сприяють виготовленню

виробів, не входячи при цьому в їхню масу чи хімічний склад (наприклад, МШП).

Згідно з Планом рахунків, рахунки 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети» та 25 «Напівфабрикати» не враховуються у складі виробничих запасів, а обліковуються окремо [14].

Однак у Методичних рекомендаціях з заповнення форм фінансової звітності рекомендується включати вартість «Виробничих запасів» до статті балансу, що охоплює матеріально–сировинні запаси, сировину, основні та допоміжні матеріали, паливо, придбані напівфабрикати і комплектуючі, запасні частини, тару, будівельні матеріали та інші матеріали, які витрачаються протягом нормального операційного циклу [8].

Таким чином, в науковій літературі і нормативних документах відсутній єдиний підхід до визначення складу виробничих запасів. Ця ситуація може призвести до можливих помилок при формуванні облікових даних та їх поданні в звітності.

Оцінка запасів проводиться за такою схемою:

- при отриманні, вартість оцінюється відповідно до первісної вартості, залежно від способу, яким запаси надходять на підприємство;
- при вибутті, оцінка здійснюється відповідно до методу вибуття запасів, використовуючи принцип обачності, щоб уникнути завищення оцінки активів;
- на дату балансу оцінка здійснюється за первісною або чистою вартістю реалізації.

Чистою вартістю реалізації запасів вважається очікувана вартість їхньої реалізації в рамках звичайної діяльності, за винятком передбачуваних витрат на завершення їх виробництва та реалізацію.

Первісна вартість запасів визначається відповідно до методу, за яким ці запаси надходять на підприємство (табл.2.3).

Визнання виробничих запасів на підприємстві

№	Метод надходження запасів	Визнання первісної вартості
1	Придбання за плату	<p>Включаються:</p> <ul style="list-style-type: none"> – суми, які оплачуються відповідно до угоди з постачальником; – суми мита, сплачувані при імпорті; – суми непрямих податків, які виникають при придбанні і не компенсуються підприємством; – витрати, пов'язані із заготівлею, вантажно–розвантажувальними операціями, транспортуванням запасів до місця їхньої реалізації – інші витрати, необхідні для придбання та приведення виробничих запасів до стану, придатного для використання.
2	Безкоштовне одержання та/або виявлення надлишку	Первісна вартість співпадає зі справедливою.
3	Внесення до статутного капіталу	Первісна вартість – це справедлива вартість, яка узгоджується з засновниками підприємства та/або його учасниками.
4	Виготовлення власними силами	Розраховуються згідно з П(С)БО 16 «Витрати» як собівартість виробництва

Витрати, які не враховуються у первісній вартості, включають:

- недостачу запасів або додаткові витрати на виробництво товарів;
- відсотки за користування банківськими позиками;
- витрати на збут товарів;

– загальні витрати, а також ті, що не безпосередньо пов'язані з їх придбанням, доставкою або приведенням до стану, придатного для використання в рамках підприємства.

Справедлива вартість – це концепція оцінки, яка визначається як сума, за якою можна обміняти актив або сплатити зобов'язання між незалежними, інформованими та зацікавленими сторонами. Це оцінка, яка враховує ринкові умови і відображає реальну ринкову вартість актива чи зобов'язання на конкретний момент часу.

Відповідно до вимог П(С)БО 9 «Запаси» [13], продажі, відпуску запасів на виробництво та будь-якому іншому вибуттю, вони оцінюються з використанням одного з методів: середньозваженої собівартості; нормативних затрат; собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО); ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів; ціни продажу. Основні ознаки кожного методу відображені в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Характеристика методів оцінки виробничих запасів при їх вибутті

№	Назва методу	Коротка характеристика
1	2	3
1	Ідентифікованої собівартості	Кожна одиниця запасу ідентифікується окремо, і її вартість визначається відповідно до конкретних витрат на виробництво чи закупівлі. Даний метод доцільно використовувати для підприємств, у яких невелика кількість номенклатури запасів.
2	Середньозваженої собівартості	За цим методом вартість одиниці товару визначається на основі середньої вартості всіх одиниць запасу, включаючи нові і старі. Розрахунок проводиться шляхом поділу суми вартості всіх запасів на кількість одиниць.

1	2	3
		$CB_c = C_c * K_v, \quad (2.1)$ <p>де K_v – кількість витрачених запасів; C_c – середня ціна запасів</p> $C_c = (C_{п.м.} + C_{м.}) / (K_{п.м.} + K_{м.}), \quad (2.2)$ <p>де $C_{п.м.}$ і $K_{п.м.}$ – собівартість та кількість запасів на початок місяця; $C_{м.}$ і $K_{м.}$ – собівартість та кількість запасів, що надійшли протягом місяця.</p>
3	Собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО)	<p>Відповідно до цього методу, вартість виробничих запасів визначається на основі вартості перших закуплених або виготовлених товарів.</p> <p>Витрати рахуються в порядку, в якому товари прийшли або виготовлені. Метод актуальний для тих запасів, термін придатності яких обмежений.</p>
4	Нормативних затрат	<p>Метод ґрунтується на використанні нормативів витрат для розрахунку вартості виробничих запасів. Витрати оцінюються на основі нормативних показників для конкретного виду продукції або послуг.</p>
5	Ціни продажу	<p>Вартість виробничих запасів оцінюється на основі ціни, за якою вони будуть продані. Застосовується ціна продажу товару або послуги як орієнтована вартість запасу.</p>

Обираючи метод оцінки виробничих запасів, підприємство повинно враховувати свої унікальні потреби та особливості діяльності. В кожному методі

є свої переваги та недоліки. Якщо розглянути основні переваги кожного методу, можна зробити наступні висновки.

Метод ідентифікованої собівартості доцільний для підприємств з невеликою кількістю різноманітної номенклатури запасів. Метод середньозваженої собівартості може бути доцільним для підприємств з великою кількістю запасів різного віку, де потрібен загальний огляд вартості запасів. Метод ФІФО актуальний для запасів з обмеженим терміном придатності. Метод нормативних затрат може застосовуватися для підприємств, де можливий розрахунок вартості за стандартними нормативами. Метод ціни продажу може бути використаний як орієнтована вартість запасів для підприємств, де ціна продажу є ключовим фактором.

Обираючи метод, підприємство повинно враховувати свою специфіку, обсяг та різноманітність запасів, а також вимоги бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Інвентаризація запасів реалізується наступним чином:

1. Надмірні залишки мають бути зараховані як прибуток і включені до операційних доходів.

2. Нестачі, які вписуються у норми природного убутку, зазвичай підлягають списанню і відображенню як загальновиробничі витрати.

3. Нестачі, що виходять за межі природного убутку без визначених причин, списуються як операційні витрати і компенсуються фінансовим результатом.

4. Нестачі в межах природного убутку, в яких причини визначені, повинні бути компенсовані відповідними особами у збільшеному обсязі.

5. Перегрупування однорідних товарів, які взаємозамінні, протягом періоду за 1 матеріально відповідальною особою, підлягає взаєморозрахунку.

При цьому вартісні відмінності, що можуть виникнути, враховуються як нестачі або надмірні залишки.

У результаті детального розгляду економічних аспектів виробничих запасів виявлено, що їхня роль в підприємницькій діяльності є ключовою. Економічна характеристика дозволяє зрозуміти вплив виробничих запасів на

фінансовий стан підприємства та оптимізацію операцій. Аналіз складу та класифікації запасів допомагає ефективно управляти ними, раціоналізувати процеси зберігання і замовлення. Оцінка виробничих запасів є важливою для прийняття обґрунтованих рішень. Визначення ефективності запасів дозволяє вирішувати питання про їхню оптимальну величину та стратегії управління.

У цілому, глибокий аналіз економічних, організаційних та стратегічних аспектів виробничих запасів є необхідним для забезпечення оптимального функціонування підприємства та максимізації його ефективності.

2.2. Документальне оформлення операцій з виробничими запасами

Виробничі запаси можуть надходити на підприємство та вибувати з нього різними шляхами, в залежності від характеру діяльності підприємства та специфіки виробничого процесу. Наприклад, надходити запаси можуть від постачальників, підзвітних осіб, від ліквідації необоротних активів. Вибувати з підприємства запаси можуть для використання у виробництві, для реалізації, для відшкодування чи повернення, викидання або переробки, передачі в інші відділи.

Ці процеси надходження та вибуття виробничих запасів мають супроводжуватися відповідними документами та записами для забезпечення точності обліку та контролю над матеріальними ресурсами підприємства.

На сьогоднішній день відсутні законодавчо установлені стандартні форми первинних документів для обліку виробничих запасів. Внаслідок цього підприємства самостійно розробляють такі документи, враховуючи обов'язкові реквізити, які передбачені Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», а саме:

- назву документа (форми);
- дату складання;
- назву підприємства, від імені якого складено документ;
- зміст та обсяг операції, одиницю виміру господарської операції;
- посади осіб, відповідальні за здійснення і правильність операції;

–особистий підпис та інші дані, за допомогою яких відбувається ідентифікація особи, що безпосередньо брала участь у виробничому процесі [1].

З урахуванням цього, підприємство може скористатися формами, що містилися в наказі Міністерства статистики України «Про затвердження стандартних форм первинних облікових документів для ведення обліку сировини та матеріалів». На сьогоднішній день цей наказ втратив чинність.

Відповідно до вищезазначеної інформації, в таблиці 2.5 представлені типові форми первинних документів з короткою характеристикою, які використовуються на ТОВ «Федунка» для забезпечення достовірного та своєчасного ведення бухгалтерського обліку.

Таблиця 2.5

Документальне оформлення операцій з виробничими запасами

Код форми	Назва форми	Коротка характеристика
1	2	3
М-1	Журнал обліку вантажів, що надійшли	У журналі фіксується облік та контроль над надходженням та прийманням матеріальних цінностей. Відділ постачання здійснює записи на основі товаро–транспортних документів, прибуткових ордерів та актів приймання матеріалів.
М-2	Довіреність	Бланк суворої звітності для отримання матеріальних цінностей від постачальника через представника діє 10 днів. При невикористанні або пошкодженні бланку його списують за актом та знищують відповідно до встановлених процедур. Особи, які не подають звіт за використання довіреності, не отримують новий бланк.
М-3	Журнал реєстрації довіреностей	У журналі реєструються видані довіреності та розписки щодо їх фактичного отримання.
М-4	Прибутковий ордер	Фіксується облік матеріалів, отриманих на підприємство від постачальників чи з переробки, у єдиному примірникові щодня під час їхнього надходження, відповідальною особою.
М-7	Акт приймання матеріалів	Оформлення акта відбувається у випадках розбіжностей у кількості чи якості матеріалів порівняно з даними супровідних документів, а також при отриманні матеріалів без належних документів. Акт служить основою для пред’явлення претензій постачальнику та оприбуткування отриманих виробничих запасів.
М-8	Лімітно–забірна картка №117	Формується багаторазова видача матеріалів під одним кодом протягом місяця. Створюється в двох копіях, одна з яких передається відділу, який використовує матеріали, а інша – на склад чи кладовій цього відділу.

Продовження таблиці 2.5

1	2	3
М-11	Накладна–вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів	Фіксується переміщення матеріальних цінностей всередині та поза межами підприємства, включаючи їх відвантаження господарствам внутрішнього та зовнішнього відокремленого підрозділів. Випикується у двох екземплярах та підписується головним бухгалтером чи уповноваженою особою.
М-12	Картка складського обліку матеріалів	Використовується для реєстрації обігу матеріалів на складі з урахуванням їхнього виду та обсягу. Заповнюється для кожного номенклатурного номеру матеріалів відповідальною особою.
М-14	Відомість обліку залишків матеріалів на складі	Застосовна для підприємств, які ведуть облік запасів методом оперативної бухгалтерії. Оформляється на основі перевірених у бухгалтерії даних з карток складського обліку.
М-15	Акт про приймання устаткування	Фіксується оформлення прибуття обладнання на склад з метою його подальшого встановлення, що здійснюється спеціальною комісією.
М-15а	Акт приймання–передачі устаткування до монтажу	Фіксується у випадку, коли на момент отримання устаткування для монтажу підприємство ще не визначилося або не розпочало роботу.
М-17	Акт про виявлені дефекти устаткування	Зафіксовані недоліки, виявлені під час перевірки, монтажу або випробувань устаткування.
М-19	Матеріальний звіт	Застосовується в будівельних фірмах, якщо відповідальним за матеріальні питання є керівник дільниці. Складається у формі одного екземпляра та подається до бухгалтерії після закінчення місяця. Включає всі наявні матеріали на складі, незалежно від їх руху.
М-20	Накладна на відпуск товарно–матеріальних цінностей	Використовується для фіксації видачі матеріалів і служить основою для списання цих цінностей продавцем, їхнього оприбуткування одержувачем та своєчасного обліку. Складається у двох примірниках.
	Рахунок–фактура	Документ, що складається постачальником на ім'я покупця для кожної конкретної партії відвантажених запасів. Формується у двох екземплярах.
1–ТН	Товарно–транспортна накладна	Використовується для відображення вибуття матеріальних цінностей від постачальника, їх приймання отримувачем та ведення початкового обліку у перевізника. Складається з трьох розділів: інформація про вантаж, роботи з вантажно–розвантаження та інші відомості.
	Подорожній лист вантажного автомобіля (діє в межах України)	Це документ строгого звіту, що фіксує роботу автомобіля та водія від виїзду з автотранспортної установи до повернення. Використовується всіма суб'єктами господарювання, які користуються вантажними та службовими легковими автомобілями. Видається водієві під розписку перевізником під час виїзду автомобіля на лінію, за умови пред'явлення листа за попередній день.

Треба також відзначити, що отримання виробничих запасів може бути засвідчено за допомогою різноманітних документів, таких як платіжні вимоги, платіжні вимоги із деталізацією, або товаро–транспортні накладні на загальних підставах.

Збір інформації про надходження запасів на підприємство є ключовим етапом в управлінні виробництвом, і цей процес вимагає точного та систематичного документування. Таке документування базується на типових формах, які затверджуються відповідними структурами, такими як Державний комітет статистики України та інші центральні органи виконавчої влади.

У випадку відсутності стандартних форм для конкретної господарської операції, підприємство самостійно складає первинні документи, які повинні містити необхідні реквізити відповідно до чинного законодавства та інших нормативно–правових актів.

Оформлення вибуття запасів, що здійснюється на основі встановлених лімітів, передбачає використання лімітно–забірних карток, які затверджуються відповідно до встановлених нормативів.

Випуск матеріалів понад встановлений ліміт або при заміні матеріалів вимагає складання актів–вимог на заміну матеріалів з дозволу керівництва підприємства або уповноважених осіб.

З метою систематизації руху документів і їх своєчасного включення до бухгалтерського обліку підприємство встановлює графік документообороту. Цей графік визначає дати створення, отримання, прийняття до обліку, передачі в обробку та архіву для кожного первинного документа від інших підприємств та організацій.

Графік документообороту представляє собою схему або перелік робіт, які виконуються кожним підрозділом підприємства та усіма виконавцями, зазначаючи послідовність, взаємозв'язок і терміни виконання.

Працівники підприємства здійснюють створення та подання первинних документів, що оформлюють господарські операції, відповідно до графіка

документообороту. Кожному виконавцеві видається витяг із графіка, що містить перелік документів, що відносяться до його функціональних обов'язків, з вказаними термінами подання та підрозділами підприємства, до яких ці документи передаються.

Первинні документи поточного місяця, які пройшли обробку і включені до відповідного облікового реєстру, комплектуються в хронологічному порядку, нумеруються, переплітаються і передаються до архіву.

Для забезпечення ефективного та своєчасного контролю над складським обліком на підприємстві, встановлюється відповідальна особа шляхом видання розпорядчого документу щодо облікової політики. Ця відповідальна особа має зобов'язання підтверджувати, своїм підписом, проведення перевірок запасів та коректність введення залишків відповідно до конкретних операцій.

Ефективне документальне оформлення операцій з запасами виявляється невід'ємною складовою успішного управління підприємством. Систематичне реєстрування руху запасів, їхнє приймання, переміщення та використання дозволяє забезпечити точність обліку та контроль за виробничими ресурсами.

Стандартизація та автоматизація процесів документування сприяють швидкому та безперебійному здійсненню операцій з виробничими запасами.

Документація також відіграє ключову роль у внутрішній та зовнішній звітності, сприяючи взаєморозумінню між різними відділами підприємства та зацікавленими сторонами, такими як фінансові установи чи аудиторські органи. Забезпечення високого стандарту документального оформлення сприяє підвищенню ефективності виробничих процесів та управлінню ресурсами, сприяючи стабільності та конкурентоспроможності підприємства на ринку.

2.3. Аналітичний та синтетичний облік виробничих запасів

Аналітичний облік виробничих запасів розподіляється за групами матеріалів, місцями зберігання та матеріально відповідальними особами. Інформація з аналітичних рахунків узагальнюється в оборотних відомостях, що

використовується для контролю, оцінки та порівняння з даними складського обліку. Вона також використовується для підведення підсумків інвентаризації.

Ці дані головним чином використовуються в системі менеджменту і є важливими для управлінців на різних рівнях. Деталізація аналітичного обліку обумовлена наявністю багатьох складів, різноманіттям матеріалів та складною структурою підприємства.

Кожне підприємство відкриває аналітичні рахунки в залежності від потреб у керуванні виробництвом, такі як склади, комори, матеріально відповідальні особи, групи запасів, види діяльності та інші.

На рис. 2.2 представлені основні інформаційні джерела інформації, за якими здійснюється аналітичний облік запасів.

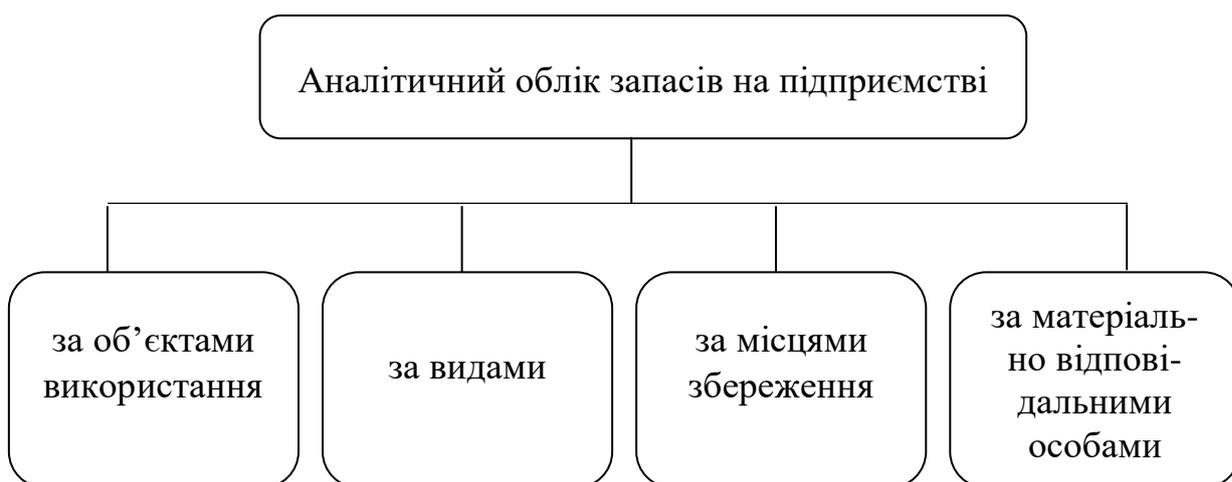

Рисунок 2.2 – Порядок ведення аналітичного обліку запасів

Для відображення виробничих запасів в бухгалтерському обліку використовуються рахунки другого класу з найменуванням «Запаси» згідно з Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, рахунки якого активні та балансові [15]. Зокрема, рахунок 20 «Виробничі запаси» використовується для узагальнення інформації про матеріали, які знаходяться на підприємстві та належать йому, а також містять інформацію щодо їх руху.

Цей рахунок включає в себе сировину в процесі переробки та в дорозі, матеріали сільськогосподарського призначення, будівельні матеріали, паливо, тару та відходи основного виробництва.

Графічно на рисунку 2.3 зображено чинники, що впливають на дебетові та кредитові обороти, а також сальдо на початок та кінець місяця по рахунку 20. Сальдо на кінець місяця визначається за формулою як сума сальдо на початок, обороту за дебетом мінус оборот за кредитом.

Дт	20	Кт
S_1 – первісна вартість виробничих запасів станом на початок місяця.		
Місячне надходження та/або дооцінка виробничих запасів на підприємство.		Використання виробничих запасів для різних цілей, таких як виробництво, обробка, реалізація або передача товарно–матеріальних цінностей, разом із їх оцінкою.
Оборот за дебетом – підвищення вартісного критерія запасів за місяць		Оборот за кредитом – зменшення вартості запасів за місяць
S_2 – вартість запасів на кінець станом на кінець місяця		

Рисунок 2.3 – Характеристика рахунку 20 «Виробничі запаси»

Синтетичний облік запасів на підприємстві здійснюється з використанням наступних субрахунків.

Субрахунок 201 «Сировина та матеріали» відображає рух сировини та основних матеріалів, що використовуються у виробництві продукції. Сюди включаються матеріали, що використовуються під час будівельних робіт, а також допоміжні матеріали для виробничого процесу та господарських потреб.

Субрахунок 202 «Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби» відображає рух придбаних напівфабрикатів та готових комплектуючих для виробництва продукції. Вартість комплектуючих, що не включається до собівартості продукції також відображається на рахунку 28 «Товари».

Субрахунок 203 «Паливо» відображає рух та наявність палива, придбаного або заготовленого для виробничих потреб, експлуатації транспортних засобів і вироблення енергії та опалення будівель. Також на субрахунку можуть відображатися запаси газу (у газосховищах) та талони, що були попередньо оплачені на нафтопродукти.

Субрахунок 204 «Тара та тарні матеріали» відображає рух та наявність багатоманітних видів тари, а також матеріалів для її виготовлення та ремонту, за винятком тари, яка потрібна для використання в якості інвентаря.

Субрахунок 205 «Будівельні матеріали» відображає рух будівельних матеріалів і конструкцій, використовуваних для будівельно–монтажних робіт, за винятком обладнання, яке не потребує монтажу. На даному субрахунку також не враховується обладнання, яке не потребує монтажу, таке як транспортні засоби, вільно розміщені верстати, будівельні механізми, сільськогосподарські машини, виробничий інструмент, вимірювальні та інші прилади, виробничий інвентар.

Субрахунок 206 «Матеріали, передані в переробку» відображає матеріали, як були передані на переробку на сторону. Такі витрати включаються до собівартості отриманих виробів. Витрати на обробку матеріалів, за яку оплата здійснюється сторонніми організаціями, відображаються безпосередньо за дебетом рахунків, на яких обліковується продукція, отримана в результаті цього процесу переробки.

Субрахунок 207 «Запасні частини» веде облік придбаних чи виготовлених запасних частин, які використовуються для ремонтів та заміни зношених частин машин, обладнання та інструменту. На субрахунку 207 також проводиться реєстрація обмінного фонду повнокомплектних машин, устаткування, двигунів, вузлів та агрегатів, які створюються у відділах ремонту підприємств та на ремонтних підприємствах.

Субрахунок 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення» відображає інформацію щодо мінеральних добрив, отрутохімікатів та інших матеріалів, які задіяні для діяльності сільськогосподарського підприємства. Також тут реєструються рослини, насіння та корми, отримані від зовнішніх джерел і використовуються для висаджування, посіву та годівлі тварин безпосередньо в сільському господарстві.

Субрахунок 209 «Інші матеріали» включає бланки суворого обліку, відходи виробництва, товарно–матеріальні цінності, що отримані як наслідок ліквідації основних засобів, які за певних обставин не можуть бути включені до основних та/або допоміжних матеріалів, зношені шини, металобрухт, утиль, а також інші матеріальні цінності.

На сільськогосподарському ТОВ «Федунка» синтетичний облік виробничих запасів здійснюється за субрахунками, відображеними в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Вартість залишку виробничих запасів за 2020–2022 рр. на ТОВ «Федунка»

Субра- хунок	Найменування	Сума за 2020 р., грн.	Сума за 2021 р., грн.	Сума за 2022 р., грн.
201	«Сировина й матеріали»	2123550	967 541,76	2 788 787,36
203	«Паливо»	204265	737 439,55	359 754,35
205	«Будівельні матеріали»	357	–	–
207	«Запасні частини»	122038	88 620,36	168 340,11
208	«Матеріали сільськогосподарського призначення»	7922268	7 954 808,77	8 393 004,76

На досліджуваному товаристві з обмеженою «Федунка» міститься велика кількість найменувань виробничих запасів, які розподіляються на субрахунках бухгалтерського обліку залежно від їх виду:

1. Субрахунок 201: Stoprat паста Brodifacoum 10кг., азот рідкий, аміачна селітра, амоклізон ЛС, суспенції для інтрацестернального введення, шприц – туба 5г., апрамицин ін’єкції, біцілін, бинт, бовіліс Vista Once SQ – вакцина жива полівалентна проти ринотрахеїту, вітазал, геоміцин, гербіцид, калій хлористий гранульований, катетер молочний, сульфат магнію, шприц ветеринарний та ін.

2. Субрахунок 203: бензин А–92, дизельне палива, гальмівна рідина, мастило YUKO Літол –24 17 кг відро 20 л., олива моторна, охолоджуюча рідина антифріз, олива трансмісійна та ін.

3. Субрахунок 205: ланцюг, болт, кислота паяльна, ґрунтовка, наждачний рулон, дюбель швидкий, гайка.

4. Субрахунок 207: клапан двигуна, набір інструментів, ролик, обгінна муфта, поршень втягуючого реле, стопорне кільце, кільце гумове, елемент фільтра повітряного, водяний насос, тяга, пружинне кільце, підшипник кульковий, болт, проставка, ущільнення, шайба, колесо зубчатке, вісь коливання передньої осі, вінець, вказівник температури механічний МТЗ, лампа, автошина, вал редуктора моста, клема кріпильна, манжета колінчатого вала задня Д – 24, молоток, насадка на шланг шприца для змащення (207Бар) GROZ та ін.

5. Субрахунок 208: багатокомпонентний буфер тривалої дії з пробіотичними властивостями, дерть, висівки, крейда, насіння кукурудзи, зелена маса на силос, макуха соєва, кукурудза, насіння озимого ріпака, насіння соняшника, сінаж, сіль, силос, сода (харчова), шрот соняшниковий, солома.

6. Субрахунок 209: відходи та брухт чорних металів.

Типова кореспонденція рахунків за грудень 2022 року для ТОВ «Федунка» відображена в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Типова кореспонденція рахунків за грудень 2022 року на ТОВ «Федунка» по рахунку 20 «Виробничі запаси»

№	Період	Документ	Зміст операції	Сума	Дт	Кт
1	2	3	4	5	6	7
1	05.12.2022	Акт на списання	Списання ТМЦ: азоту рідкого у виробництво на пункт штучного осіменіння	84,85	231	201
2	05.12.2022	Акт на списання	Списання гербіциду на виробництво для господарських потреб	3913,4	231	201

Продовження таблиці 2.7

1	2	3	4	5	6	7
3	05.12.2022	Акт на списання	Списання катетера молочного для штучного осіменіння на виробництво	87,9	231	201
4	13.12.2022	Акт надходження ТМЦ	Надходження оливи моторної від ТОВ «Гермес–Авто ЛТД»	4328,55	203	631
5	13.12.2022	Податкова декларація	Відображається ПДВ	865,71	644	631
6	21.12.2022	Акт надходження ТМЦ	Надходження датчика обертів від ТОВ «Топагро» на склад запчастин	2917	207	631
7	21.12.2022	Податкова декларація	Відображається ПДВ	583,4	644	631
8	26.12.2022	Акт про надходження	Надходження водяного насосу від постачальника	895	207	631
9	26.12.2022	Податкова декларація	Відображається ПДВ	179	644	631
10	30.12.2022	Акт надходження	Надходження аміачної селітри від ТОВ «Сервіс–Плюс»	1049,5	201	631
11	30.12.2022	Податкова декларація	Відображається ПДВ	209,9	644	631

Отже, основні операції в обліку виробничих запасів на досліджуваному сільськогосподарському підприємству включають в себе: купівлю за грошові кошти в національній валюті, списання товарно–матеріальних цінностей, отримання запасів від постачальників, відображення податку на додану вартість та інші важливі процеси та операції, що регулярно здійснюються на товаристві.

Таким чином, аналітичний облік дозволяє розглядати виробничі запаси в деталях, розкриваючи особливості та характеристики кожного конкретного елемента. Це сприяє деталізації інформації, а також дозволяє ефективно

виявляти потенційні проблеми та можливості оптимізації управління запасами. Синтетичний облік використовує більш загальні підходи для агрегації та узагальнення даних з виробничих запасів, що дозволяє керівництву та стратегічним планувальникам отримувати об'єктивний огляд стану запасів.

Використання інтегрованого підходу, поєднуючи аналітичний та синтетичний облік, є ключовим фактором у забезпеченні ефективного управління виробничими запасами. Це дозволяє підприємствам максимізувати ефективність використання ресурсів, мінімізувати ризики та надає стратегічний вигляд на управління запасами в цілому.

2.4. Організаційні аспекти та методика аудиту виробничих запасів

На досліджуваному сільськогосподарському підприємству ТОВ «Федунка» аудит не проводився. Проте, в результаті здійсненого аналізу фінансово–господарської діяльності та проаналізованих результатів дослідження, можна зробити висновок, що на ТОВ «Федунка» облік виробничих запасів ведеться належно та відповідає усім вимогам законодавства та нормативно–правових документів. Мною було запропоновані робочі документи аудитора для здійснення перевірки запасів, які наведені у додатку Ж.

Аудит виробничих запасів – це процес перевірки та оцінки наявності та стану запасів, що використовуються виробничим підприємством. Цей процес важливий для забезпечення ефективного управління запасами, виявлення можливих ризиків та уникнення можливих фінансових втрат.

Для проведення аудиту запасів, аудитору варто дотримуватись наступних аспектів.

1. Планування. Варто визначити обсяг та область для здійснення аудиту. Насамперед, варто скласти план аудиту, визначити, які облікові ділянки будуть перевірятися та які методи аудиту будуть застосовуватися.

2. Оцінка внутрішнього контролю. Слід оцінити систему внутрішнього контролю в сфері управління запасами та визначити, чи дотримується підприємство основних принципів обліку та управління запасами.

3. Перевірка наявності та точності даних. Потрібно перевірити, чи всі дані про запаси в системі обліку відповідають реальному стану, а також наявність внутрішнього контролю щодо достовірності та своєчасності ведення бухгалтерського обліку виробничих запасів.

4. Оцінка методів оцінки запасів. Варто з'ясувати, які методи оцінки запасів використовуються на підприємстві і чи вони відповідають правилам ведення бухгалтерського обліку та перевірити, чи відбувається регулярне оцінювання запасів та чи вони відображають реальну вартість.

5. Оцінка політики управління запасів. Потрібно вивчити політику управління запасами і дефектних товарів та перевірити, чи існують ефективні механізми виявлення та усунення застарілих запасів.

6. Вивчення процесу замовлення та постачання. Слід оцінити ефективність процесу замовлення та постачання та з'ясувати, чи існують на підприємстві системи, які дозволяють уникнути надмірної наявності або недостачі виробничих запасів.

7. Перевірка фактичної наявності запасів. Провести інвентаризацію з метою встановлення відповідності фактичної наявності виробничих запасів на підприємстві з обліковими даними.

8. Аналіз фінансової звітності. Варто оцінити фінансову, управлінську, податкову звітність в розрізі інформації про облік виробничих запасів та переконатися, що вона відповідає вимогам стандартів бухгалтерського обліку.

9. Складання звіту і рекомендацій. Потрібно скласти звіт із зазначенням знайдених проблемних аспектів обліку запасів (якщо такі існують) та надати рекомендації для поліпшення системи управління запасами.

Завданнями аудиту щодо запасів є перевірка наступних складових:

– повне та своєчасне оприбуткування товарно–матеріальних цінностей та готової продукції;

- відповідність розрахункових нормативів запасів;
- об'єктивна оцінка запасів при їх придбанні та оприбуткуванні;
- належність відповідних умов зберігання запасів;
- точність відображення руху запасів в облікових регістрах;
- правильність оцінки при надходженні та вибутті запасів;
- точність ведення первинного обліку запасів;
- правильність проведення інвентаризації та виявлення збитку від розкрадання, нестачі, знищення;
- точність синтетичного та аналітичного обліку запасів та ін.

Під час проведення аудиту, аналізують документацію, яка включає:

1. Звіти з обліку запасів, зазначені в залишку.
2. Документацію з обліку запасів, які надійшли зі сторони та виробництва власного підприємства.
3. Облік виробничих запасів, які вийшли за межі підприємства та були списані на виробництво.

Додатково, вивчають реєстри, які відображають взаємні розрахунки між підприємствами та, у деяких випадках, об'єкти витрат, куди були списані конкретні цінності [40, с. 362].

Аудит операцій із запасами охоплює економічні процеси та транзакції, які стосуються існування, обігу та використання запасів, готової продукції, виробничих витрат, напівфабрикатів, виробничого браку, а також продукції та товарів. До предмету аудиту також входять відносини, що виникають у зв'язку з цими операціями як всередині підприємства, так і за його межами.

Джерелами інформації для аудиту виробничих запасів є:

1. Наказ про облікову політику, який визначає основні принципи та правила обліку запасів.
2. Доручення, яке видається працівникам для отримання ТМЦ і в якому детально вказується перелік матеріалів, що мають бути отримані.
3. Прибутковий ордер, який оформляє матеріально відповідальна особа для проведення оприбуткування матеріалів, які надійшли на склад для реалізації.

4. Лімітно–забірна картка, в якій реєструються операції з виробничими запасами і визначається кількість та сума відпущених матеріалів за місяць.

5. Накладна–вимога, що є документом на відпуск матеріалів на сторону, переміщення всередині підприємства або отримання матеріалів в результаті розбору тимчасових споруд або ліквідації основних засобів.

6. Товарно–транспортна накладна, яка використовується для супроводження матеріалів та оприбуткування їх на підприємство.

7. Первинні документи бухгалтерського обліку, такі як акти про прийняття матеріалів, прибуткові касові ордери, звіти матеріально відповідальних осіб, податкові накладні, контракти та угоди.

8. Облікові реєстри, включаючи дані синтетичного і аналітичного обліку за рахунками 20 «Виробничі запаси», 631 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками», 372 «Розрахунки з підзвітними особами», 377 «Розрахунки з іншими дебіторами».

9. Головна книга та форми річної звітності, такі як Форма №1 «Баланс»[30].

Згідно з П(С)БО 9 «Запаси» [13], саме незалежний аудитор має право проводити аудит виробничих запасів на підприємстві. Він має виразити власне професійне судження щодо достовірності ведення обліку виробничих запасів.

Всі сертифіковані аудитори повинні щорічно підвищувати свої професійні знання в галузі аудиту згідно з програмою, затвердженою АПУ. Аудитор має бути освіченим, зокрема мати вищу економічну або юридичну освіту, отриману в українському або іншому закладі, або еквівалентну освіту, яка має юридичну силу в Україні. Також необхідно мати практичний досвід, а саме стаж роботи понад 3 роки на посаді керівника, аудитора або фахівця аудиторської фірми.

Аудиторська діяльність визначається згідно із Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» як професійна незалежна робота суб'єктів аудиторської діяльності та безпосередньо аудиторів, які внесені до Реєстру аудиторів, а також суб'єктів аудиторської діяльності, які надають аудиторські послуги.

Всі основні принципи етики аудитора розділяються на дві категорії: принципи професійної поведінки та методики проведення аудиторських перевірок (рис. 2.4).

Рисунок 2.4 – Фундаментальні засади аудиторської етики

Аудитору заборонено здійснювати комерційну, виробничу та посередницьку діяльність, а також мати близькі зв'язки чи прямі особисті інтереси з суб'єктом господарювання, який проходить перевірку. Докази, які аудитор формує, повинні бути логічними і достатніми для формулювання обґрунтованих висновків стосовно думки аудитора.

На завершальному етапі аудиторської перевірки готується звіт незалежного аудитора, що є офіційним документом, надає впевненість і розроблений відповідно до стандартів МСА. Цей звіт подається в результаті незалежної перевірки фінансової звітності суб'єкта господарювання і містить чітко сформульовану логічну думку аудитора щодо повноти, достовірності і відповідності нормативним документам облікової інформації та звітів.

Звіт незалежного аудитора містить складові: адресат, заголовок, думка аудитора, вступний параграф, відповідальність управлінського персоналу за фінансову звітність, відповідальність аудитора, інша відповідальність стосовно звітності, підпис, дата завершення звіту, адреса.

Згідно з МСА, аудиторська думка може бути не модифікованою (безумовно–позитивною) або модифікованою. Аудитор висловлює безумовно–позитивну думку, якщо він приходить до висновку, що фінансова звітність складена в усіх суттєвих аспектах відповідно до застосованої концепції звітності.

Відповідно до МСА 705 «Модифікація думки у звіті незалежного аудитора» існує 3 типи модифікованих думок, а саме:

1. Умовно–позитивна думка виражається аудитором у випадках, коли він визнає, що фінансова звітність суб'єкта господарювання в основному відповідає вимогам, але існують обставини або невизначеності, які можуть вплинути на результати або фінансовий стан.

2. Негативна думка висловлюється, коли аудитор вважає, що фінансова звітність суттєво не відповідає вимогам бухгалтерських стандартів чи концепції фінансової звітності. Це свідчить про важливі дефекти або відхилення від нормативних документів, які регламентують ведення обліку, що може суттєво вплинути на довіру до фінансової інформації.

3. Відмова від висловлення думки стосується ситуацій, коли аудитор не може отримати достатню кількість документів або виявляє суттєві обмеження, які перешкоджають йому висловити думку щодо фінансової звітності. Це може бути викликано непрозорістю в обліку, відсутністю необхідних документів або

іншими обставинами, які не дозволяють аудитору отримати достовірну інформацію для написання звіту аудитора.

Таким чином, можна зробити висновок, що облік виробничих запасів на підприємстві відповідає наступним вимогам аудиту:

1. Існування. Кількість фактично наявних запасів повинна точно відповідати облікованій кількості в системі обліку.

2. Права та зобов'язання. Права підприємства на виробничі запаси, які відображені у фінансовій звітності, повинні бути підтверджені документально і не повинні бути обмежені правами третіх осіб.

3. Виникнення. Операції щодо придбання та вибуття матеріально–виробничих запасів, відображені в обліку, повинні мати місце протягом відповідного звітного періоду.

4. Повнота. Відсутність у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності запасів, які повинні були відображатися там, але фактичного обліку не встановлено, що свідчить про їх відсутність.

5. Вартісна оцінка. Запаси повинні бути правильно оцінені в обліку, відповідно до фактичної собівартості або ринкової вартості (за умови, що вона нижча за фактичну собівартість). Крім того, необхідно переконатися, що вся суттєва інформація ретельно відображена у фінансовій звітності підприємства.

Таким чином, організаційні аспекти та методика аудиту виробничих запасів представляють собою важливий елемент ефективного управління матеріальними ресурсами на підприємстві. Методика аудиту має включати в себе вивчення систем управління запасами, визначення ризиків та оцінку ефективності існуючих стратегій, а також застосування аналітичних інструментів, стандартизованих процедур та відповідність міжнародним нормам обліку допомагають забезпечити високий стандарт аудиту.

Організаційна дисципліна та систематичний аудит виробничих запасів відіграють критичну роль у забезпеченні ефективного управління запасами та виявленні можливостей для їхньої оптимізації.

РОЗДІЛ 3. ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ЗАПАСАМИ НА ТОВ «ФЕДУНКА»

3.1. Сутність обліково–аналітичного забезпечення виробничих запасів

Система обліку та аналізу може бути розглянута як складова загальної системи управління, де базою є дані бухгалтерського обліку та в якій поєднуються операції обліку та аналізу в єдиному процесі. Проводиться своєчасний мікроаналіз, забезпечується безперервність цього процесу, а його результати використовуються при формуванні рекомендацій. [75].

Якість забезпечення обліково–аналітичного процесу визначається, перш за все, раціональною складовою бухгалтерського обліку. У зв'язку з реформуванням системи обліку та плином постійних змін у всіх ділянках обліку, а насамперед, у нормативно–правовій базі, вимоги ефективності використання запасів змінюються. Також зростає кількість завдань, що ставляться перед ними.

Однією з необхідних умов формування ефективного виробничого процесу є належне забезпечення його виробничими запасами. Вирізняються виробничі запаси тим, що вони використовуються лише один раз у процесі виробництва продукції, а їх повна вартість переносяться на собівартість товарів. Саме тому контроль за їх збереженням та раціональним використанням має велике значення для побудови успішного бізнесу.

Проте, на вітчизняних підприємствах існує перешкода у вигляді неефективної організації роботи бухгалтерської служби, яка пов'язана з недостатньою відповідальністю за розробку та затвердження положення про бухгалтерську службу організацій. В даному положенні повинні чітко визначатися обов'язки, відповідальність, права та взаємовідносини усіх підрозділів підприємства з бухгалтерською службою. Крім того, відсутні положення щодо посадових інструкцій працівників бухгалтерії із чітко зазначеними обов'язками та правами співробітників, які мають містити ще й

кваліфікаційні вимоги з переліком необхідних знань для фахівців у галузі бухгалтерського обліку [80].

Рисунок 3.1 – Заходи, які забезпечують ефективну організацію обліково–аналітичного забезпечення

Обліково–аналітичне забезпечення виробничих запасів визначається як система обліку та аналізу інформації про різноманітні аспекти обліку та аналізу запасів у процесі виробничо–господарської діяльності. Його сутність полягає в тому, щоб ефективно контролювати, аналізувати та оптимізувати рівень запасів для досягнення стратегічних та тактичних цілей підприємства.

Основні аспекти обліково–аналітичного забезпечення виробничих запасів включають:

1. Облік запасів забезпечує фіксацію кількості та вартості запасів на складі, а також дозволяє здійснити класифікацію за різними ознаками (наприклад, за видами товарів, термінами зберігання, швидкістю обертання, тощо).

2. Моніторинг руху запасів передбачає спостереження за надходженням і відтоком товарів на складі, а також аналіз динаміки змін структури запасів.

3. Оцінка вартості запасів включає визначення вартості запасів з урахуванням методів оцінки.

4. Аналіз обертання запасів забезпечується за допомогою розрахунку середнього періоду обертання запасів задля визначення ефективності управління запасами та виявлення причин повільного обертання з подальшим вжиттям заходів з метою його покращення.

5. Прогнозування потреб у запасах – використання аналітичних інструментів для прогнозування майбутніх потреб у запасах, а також розрахунок ринкових та внутрішніх факторів, що можуть на це вплинути.

6. Оптимізація рівня запасів включає підтримку оптимального рівня запасів для уникнення зайвих витрат та забезпечення безперервності процесу.

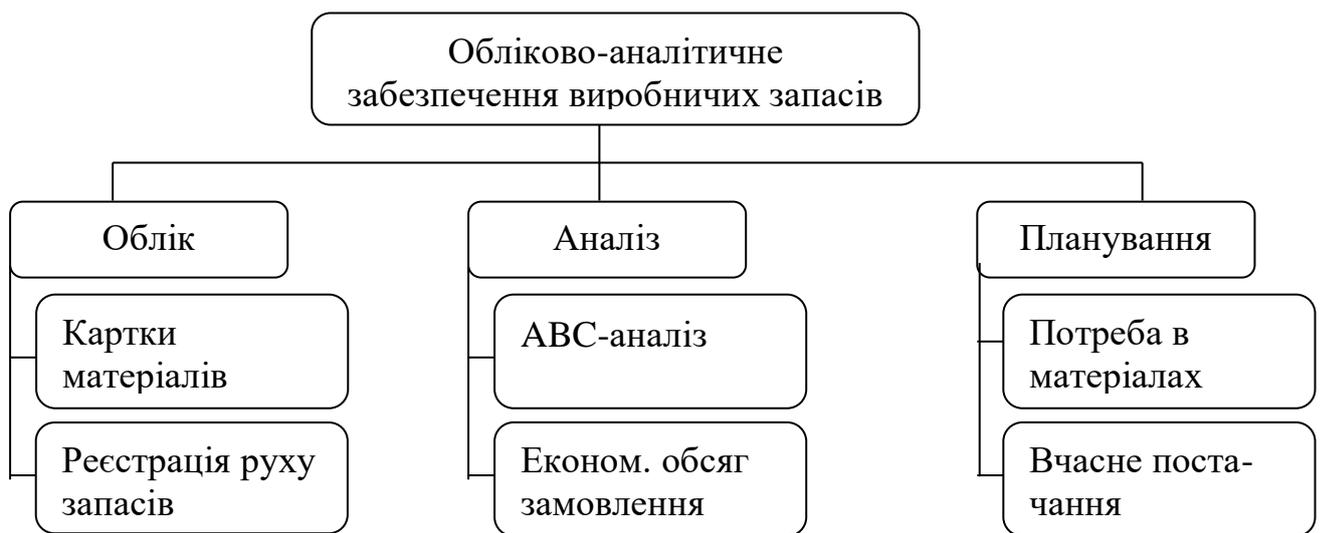

Рисунок 3.2 – Складові обліково–аналітичного забезпечення запасів

Обліково–аналітичне забезпечення виробничих запасів дозволяє підприємству забезпечувати ефективне управління ресурсами, зменшувати затрати на утримання ними та вчасно реагувати на зміни в ринкових умовах. Його задача також полягає в тому, щоб забезпечити оптимальний баланс між вартістю запасів та їхньою фактичною наявністю задля виробничих потреб.

Фактично, управління виробничими запасами представляє собою складний аспект діяльності. Внаслідок цього, більшість організації у процесі управління

підприємством мають певні недоопрацювання, що може призвести у майбутньому до великого споживання товарно–матеріальні цінності.

Процес управління запасами характеризує забезпечення необхідної кількості та різновидів фізичних ресурсів, що відіграють важливу роль для організації та подальшого впровадження стратегії діяльності. Потреба кожної організації у веденні управління ТМЦ виникає внаслідок того, що виробництво являє собою постійний потік матеріалів через процес, в результаті якого з'являється готова продукція видозміненої форми [76, с. 52].

Враховуючи, що запаси є одними із найбільш коштовних оборотних активів для великої кількості організацій та їх собівартість досягає близько 40% інвестованого капіталу, то ефективне управління даними активами дозволить значно скоротити вибуття підприємства від можливих нестач або надлишків. Виявлення нестач запасів може призвести до простоїв виробництва або витрат в процесі реалізації готової продукції. Надлишок виробничих запасів, як правило призводить до так званого «омертвіння» оборотних коштів, в результаті чого готова продукція може зазнати зниження ціни в процесі реалізації товару [57].

На великих підприємствах цілком доцільно застосовувати технічну класифікацію. Особливо актуально для організацій з великою кількістю номенклатури запасів, так як дана класифікація дозволяє здійснити додаткову класифікацію запасів за розміром, типом, найменуванням і т.п.

Якщо треба обліковувати значну кількість різних матеріалів з метою забезпечити ефективний облік та ретельний контроль за наявністю і використанням ТМЦ, а також з недопущенням облікових помилок у веденні виробничих запасів, то всі запаси розглядаються на більш детальних рівнях групування відповідних аналітичних рахунках [82, с. 66].

Ефективне використання ТМЦ на підприємстві спрямоване на скорочення тривалості виробничого і операційного циклу з метою вивільнення коштів, що перебувають в постійному обігу. Це призводить до зниження витрат, пов'язаних із зберіганням запасів.

Також в управлінні ТМЦ особливу вагу має виробничий цикл, в який входять оборотні періоди середнього запасу матеріалів, сировини, напівфабрикатів, обсягу готової продукції та незавершеного виробництва. Прискорення оборотності запасів сприяє скороченню тривалості даного циклу. Прискорення оборотності відбувається за рахунок підвищення частки оборотних активів великої оборотності в загальному обсязі активів та відповідним зменшенням тих активів, які обертаються повільно.

Активами, які мають високу оборотність, можна визначити як запаси матеріалів без відповідного утворення страхових резервів, так і запаси готової продукції, що користується великим попитом на ринку, а також грошове забезпечення, що постійно перебуває в економічному обігу.

ТМЦ, у яких низькі властивості оборотності включають сезонні запаси матеріалів, дебіторські короткострокові та довгострокові зобов'язання, запаси готової продукції з незначним попитом, а також поточні фінансові інвестиції, які мають строк погашення понад пів року.

Саме через це стає необхідним встановлення специфічних умов для здійснення управління запасами на підприємстві (рис. 3.3).

Рисунок 3.3 – Умови для ефективного управління запасами [47]

Моделювання є важливою частиною при впровадженні оптимізації для основних категорій запасів. Основні типи моделей наведені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Основні моделі управління запасами [47]

Модель	Коротка характеристика
Модель «мінімум–максимум»	Дана концепція характеризує проведення замовлень лише у випадку досягнення або перевищення встановленого мінімального допустимого рівня запасів на складі, тільки не на інтервал часу.
Модель виробничого замовлення («точно у зазначений термін»)	Використовується у тому випадку, коли запаси постійно додаються з фіксованим інтервалом, в той час як виробництво та продаж продукції здійснюються в один і той самий час, що вказує на фактичну відсутність запасів.
Модель з встановленим інтервалом часу між замовленнями	Модель передбачає, що встановлення потрібного інтервалу часу між кожним замовленням відбувається в момент фактичного здійснення замовлення. Перевагою є те, що робітникам підприємства не потрібно весь час перевіряти наявність запасів.
Модель економічного обґрунтованого розміру замовлення ЕОQ (Модель Уілсона)	Економічний розмір замовлення вказує на прийнятний обсяг замовлення, який забезпечує мінімізацію загальних витрат. Це дозволяє мінімізувати витрати на зберігання запасів і сприяє більш точному визначенню необхідних складських будівель. Особливістю є те, що весь обсяг товару замовляється одночасно.
Модель зі встановленою періодичністю поповнення запасів до постійного рівня	Всі замовлення матеріалів та сировини реалізуються з урахуванням кінцевої точки замовлення, а не лише відповідно до визначеного часового графіка. Ця особливість дозволяє моделі ефективно реагувати на суттєві зміни в постійному попиті на сировину, матеріали чи товари.
Модель управління запасами з фіксованим розміром замовлення	Ключовим аспектом моделі є величина розміру замовлення, з допомогою якого відбувається поповнення запасів. Перевагою є мінімізація витрат на зберігання виробничих запасів для складського приміщення, яка відбувається за рахунок зменшення відведеної площі для їх зберігання.

Таким чином, обліково–аналітичне забезпечення виробничих запасів є ключовим компонентом управління логістикою та виробничим процесом, сприяючи підприємствам у забезпеченні ефективності та конкурентоспроможності підприємства.

Облік виробничих запасів забезпечує систематичний контроль за їхнім рухом, визначенням кількісного та вартісного складу, що дозволяє підприємству точно відтворювати склад своїх резервів, враховувати їхні зміни та вчасно реагувати на ринкові коливання та попит.

Аналітичне забезпечення, у свою чергу, виводить облікову інформацію на новий рівень, дозволяючи глибше аналізувати та використовувати дані, що включає в себе: оцінку ефективності стратегій управління запасами, виявлення можливостей оптимізації, а також прогнозування майбутніх потреб підприємства.

3.2. Програмне забезпечення для обліку та аналізу виробничих запасів

Програмне забезпечення для обліку та аналізу виробничих запасів є важливим елементом в управлінні ланцюгом постачання та оптимізації виробничих процесів сьогодні. Ці системи дозволяють підприємствам ефективно вести облік, контролювати та аналізувати різноманітні аспекти їхньої діяльності, в тому числі, і облік запасів.

Для ефективного та раціонального ведення обліку та аналізу запасів існують ключові аспекти теорії програмного забезпечення, які ми розглянемо більш детально.

Для здійснення ефективного обліку виробничих запасів на підприємстві застосовують наступні методи:

- ідентифікація та класифікація, які дозволяють швидко та в будь-який час ідентифікувати та класифікувати різні види запасів, такі як сировина, напівфабрикати, готова продукція.

- ведення журналів, які дозволяють реєструвати рухи запасів, включаючи отримання, витрати, повернення та інші події.

Для планування і управління обліку застосовують:

- прогнозування попиту: деякі системи використовують аналітичні інструменти для прогнозування майбутнього попиту на товари та матеріали.

- планування запасів передбачає оптимізацію розміру замовлення та рівня запасів за допомогою методів, таких як EOQ (економічний розмір замовлення) та ROP (кінцева точка замовлення).

Відстеження та контроль за виробничими запасами досягається за рахунок інтеграції з системами штрих-кодів, яка дозволяє точно відстежувати рухи та залишки запасів та використання сучасних комп'ютеризованих технологій для швидкого автоматизованого відстеження.

Для аналіз та звітності по обліку запасів використовують системи, які забезпечують можливість генерувати різноманітні звіти та аналізу ефективності запасів, а також бізнес-інтелект для виявлення та аналізу тенденцій в обліку виробничих запасів та знаходження шляхів його вдосконалення.

Інтеграція дозволяє плідно обмінюватися даними з іншими ділянками управління підприємством, а також дозволяє взаємодіяти з іншими елементами ланцюга постачання для оптимізації виробничих процесів.

Для безпеки та захисту з обліку виробничих запасів забезпечується обмежений доступ до інформації про наявність запасів з метою захисту конфіденційності та запобігання недозволеним змінам.

Для забезпечення інноваційних технологій, використовується штучний інтелект та машинне навчання для автоматизації процесів, прогнозування попиту та оптимізації запасів.

Основні цілі та функції такого програмного забезпечення з обліку та аналізу виробничих запасів включають:

1. Мінімізація затрат: визначення оптимального економічного розміру замовлення (EOQ), що дозволяє мінімізувати витрати на утримання запасів та замовлення.

2. Ефективне управління запасами: забезпечення точного ведення обліку всіх видів запасів, включаючи сировину, напівфабрикати та готову продукцію.

3. Прогнозування та планування: використання аналітичних інструментів для прогнозування майбутнього попиту на товари та матеріали та розробка стратегій для ефективного управління запасами на основі прогнозів та реального попиту.

4. Моніторинг руху запасів: забезпечення можливості відстеження руху запасів в реальному часі, включаючи поступлення та вибуття.

5. Оптимізація процесів: автоматизація процесів замовлення та поповнення запасів для підтримки ефективних операцій.

6. Підвищення ефективності ланцюга постачання: можливість інтегруватися з системами постачальників для автоматизації обміну інформацією та здешевлення постачання.

7. Зниження ризиків та надійність: забезпечення вчасного поповнення запасів, щоб уникнути втрат від дефіциту товарів, а також відслідковування термінів придатності та забезпечення безпеки щодо застосування сировини та матеріалів.

8. Аналіз та оптимізація витрат: забезпечення можливості генерувати звіти та проводити аналіз ефективності управління запасами та аналіз даних для ідентифікації можливостей зниження витрат та оптимізації управління запасами.

9. Дотримання вимог та стандартів: забезпечення відповідності логістичних стандартів та вимог щодо управління запасами.

10. Сприяння стратегічному плануванню: надання даних та інструментів для стратегічного планування та прийняття рішень.

Використання програмного забезпечення для обліку та аналізу виробничих запасів дозволяє підприємствам не лише ефективно управляти запасами, а й вчасно реагувати на зміни в умовах ринку та попиту, сприяючи загальній оптимізації виробничих процесів.

Загальною метою програмного забезпечення для обліку та аналізу виробничих запасів є оптимізація управління запасами, забезпечення ефективності та конкурентоспроможності підприємства. Враховуючи сучасні тенденції та інновації, такі системи стають необхідним інструментарієм для підприємств будь-якого розміру, щоб ефективно управляти ланцюгом постачання та забезпечувати високий рівень обслуговування клієнтів.

Існує велика кількість розмаїття програмного забезпечення, інтегрованих комплексів та баз даних, які використовуються для стратегічного планування та аналізу запасів на сільськогосподарських підприємствах (таблиця 3.2).

Програмне забезпечення для аналізу виробничих запасів

№	Назва	Характеристика
1	Agroptima	Платформа для управління сільськогосподарськими операціями, яка включає в себе функціонал для моніторингу та аналізу різноманітних аспектів сільськогосподарського виробництва. Вона має можливість моніторингу полів, внесення даних про вирощувані культури, планування виробництва та управління ресурсами.
2	SAP ERP	SAP є однією з провідних платформ для обліку запасів та управління ланцюгом постачання. Вона надає комплексні інструменти для моніторингу, планування та оптимізації запасів.
3	Oracle NetSuite	Це хмарне ERP-рішення, яке включає модулі для управління запасами, планування попиту та аналізу ефективності запасів.
4	Microsoft Dynamics 365 Supply Chain Management	Платформа надає інтегровані інструменти для управління запасами, прогнозування попиту та виробничого планування, а також забезпечує оптимізацію управління ланцюгом постачання та забезпечення підприємств засобами для ефективного контролю над запасами та виробничими процесами.
5	QuickBooks Enterprise	QuickBooks пропонує рішення для малого та середнього бізнесу, включаючи функції для обліку запасів, замовлень і виробництва
6	Fishbowl Inventory	Це програмне забезпечення, яке інтегрується з QuickBooks та іншими платформами для автоматизації обліку та управління запасами.
7	Zoho Inventory	Забезпечує простий у використанні інтерфейс для ведення обліку запасів, відстеження замовлень та аналізу запасів
8	inFlow Inventory	Спрощує ведення обліку та відстеження запасів, а також дозволяє аналізувати ефективність управління запасами
9	FarmERP	Програмне забезпечення для управління сільськогосподарськими підприємствами, яке включає в себе модуль для ефективного контролю та аналізу запасів.
10	Granular	Це рішення для сільськогосподарських підприємств, яке включає модуль для ефективного управління запасами та планування виробництва.
11	Cropio	Платформа для моніторингу та управління сільськогосподарськими культурами, яка також включає функціонал для аналізу запасів.
12	FarmWorks	Програма для управління с/г операціями, яка дозволяє фермерам вести облік своїх полів та ресурсів. Вона включає в себе інструменти для планування посівів, ведення журналів виробництва, аналізу витрат та багато іншого.
13	Granular	Інтегрована платформа для управління с/г операціями, яка охоплює різні аспекти агробізнесу. Вона має можливість для ефективного управління запасами, аналізу виробництва, обліку та планування.
15	FarmLogs	Програма для моніторингу та аналізу виробництва на фермах, яка допомагає фермерам приймати управлінські рішення. Завдяки цій програмі відбувається ведення журналів виробництва, аналізу врожаю, планування та моніторингу запасів.
16	FieldX	Платформа для управління аграрними операціями, яка використовує технології для покращення ефективності сільськогосподарського виробництва. Вона має можливість своєчасного моніторингу та обробки даних про поля, планування та аналізу результативності.

Дані програмні забезпечення для управління сільськогосподарськими операціями, такі як Agroptima, SAP ERP та інші, надають фермерам та агробізнесам інтегровані інструменти для моніторингу та аналізу різноманітних аспектів виробництва, включаючи управління запасами, планування виробництва, аналіз витрат, та ефективне управління ресурсами. Вони сприяють підвищенню ефективності, точності та стратегічного планування в сільському господарстві, допомагаючи фермерам приймати обґрунтовані управлінські рішення для оптимізації виробничих процесів.

Таким чином, програмне забезпечення для обліку виробничих запасів дозволяє автоматизувати процеси ведення обліку, що значно підвищує швидкість та точність збору даних, що дозволяє знизити ймовірність помилок та оптимізує людські ресурси. Аналітичні функції програмного забезпечення надають можливість глибокого аналізу запасів, виявлення тенденцій, розпізнавання можливостей для ефективного управління та планування.

Усеохоплюючий характер програмного забезпечення для обліку та аналізу виробничих запасів є необхідною передумовою для успішного функціонування підприємства в умовах зростаючої конкуренції. Його впровадження відкриває нові можливості для оптимізації виробничих процесів, стратегічного планування та постійного покращення ефективності управління ресурсами.

3.3. Проблеми та шляхи покращення обліково–аналітичного забезпечення виробничих запасів на ТОВ «Федунка»

Сільськогосподарські підприємства стикаються з унікальними викликами та особливостями управління виробничими запасами. Обліково–аналітичне забезпечення запасів на сільськогосподарському підприємстві є важливим з точки зору оптимізації виробничих процесів, забезпечення стабільності постачання сировини та продукції, а також ведення ефективної фінансово–господарської діяльності. Обліково–аналітичне забезпечення запасів грає ключову роль у ефективному управлінні запасами на сучасному підприємстві.

Проте, існують деякі типові проблеми, які можуть виникати в цій сфері, а також можливі шляхи їх вирішення (таблиця 3.3).

Таблиця 3.3

Проблеми стосовно важливості впровадження обліково–аналітичного забезпечення виробничих запасів на сг підприємствах та шляхи їх вирішення

№	Проблема та характеристика	Шлях вирішення
1	2	3
1	Сезонність та непередбачувані фактори: сільське господарство піддане впливу природних умов, що призводить до сезонної зміни виробництва та попиту на ресурси. Недостатнє передбачення цих факторів може призвести до збитків або невірному розподілу запасів.	Використання передових агротехнологій, сучасних методів прогнозування та аналізу даних для покращення передбачуваності сезонних виробничих циклів.
2	Недостатня точність прогнозування: часто виникає проблема невірного прогнозування попиту на продукцію або матеріали. Різкі зміни в ринкових умовах чи неякісне аналітичне забезпечення можуть призвести до недооцінки або переоцінки запасів.	Використання передових методів прогнозування, таких як аналіз даних, машинне навчання та інші технології для поліпшення точності прогнозування.
3	Непрозорість управління запасами: нецільове використання обліково–аналітичних інструментів може призвести до втрати прозорості управління запасами, що ускладнює вчасне виявлення проблем та прийняття рішень.	Впровадження інтегрованих систем управління запасами та виробництвом, які забезпечують широкий огляд всіх процесів та надають зрозумілу звітність.
4	Недостатній рівень автоматизації: використання застарілих облікових систем, які не забезпечують автоматизованих процесів управління запасами.	Впровадження сучасних ІТ–рішень та інноваційних систем для ефективного моніторингу запасів, керування та аналізу ними.
5	Невірне призначення пріоритетів: в деяких випадках, компанії можуть сконцентруватися на зниженні витрат ігноруючи важливість оптимізації запасів для підтримки виробничого процесу.	Проведення комплексного аналізу та встановлення правильних пріоритетів для забезпечення оптимальної балансу між витратами та наявністю запасів.
6	Нестабільність постачальників і ринків: непередбачувані зміни в роботі постачальників чи ринкових умовах можуть призвести до змін в замовленнях та складському обігу.	Розробка гнучких стратегій управління, що дозволяють швидко адаптуватися до змін у ланцюзі постачання та ринкових умовах.
7	Фінансова нестабільність: витрати на виробництво можуть бути непередбачуваними через зміни в цінах на паливо, добрива та інші ресурси.	Використання фінансового аналізу для контролю витрат та розробка фінансових стратегій управління фінансовою нестабільністю.

1	2	3
8	Відсутність інтеграції з іншими відділами: інформація про попит від відділу продажів, прогнози виробництва, та інші фактори, які можуть впливати на запаси, повинні бути інтегровані в обліково–аналітичну систему. Відсутність такої інтеграції може спричинити недооцінку або переоцінку потреб у запасах, що може вплинути на виробництво, обсяги замовлень та фінансові показники компанії.	Забезпечення інтеграції обліково–аналітичного забезпечення з іншими відділами, такими як виробництво, маркетинг та продажі, дозволяє отримувати комплексну інформацію та враховувати потреби всієї компанії при управлінні запасами.
9	Невірне управління ризиками. Наприклад, неспроможність передбачити можливі ризики, пов'язані з коливанням цін на сировину, змінами в законодавстві або непередбачуваними збоями у ланцюзі постачання, може призвести до великих втрат для підприємства. Ефективне управління ризиками передбачає систематичний аналіз потенційних загроз, розробку стратегій їх уникнення або зменшення та планування дій в разі реалізації ризиків.	Впровадження систем моніторингу ризиків та контролю їх розвитку дозволяє підприємствам ефективно реагувати на негативні зміни в умовах ведення бізнесу та адаптувати стратегії управління запасами.

Вирішення цих проблем вимагає інтегрованого підходу, що охоплює технологічні інновації, оптимізацію процесів та стратегічне управління.

Обліково–аналітичне забезпечення виробничих запасів на сільськогосподарському підприємстві є ключовим для забезпечення стабільного виробництва, ефективного використання ресурсів та досягнення фінансової стійкості. Посилення цих аспектів сприятиме не лише успішному функціонуванню підприємства, а й забезпеченню продовольчої безпеки та сталого розвитку сільськогосподарського сектору.

Впровадження автоматизованих систем управління запасами є ключовим етапом у стратегічному розвитку та оптимізації виробничих процесів підприємств. Автоматизація процесів спрямована на задоволення зростаючих інформаційних потреб управління та має важливий вплив на ефективність діяльності. Застосування комп'ютеризованих систем управління запасами дозволяє не лише адаптуватися до змін на ринку, але й активно реагувати на них, сприяючи збалансованому та оптимальному управлінню ресурсами.

Впровадження автоматизованих систем управління запасами дозволяє підприємствам:

1. Підвищити ефективність:

- зменшити час, потрібний для обробки та аналізу інформації про запаси;
- максимізувати використання наявних ресурсів та уникнути надмірного накопичення запасів.

2. Забезпечити точність та достовірність даних:

- уникати помилок, які можуть виникнути при ручному введенні та обробці інформації;
- забезпечити актуальність та достовірність інформації про стан запасів.

3. Швидше реагувати на зміни в попиті та умовах ринку:

- забезпечити більш оперативне управління запасами відповідно до змін потреб та ринкових умов;
- вчасно робити стратегічні рішення для оптимізації запасів та виробничих процесів.

4. Підвищити конкурентоспроможність:

- зменшити витрати на управління запасами та оптимізувати виробничі витрати;
- забезпечити можливість більш ефективного конкурування на ринку завдяки більш гнучкому та швидкому реагуванню.

5. Покращити точність прогнозування:

- використовуючи аналітичні засоби автоматизованих систем, підприємства можуть покращити точність прогнозування попиту на товари або сировину;
- автоматичне аналізування та обробка великої кількості даних дозволяє враховувати різноманітні фактори, що впливають на попит.

6. Забезпечити інтеграцію з іншими системами:

- автоматизовані системи управління запасами можуть ефективно інтегруватися з іншими фінансовими, виробничими та логістичними системами;

– це сприяє здійсненню цілісного управління підприємством та забезпечує неперервний потік інформації між різними департаментами.

7. Підвищити рівень обліку та відстеження:

– системи управління запасами дозволяють вести точний облік руху товарів від постачання до збуту;

– електронні засоби відстеження дозволяють швидко локалізувати товари та зменшити ймовірність втрат чи неправильного розподілу.

8. Забезпечити безпеку даних:

– автоматизовані системи управління запасами дозволяють створювати резервні копії важливих даних та захищати їх від втрат чи несанкціонованого доступу;

– застосування сучасних засобів шифрування та захисту даних допомагає уникнути порушень конфіденційності.

9. Підтримувати стратегічне прийняття рішень:

– автоматизовані системи забезпечують потрібну інформацію для стратегічного прийняття рішень на основі даних про стан запасів та динаміки попиту;

– вони допомагають підприємствам адаптуватися до змін у середовищі та ефективно впроваджувати стратегії оптимізації запасів.

Також, на підприємстві слід впроваджувати ефективні методи попереднього та поточного контролю щодо дотримання всіх норм запасів як перед виробництвом, так і в процесі його проведення. Спеціальна увага повинна бути приділена підвищенню достовірності оперативного обліку руху напівфабрикатів, комплектуючих виробів, деталей і вузлів на виробництві. Дані обліку мають включати інформацію, яка дозволяє виявляти резерви для зменшення собівартості продукції, зосереджуючись на раціональному використанні матеріалів, зменшенні норм витрат і забезпеченні належного зберігання. [73, с. 82].

Підвищення ефективності управління виробничими запасами визначається за допомогою особливої фінансової стратегії, що включає: визначення цілей

формування запасів і оптимальної кількості товарно–матеріальних цінностей, аналіз розміру, складу та оборотності запасів. В результаті ефективного управління запасами, стає можливим значне скорочення виробничого та операційного циклів, зниження витрат на зберігання запасів та вивільнення коштів з обороту (шляхом зменшення кількості запасів, що знаходяться на підприємстві для подальшого використання), які можна перенаправити на реінвестування в інші активи.

В цілому, впровадження автоматизованих систем управління запасами визначається як стратегічно важливий крок для підприємства, що дозволяє піднятися на новий рівень ефективності, конкурентоспроможності та адаптивності в умовах сучасного бізнес–середовища.

Таким чином, застосування комп'ютеризованих систем в бухгалтерському обліку відбувається з метою здійснення ефективного управління запасами на підприємстві та має ряд важливих переваг, впливаючи на ефективність та результативність підприємства в різних аспектах, а саме: швидкість та точність, оптимізація рівня запасів, ефективне управління поставаннями, аналіз та стратегічне планування, відповідність до вимог, економія часу та ресурсів.

В цілому, комп'ютеризовані системи управління виробничими запасами сприяють підвищенню ефективності, оптимізації витрат та підвищенню конкурентоспроможності підприємства.

РОЗДІЛ 4. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ТОВ «ФЕДУНКА»

4.1. Мета, завдання, нормативно-інформаційне забезпечення та організація аналізу операцій з виробничими запасами на ТОВ «Федунка»

На багатьох виробничих підприємствах вартість матеріальних ресурсів складає значну частину загальних витрат на виробництво і може становити близько 70% загальної суми. Це відображає високу матеріаломісткість виробництва, і вирішення цього питання може виявитися ключовим для підвищення ефективності та зниження собівартості продукції.

Один із стратегічних підходів до оптимізації виробничих витрат – це зменшення матеріаломісткості продукції. Ефективне використання виробничих запасів сприяє підвищенню обсягів виробництва та зменшенню витрат, що в свою чергу призводить до підвищення загальної продуктивності діяльності.

Проведення аналізу виробничих запасів на ТОВ «Федунка» є критичним етапом для забезпечення ефективності виробничої діяльності. Цей процес спрямований на зменшення матеріальних витрат до мінімуму, оптимізації обсягів використання запасів і підвищення загального рівня якості продукції.

Недостатня увага до обліку та аналізу виробничих запасів може призвести до втрати контролю над процесом використання матеріальних ресурсів в різних підрозділах. Частіше за все, це може вказувати на відхилення від сталих норм витрат, втрати ресурсів через неефективне їх використання. Тому систематичний аналіз виробничих запасів є необхідним для виявлення та усунення потенційних невідповідностей, що можуть виникнути у виробничому процесі.

Вагомою частиною аналізу є постійний моніторинг та оновлення стратегій управління запасами відповідно до змін у ринкових умовах, технологічних аспектах та стратегічних цілях підприємства.

Аналіз операцій з виробничими запасами є важливою складовою ефективного управління виробничим процесом. Основні завдання, мета та організація аналізу операцій з виробничими запасами представлені в таблиці 4.1.

Завдання, мета, організація аналізу операцій з виробничими запасами

Складова	Основна характеристика	Опис змісту характеристики
Мета	Оптимізація рівня запасів	Мета полягає в підтриманні оптимального рівня запасів, який дозволяє уникнути перевищення запасів або недостачі матеріалів.
	Мінімізація витрат	Забезпечення найнижчих можливих витрат на утримання запасів, включаючи витрати на зберігання та втрати від знецінення товарів.
	Максимізація оборотності запасів	Забезпечення швидкого обертання запасів для ефективного використання капіталу.
Завдання	Визначення оптимального рівня запасів	Аналіз допомагає визначити та утримувати оптимальний рівень кожного типу запасу (сировини, напівфабрикатів, готової продукції).
	Прогнозування попиту	Використання методів прогнозування для передбачення майбутнього попиту на продукцію та матеріали.
	Оцінка ризиків	Виявлення можливих ризиків, пов'язаних з нестачею або надлишком запасів, та розробка стратегій їх управління.
Організація	Класифікація запасів	Розділення запасів на категорії за ступенем важливості та обертанням.
	Використання моделей управління запасами	Застосування моделей, таких як модель EOQ (економічний розмір замовлення), для визначення оптимальних кількостей замовлень.
	Використання ІТ-рішень	Впровадження інформаційних технологій для автоматизації обліку та управління запасами.

Аналіз виробничих запасів передбачає ретельне дослідження різних аспектів управління запасами для досягнення ефективності та оптимізації виробничих процесів. Етапи аналізу виробничих запасів наступні.

1. Ідентифікація та класифікація запасів: визначення різних видів запасів (сировини, напівфабрикати, готова продукція) та класифікація запасів за їх важливістю, ступенем обертання та іншими критеріями.

2. Визначення оптимальних рівнів запасів: знаходження мінімальних та максимальних рівнів запасів для кожного типу матеріалів чи продукції та врахування факторів, таких як попит, час доставки, витрати утримання запасів.

3. Аналіз вартості утримання запасів: розрахунок витрат на утримання запасів, включаючи затрати на зберігання, страхування та можливі втрати від знецінення або закінчення терміну придатності запасів.

4. Прогнозування попиту: використання методів прогнозування для передбачення майбутнього попиту на продукцію та матеріали з врахуванням факторів, таких як сезонність, ринкові тенденції, акції конкурентів тощо.

5. Розробка стратегій управління запасами: визначення оптимальних стратегій управління запасами, таких як, АВС–аналіз, стратегії мінімізації ризиків та розробка систем управління запасами з урахуванням конкретних потреб підприємства.

6. Моніторинг та контроль: впровадження системи моніторингу рівнів запасів та вчасне виявлення аномалій або проблем, а також контроль за виконанням стратегій управління запасами та корекція їх, якщо це необхідно.

7. Оцінка результатів та постійне вдосконалення: аналіз ефективності прийнятих рішень та стратегій з подальшим впровадженням корекцій для покращення ефективності управління запасами.

Ці етапи взаємодіють між собою та дозволяють оптимізувати запаси, забезпечуючи ефективне та економічно обґрунтоване управління ресурсами.

Для повного аналізу виробничих запасів на будь-якому підприємстві використовуються дані, представлені у формах фінансової звітності, а саме: Форма №50–сг «Звіт про основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств», №1 «Баланс», №1–підприємництво, №5 «Примітки до річної фінансової звітності», №1–ПВ «Звіт з праці», оборотні відомості за звітний період і т.п.

Для проведення аналізу оборотних активів, а саме виробничих запасів використовується методологія, що представляє собою комплекс принципів, методів, правил, прийомів дослідження економічної та виробничої діяльності. Ця методологія систематизована та відображена у вигляді таблиці 4.2.

Таблиця 4.2

Основні методичні прийоми економічного аналізу [26]

№	Метод	Сутність методу
1	2	3
1	Трендовий аналіз	Вивчає довгострокові тенденції в змінах виробничих запасів, а також допомагає визначити стійкі напрямки розвитку та прогнозувати зміни на основі минулих даних.
2	Динамічний (горизонтальний)	Оцінює зміни в показниках виробничих запасів протягом ряду періодів та дозволяє виявити тенденції та динаміку змін у рівнях запасів, що допомагає прогнозувати майбутній стан
3	Функціонально–вартісний аналіз	Розглядає вартість та функціональність виробничих запасів для визначення оптимального співвідношення між ними.
4	Структурний (вертикальний) аналіз	Досліджує внутрішню структуру виробничих запасів у конкретний період та дозволяє визначити частки окремих складових у загальних виробничих запасах.
5	Факторний аналіз	Визначає та аналізує різноманітні фактори, які впливають на управління виробничими запасами, та їх взаємодію
6	Економіко – статистичні методи	Використовують статистичні дані для аналізу виробничих запасів та їх вплив на економіку підприємства та галузі
7	Міжгосподарський порівняльний аналіз	Порівнює показники виробничих запасів підприємства з аналогічними показниками інших підприємств галузі чи конкурентів і допомагає визначити конкурентні переваги та недоліки.
8	ABC–аналіз	Класифікує виробничі запаси за ступенем їх важливості або вартості та дозволяє приділяти більше уваги критичним елементам управління запасами.

1	2	3
9	XYZ-аналіз	Групує виробничі запаси в залежності від їх передбачуваної неперервності використання або попиту, а також допомагає у визначенні стратегій управління для різних категорій запасів.
10	Метод експертних оцінок	Використовує експертні оцінки для аналізу виробничих запасів, зокрема, якщо інші методи недостатньо ефективні або неможливі.
11	Балансовий метод	Аналізує взаємодію між різними складовими балансу виробничих запасів. Визначає, наскільки ефективно використовуються ресурси та як можна покращити цю ефективність.
12	Аналіз відносних показників (коефіцієнтів)	Використовує відносні показники для оцінки ефективності виробничих запасів та дозволяє порівнювати показники виробничих запасів з іншими економічними параметрами.

Кожен із цих методів відіграє важливу роль у комплексному аналізі запасів та допомагає підприємствам оптимізувати управління матеріальними ресурсами.

Таким чином, метою аналізу операцій з виробничими запасами є оптимізація управління матеріальними ресурсами задля підвищення ефективності підприємства. Завдання включають аналіз структури та динаміки, визначення оптимальних рівнів та розробку стратегій управління. Нормативно-інформаційне забезпечення включає використання стандартів, методологій та регулятивних вимог. Організація аналізу передбачає використання різноманітних методів для отримання глибокого розуміння та розробки оптимальних стратегій управління запасами.

Усі ці елементи спільно сприяють покращенню управління виробничими запасами, зменшенню витрат та підвищенню загальної продуктивності діяльності. Аналіз дозволяє не лише реагувати на зміни виробничого середовища, але й активно впливати на його розвиток, забезпечуючи оптимальне використання матеріальних ресурсів та збільшення конкурентоспроможності.

4.2. Аналіз динаміки, складу і структури виробничих запасів ТОВ «Федунка»

Аналіз динаміки, складу і структури виробничих запасів є важливою частиною управління запасами на сучасному підприємстві. Даний аналіз допомагає забезпечити ефективне управління запасами, оптимізувати рівень запасів і забезпечити підприємство необхідними ресурсами для виробництва і задоволення попиту.

Основні кроки у проведенні аналізу виробничих запасів включають збір даних про їх обсяги протягом визначеного періоду, обчислення ключових показників: оборотність запасів і середній час обертання, аналіз структури запасів за категоріями і визначення причин змін у рівні та структурі запасів.

Порівняльний аналіз різних періодів дозволяє виявити тенденції, а визначення причин змін сприяє розробці стратегій управління запасами. Моніторинг і коригування стратегій дозволяють підтримувати оптимальний рівень запасів і забезпечувати ефективне функціонування виробничого процесу.

У структурі оборотних активів ТОВ «Федунка» значну частку становлять запаси, а саме: 34,71% у 2020 році, 34,99% у 2021 році і 37,82% у 2022 році. На підприємстві спостерігається збільшення запасів на 9572 тис. грн., а окремо виробничі запаси зменшились на 674 тис. грн. Співвідношення між окремими групами запасів є приблизно однаковим, а саме: виробничі запаси (25,9%), незавершене виробництво (38,7%) та готова продукція (35,4%) за 2022 рік.

Динаміку виробничих запасів ТОВ «Федунка» за 2020–2022 роки у порівнянні зображено на рисунку 4.1.

Аналіз запасів здійснюється за допомогою вертикального та горизонтального аналізу. Загальний аналіз, а також окремий розгляд виробничих запасів представлені у таблицях 4.3 та 4.4. Графічно, вартість виробничих запасів на ТОВ «Федунка» за різними субрахунками проілюстрована на рисунку 4.2. Це надає комплексний огляд стану запасів, дозволяючи здійснити детальний розгляд вартісних показників та їхніх змін у порівнянні з іншими періодами.

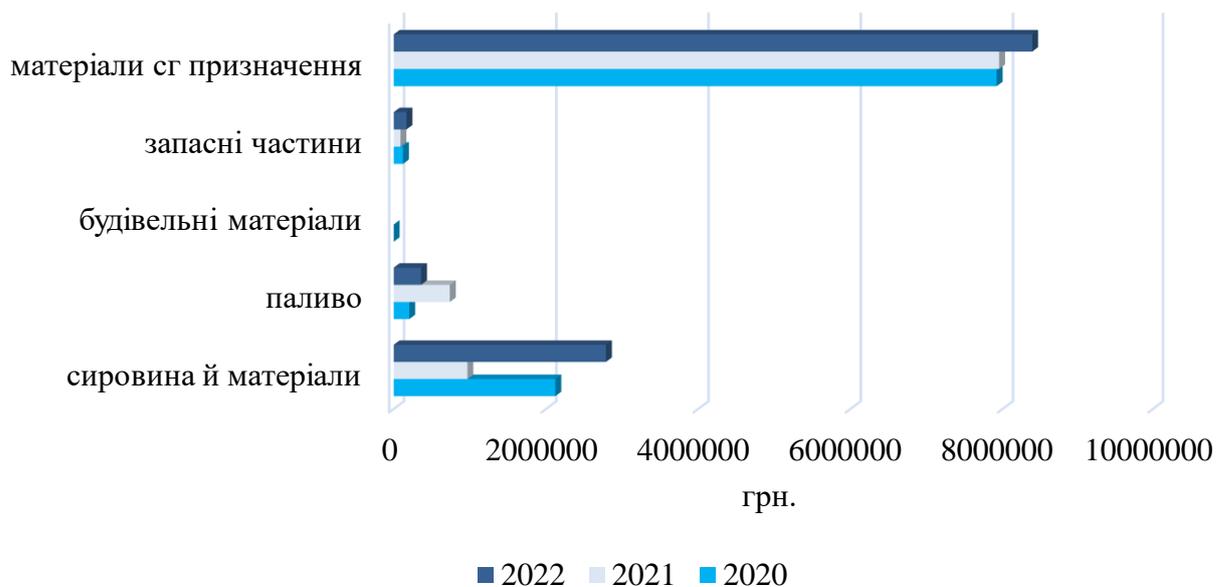

Рисунок 4.1 – Динаміка виробничих запасів ТОВ «Федунка» за 2020 – 2022 рр.

Аналіз таблиці 4.3 вказує на те, що запаси є значущою складовою частиною оборотних активів ТОВ «Федунка». У 2020 році вони склали 64,12% від оборотних активів, у 2021 році зменшилися до 59,58%, але в 2022 році знову зросли до 63,65%. Такий динамічний рух може бути визначений ефективністю управління, стратегічними рішеннями щодо попиту та сезонними коливаннями.

Питома вага виробничих запасів у структурі запасів у 2020 році склала 30,30%, у 2021 році частка зменшилася до 25,89%, а в 2022 році знову зросла до 24,93%. Абсолютне відхилення показує, що виробничі запаси зменшились на 674 тис. грн з 2020 по 2021 рік та зросли на 2,002 тис. грн з 2021 по 2022 рік. Відносне відхилення вказує на збільшення частки виробничих запасів у 2021 році на 93,54% в порівнянні з 2020 роком та подальше збільшення на 120,50% у 2022 році порівняно з 2021 роком.

Проаналізувавши таблицю 4.4, можна зробити наступні висновки:

1. Спостерігаються коливання вартості сировини й матеріалів від 2020 до 2022 року. Частка в оборотних активах падає у 2021 році, але різко зростає у 2022 році. Високі відносні зміни вказують на нестабільність вартості субрахунку.

Таблиця 4.3

Структура та динаміка запасів на ТОВ «Федунка» за 2020–2022 рр., тис. грн.

№	Найменування показників	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Частка у оборотних активах, %			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення	
		Сума, грн.	Питома вага, %	Сума, грн.	Питома вага, %	Сума, грн.	Питома вага, %	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
1	Виробничі запаси	10 438	30,30	9 764	25,89	11766	24,93	19,43	15,42	15,87	-674	2 002	93,54	120,50
2	Незавершене вир-во	13 578	39,41	14 603	38,72	7649	16,20	25,27	23,07	10,31	1 025	-6 954	107,55	52,38
3	Готова продукція	10 418	30,24	13 317	35,31	27786	58,86	19,39	21,04	37,47	2 899	14 469	127,83	208,65
4	Товари	18	0,05	33	0,09	3	0,01	0,03	0,05	0,00	15	-30	183,33	9,09
6	Всього	34 452	100	37 717	100	47 204	100	64,12	59,58	63,65	3 265	9 487	109,48	125,15

Таблиця 4.4

Структура та динаміка виробничих запасів на ТОВ «Федунка» за 2020–2022 рр., тис. грн.

Субрахунок	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Частка у оборотних активах, %			Абсолютне відхилення, +-		Відносне відхилення, +-	
	Сума, грн.	Питома вага, %	Сума, грн.	Питома вага, %	Сума, грн.	Питома вага, %	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
«Сировина й матеріали»	2123,55	20,47	967,54	9,93	2788,79	23,82	3,95	1,53	3,76	-1156,01	1821,25	45,56	288,23
«Паливо»	204,27	1,97	737,44	7,56	359,75	3,07	0,38	1,16	0,49	533,17	-377,69	361,02	48,78
«Запасні частини»	122,04	1,18	88,62	0,91	168,34	1,44	0,23	0,14	0,23	-33,42	79,72	72,62	189,96
«Матеріали сг призначення»	7922,27	76,38	7954,81	81,60	8393,00	71,67	14,74	12,57	11,32	32,54	438,19	100,41	105,51
Всього	10372,48	100	9748,41	100	11709,88	100	19,30	15,40	15,79	-624,07	1961,47	93,98	120,12

2. Спостерігається різке збільшення вартості палива у 2021 році, але подальше зменшення в 2022 році. Великі коливання відносного відхилення свідчать про неоднорідні тенденції вартості палива.

3. Запасні частини мають незначні коливання вартості, але високе відносне збільшення у 2022 році.

4. Матеріали сільськогосподарського призначення показують стабільний ріст вартості з невеликими коливаннями відносного відхилення.

Таким чином, спостерігається зменшення частки у оборотних активах у 2021 році та збільшення у 2022 році, що може свідчити про стратегічні зміни управління запасами.

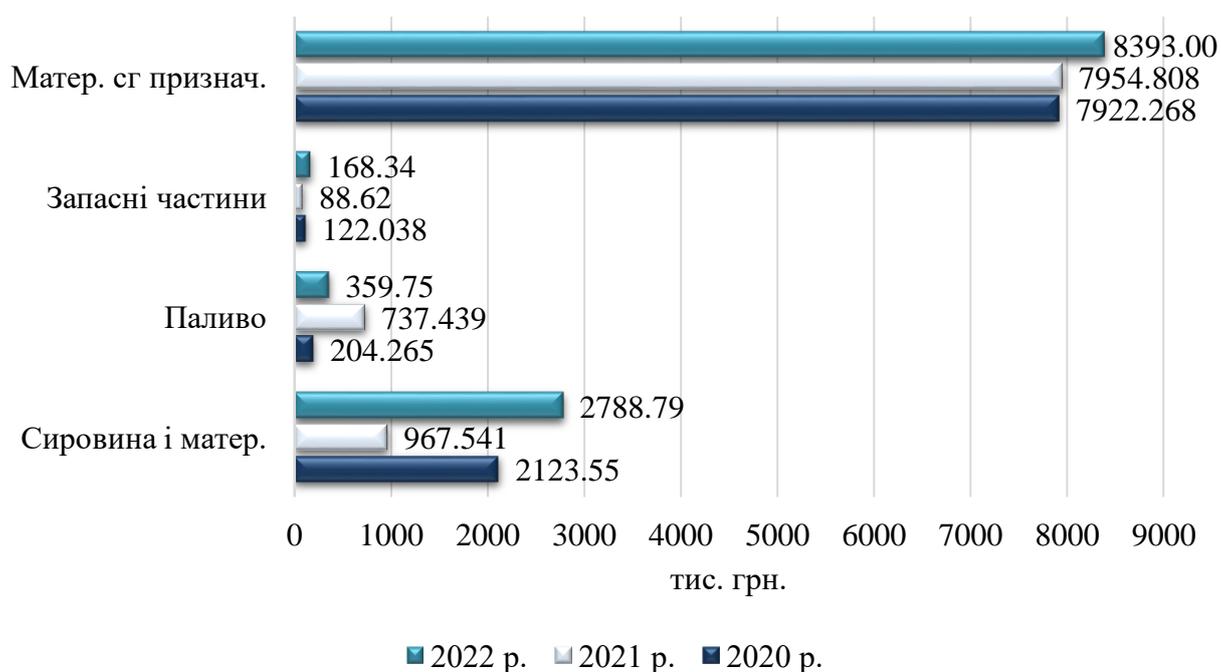

Рисунок 4.2 – Вартість субрахунків виробничих запасів ТОВ «Федунка» у 2020 – 2022 рр., тис. грн.

Для вивчення ефективності використання оборотних активів, зокрема виробничих запасів, використовується метод АВС-аналізу. Цей аналіз спрямований на оцінку та класифікацію показників, які мають значущий вплив на фінансові показники підприємства.

АВС–аналіз базується на принципі поділу показників на три категорії:

1. Категорія А – найважливіші: включає ті показники, які мають найвищу стратегічну вагу та вносять значний вклад у загальну вартість величини фінансових показників досліджуваного підприємства.

2. Категорія В – середні: охоплює показники, що мають помірну вагу та внесок, і їх важливість розташована між найважливішими та менш значущими.

3. Категорія С – найменш важливі: включає показники, які мають менш значущий внесок у загальний обсяг величини, але все ще потрібні для повноцінного функціонування підприємства.

АВС–аналіз ТОВ «Федунка» дозволить сконцентрувати увагу на найважливіших аспектах використання оборотних активів та спрямовувати ресурси на оптимальне управління виробничими запасами, щоб максимізувати ефективність та досягти стратегічних цілей.

Для здійснення даного аналізу на ТОВ «Федунка», було проведено оцінку субрахунку 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення» за 2022 рік. Результати розрахунку АВС–аналізу наведені в таблиці 4.5.

Таблиця 4.5

АВС–аналіз субрахунку 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення» на ТОВ «Федунка» за 2022 рік

Найменування	Вартість, тис. грн.	Частка, %	Наростаючий підсумок, %	Група
1	2	3	4	5
Силос	4 085,42	73,99	73,99	А
Шрот соняшниковий	307,373	5,57	79,56	А
Макуха соєва	206,163	3,73	83,29	В
Солома	202,718	3,67	86,96	В
Жом сирий	201,803	3,65	90,62	В
Сіно	152,989	2,77	93,39	В
Кукурудза	130,364	2,36	95,75	В

1	2	3	4	5
Насіння кукурудзи (з калібровки)	106,987	1,94	97,69	С
Сіль	83,017	1,50	99,19	С
Крейда	25,938	0,47	99,66	С
Висівки	18,725	0,34	100,00	С
Всього	5 521,50			

Підсумовуючи таблицю 4.5, можна зробити з'ясовано, що загальна вартість матеріалів сільськогосподарського виробництва складає 5 521,50 тис. грн. Найбільш значущими компонентами субрахунку 208 є «Силос» та «Шрот соняшниковий» з відсотковою часткою в 79,56%.

Група «А» (Силос та Шрот соняшниковий) забезпечує найбільший внесок у вартість. Група «В» (Макуха соєва, Солома, Жом сирий, Сіно, Кукурудза) також має важливе значення. Група «С» (Насіння кукурудзи, Сіль, Крейда, Висівки) є менш важливою з відсотком вартості 5,34%.

Кумулятивний підсумок показує, що перші два компоненти (Силос та Шрот соняшниковий) практично покривають 80% вартості. Оскільки найбільші внески роблять обмежену кількість компонентів, оптимізація витрат може бути спрямована на ці ключові складові, зокрема, спрощення ланцюга постачання, удосконалення процесів закупівлі або виробництва цих матеріалів.

Цей аналіз дозволяє керівництву та аналітикам зорієнтуватися на ключові компоненти, які мають найбільший вплив на вартість, та розробляти стратегії для підвищення ефективності витрат.

Для повного аналізу виробничих запасів варто ще проаналізувати чистий грошовий потік, які є взаємозалежними показниками. Ефективне управління запасами впливає на чистий грошовий потік підприємства. Збільшення рівня запасів може знизити грошовий потік через затримку коштів у запасах, тоді як

оптимізація запасів може позитивно вплинути на швидкість обертання грошей і підвищити ліквідність, що впливає на фінансову стійкість підприємства.

На кінець 2020 і 2021 років ТОВ «Федунка» мало позитивний чистий грошовий потік від операційної діяльності, що свідчить про успішність генерації прибутку від основної діяльності. Проте, підприємство витратило значну суму грошових коштів на інвестиції в активи та капіталовкладення, що призвело до негативного чистого грошового потоку у 2022 році.

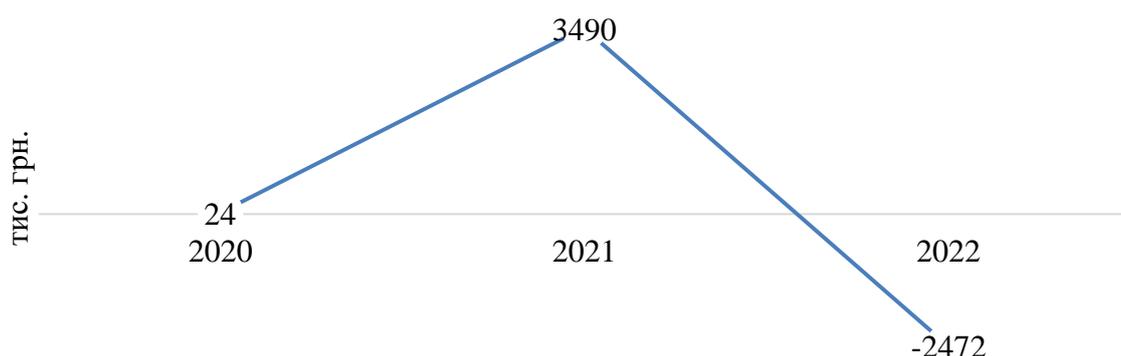

Рисунок 4.3 – Чистий грошовий потік ТОВ «Федунка» за 2020–2022 роки

Відсутність грошових потоків від інвестиційної діяльності може характеризувати те, що ТОВ «Федунка» не інвестує достатньо в нові проекти або в активи, які можуть генерувати додатковий прибуток у майбутньому.

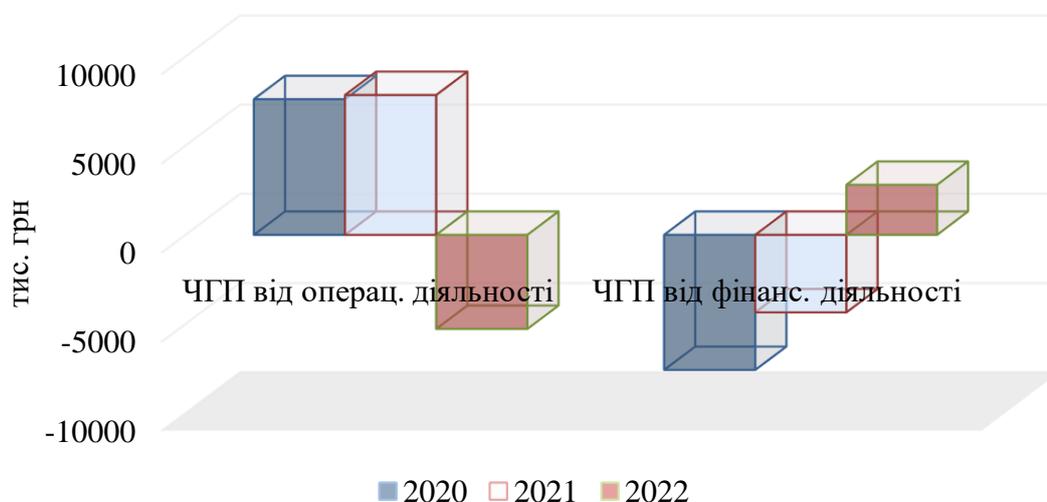

Рисунок 4.4 – Динаміка чистих грошових потоків за видами діяльності ТОВ «Федунка» за 2020–2022 роки

Підприємство зосереджується на збереженні існуючих активів та оптимізації операційної діяльності для забезпечення стабільної прибутковості. Однак, без капіталовкладень може бути складно забезпечити стійке зростання підприємства у майбутньому, особливо у змінних умовах ринку (рис. 4.4).

Під час аналізу грошових потоків було виявлено, що ТОВ «Федунка» стикається з проблемами у генерації грошових потоків, ефективному використанні ресурсів і може мати певні труднощі з ліквідністю. Рекомендується удосконалювати стратегію управління грошовими потоками, зосередитися на підвищенні ліквідності і забезпеченні ефективного використання коштів.

4.3. Аналіз ефективності використання виробничих запасів ТОВ «Федунка»

В сучасних умовах конкурентного ринкового середовища важливим аспектом ефективного управління сучасним підприємством є аналіз його фінансово–господарської діяльності. Одним із ключових інструментів для оцінки ефективності управління організацією є використання показників оборотності та рентабельності різних груп активів.

Однією з найважливіших сфер управління є управління запасами, оскільки їхній оптимальний рівень впливає на ліквідність та прибутковість підприємства. У зв'язку з цим, пропонується використовувати ряд показників для оцінки оборотності та рентабельності тмз, виробничих запасів та готової продукції.

Коефіцієнти оборотності та тривалості обороту є важливими показниками в аналізі управління запасами та обігових коштів на підприємстві. Вони надають інформацію про те, як ефективно компанія управляє своїми ресурсами та як швидко обертаються різні компоненти її активів.

Важливою частиною аналізу є також вивчення оборотності товарів та дебіторської заборгованості, а також їхню тривалість. Ці показники вказують на

швидкість обороту активів та визначають часові інтервали між витратами та отриманням прибутків.

Результати аналізу цих показників дозволяють виявити проблемні сфери управління запасами та розробити стратегії для їхнього поліпшення, що, в свою чергу, сприятиме підвищенню фінансової стабільності та конкурентоспроможності підприємства. Аналіз ефективності використання виробничих запасів зображено в таблиці 4.6.

Таблиця 4.6

Базові показники оцінки ефективності використання виробничих запасів
на ТОВ «Федунка» за 2020–2022 роки

№	Найменування показника	Формула для розрахунку	Значення		
			2020 рік	2021 рік	2022 рік
1	2	3	4	5	6
1	Коефіцієнт оборотності товаро–матеріальних запасів	$\text{Коб} = \frac{\text{СОВ}}{\overline{\text{ТМЗ}}}$ де ЧД – чистий дохід від реалізації продукції; $\overline{\text{ТМЗ}}$ – середньорічна вартість товаро–матеріальних запасів.	2,43 грн/грн	2,74 грн/грн	2,28 грн/грн
2	Тривалість одного обороту тмз	$\text{Тоб} = \frac{\text{Д}}{\text{Котмз}}$ де Д – число днів в аналізованому періоді.	150,2 днів	133,2 дні	160,09 днів
3	Коефіцієнт обігу виробничих запасів	$\text{Коб} = \frac{\text{ЧД}}{\overline{\text{ВЗ}}}$ де $\overline{\text{ВЗ}}$ – середньорічна вартість виробничих запасів.	8,29 грн/грн	8,23 грн/грн	7 грн/грн
4	Тривалість одного обороту виробничих запасів	$\text{Тоб} = \frac{\text{Д}}{\text{Ковз}}$	44 дні	44,3 дні	52 дні
5	Коефіцієнт обігу готової продукції	$\text{Коб} = \frac{\text{ЧД}}{\overline{\text{ГП}}}$ де $\overline{\text{ГП}}$ – середньорічна вартість готової продукції.	6,57 грн/грн	7 грн/грн	3,67 грн/грн
6	Тривалість одного обороту готової продукції	$\text{Тоб} = \frac{\text{Д}}{\text{Когп}}$	55,56 днів	52,14 днів	99,46 дні
7	Коефіцієнт обігу товарів	$\text{Коб} = \frac{\text{ЧД}}{\overline{\text{Т}}}$ де $\overline{\text{Т}}$ – середньорічна вартість товарів.	4045,7 грн/грн	3261,76 грн/грн	4191,28 грн/грн
8	Тривалість одного обороту товарів	$\text{Тоб} = \frac{\text{Д}}{\text{Кот}}$	0,09 днів	0,112 днів	0,087 днів

Продовження таблиці 4.6

1	2	3	4	5	6
9	Коефіцієнт обігу дебіторської заборгованості	$\text{Коб} = \frac{\text{ЧД}}{\overline{\text{ДЗ}}}$ де $\overline{\text{ДЗ}}$ – середньорічна вартість дебіторської заборгованості.	7,4 грн/грн	6,53 грн/грн	5,12 грн/грн
10	Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості	$\text{Тоб} = \frac{\text{Д}}{\text{Кодз}}$	48,65 днів	55,13 днів	70,31 дні
11	Тривалість операційного циклу	$\text{Тоц} = \text{Томз} + \text{Тодз}$ Де Томз – тривалість одного обороту товаро–матеріальних запасів; Тодз – тривалість одного обороту дебіторської заборгованості.	198,85 дні	188,33 дні	230,4 дні
12	Рентабельність виробничих запасів	$\text{Рвз} = \frac{\text{ЧП}}{\overline{\text{ВЗ}}}$ де ЧП – чистий прибуток; $\overline{\text{ВЗ}}$ – середньорічна вартість виробничих запасів.	1,92 грн/ грн	1,46 грн/ грн	0,8 грн/грн
13	Коефіцієнт завантаження виробничих запасів	$\text{Коз} = \frac{\overline{\text{ВЗ}}}{\text{ЧД}}$	0,12 грн/ грн	0,12 грн/ грн	0,14 грн/ грн
14	Матеріаломісткість	$\text{Мм} = \frac{\text{ВЗ}}{\text{Соб}}$ де ВЗ – сума виробничих запасів за рік.	0,187 грн/ грн	0,158 грн/ грн	0,203 грн/ грн
15	Матеріаловіддача	$\text{Мв} = \frac{\text{Соб}}{\text{ВЗ}}$	5,33 грн/ грн	6,32 грн/ грн	4,93 грн/ грн

В результаті аналізу основних показників ефективності використання виробничих запасів можна зробити наступні висновки.

Коефіцієнт оборотності товаро–матеріальних запасів за досліджуваний період зріс, що відображає позитивні тенденції в управлінні даними активами.

Коефіцієнт обігу виробничих запасів залишається стабільним, але рентабельність виробничих запасів зменшилася, що може вказувати на необхідність перегляду стратегій управління виробничими запасами.

Коефіцієнт обігу готової продукції значно варіюється, але в цілому, він зменшився. Це вказує на можливі проблеми у виробничому процесі чи низьку ефективність управління готовою продукцією.

Коефіцієнт обігу товарів зріс, але тривалість обороту дебіторської заборгованості збільшилася, що свідчить про проблеми з врегулюванням платежів від покупців.

Тривалість операційного циклу зросла в порівнянні з попередніми періодами, що може вказувати на загальну затримку у обороті активів та грошових потоків.

Дані тенденції схематично зображені на рисунках 4.5 та 4.6.

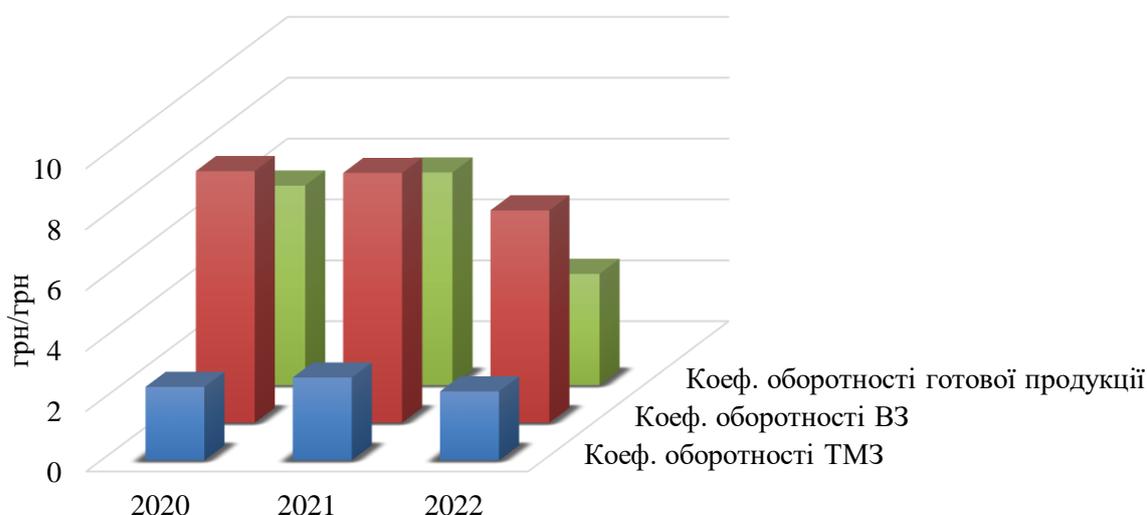

Рисунок 4.5 – Динаміка основних коефіцієнтів для оцінки ефективності використання виробничих запасів на ТОВ «Федунка» за 2020–2022 рр.

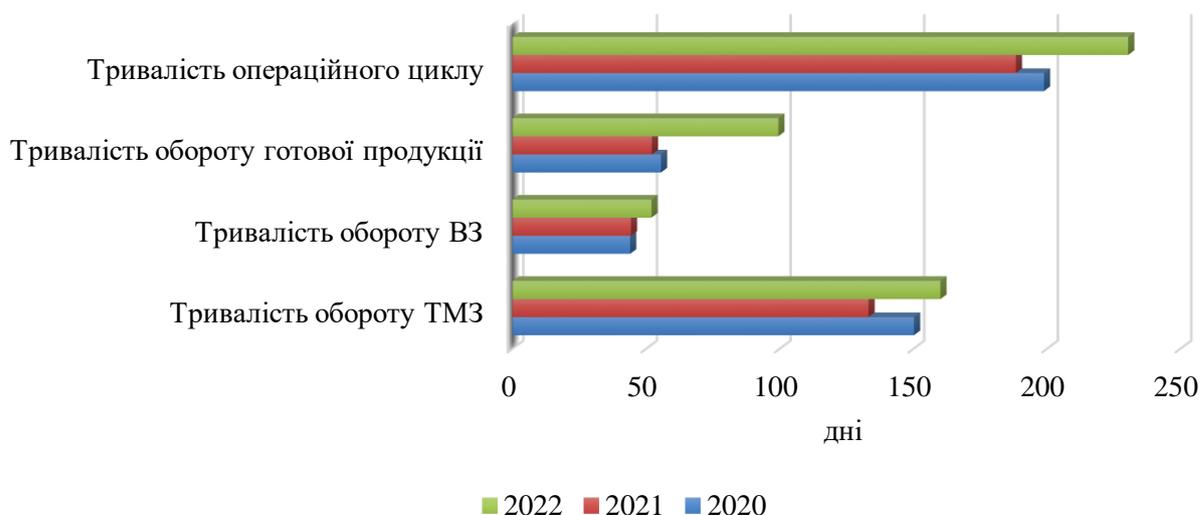

Рисунок 4.6 – Динаміка тривалості обороту запасів на ТОВ «Федунка» за 2020–2022 рр.

На досліджуваному підприємстві спостерігається рівномірний та узгоджений процес виробництва, що характеризується відсутністю розбалансованості. Іншими словами, запаси активно використовуються, паралельно перебуваючи у стані незавершеного виробництва та своєчасно трансформуються в готову продукцію, яка завжди має високий рівень реалізації.

Продовжуючи аналіз показників ефективності використання виробничих запасів, було встановлено наступне.

Рентабельність виробничих запасів у 2020 році становила 1,92 грн/грн, у 2021 році цей показник зменшився до 1,46 грн/грн, а у 2022 році спостерігається ще більше зниження до 0,8 грн/грн. Загальний тренд зниження рентабельності виробничих запасів свідчить про можливі труднощі у забезпеченні прибутковості через виробництво. Це може бути обумовлено зростанням витрат або неефективністю виробничого процесу.

Коефіцієнт завантаження виробничих запасів за розглянутий період практично залишається стабільним, коливаючись від 0,12 до 0,14 грн/грн. Це може вказувати на збалансованість у використанні ресурсів та взаємозв'язок між середньорічною вартістю виробничих запасів та чистим прибутком.

Матеріаломісткість показує вартість виробничих запасів відносно собівартості реалізованої продукції. У 2020 році цей показник становить 0,187 грн/грн, у 2021 році зменшується до 0,158 грн/грн, а у 2022 році знову зростає до 0,203 грн/грн. Такі коливання можуть бути пов'язані зі змінами в собівартості та стратегіями управління ресурсами.

Зменшення матеріаломісткості в 2021 році може свідчити про оптимізацію використання матеріальних ресурсів та покращення управління виробничими запасами. Однак, у 2022 році відбулося зростання цього показника, що може вимагати уваги до питань ефективності у використанні матеріалів.

Загальною тенденцією є певне зниження рентабельності виробничих запасів та зростання матеріаломісткості. Рекомендацією може бути удосконалення стратегій управління виробничими запасами та вивчення

можливостей зменшення матеріаломісткості для підвищення ефективності виробничого процесу та прибутковості ТОВ «Федунка» (рис. 4.7).

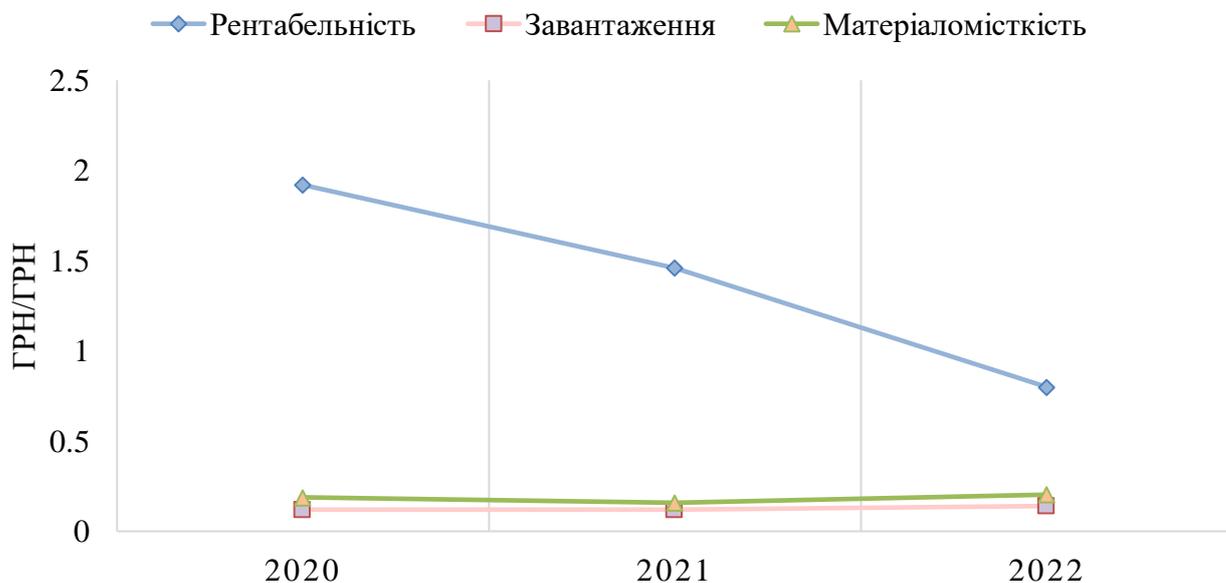

Рисунок 4.7 – Показники ефективності використання виробничих запасів ТОВ «Федунка» за 2020–2022 рр.

В цілому, результати аналізу вказують на необхідність оптимізації підходів до управління запасами та покращення виробничих процесів для підвищення ліквідності, прибутковості та конкурентоспроможності ТОВ «Федунка».

Удосконалення загальної вартості тмц, які до певної міри входять до складу оборотних активів, розраховується таким способом.

$$Зп = (Нпз * Оо) + Зсз + Зцп, \quad (4.1)$$

де $Зп$ – оптимальна сума запасів на кінець періоду, що аналізується;

$Нпз$ – норматив запасів, який необхідно утримувати в днях;

$Оо$ – обсяг виробництва або реалізації на кожен день майбутнього періоду;

$Зсз$ – очікувана сума запасів, призначених для сезонного зберігання;

$Зцп$ – очікувана сума запасів цільового призначення інших видів.

На ТОВ «Федунка» рекомендується використовувати даний показник для більш повного аналізу ефективності діяльності функціонування підприємства. Проте, на даний момент, через відсутність необхідних даних, обчислити цей показник неможливо.

Одним із ключових критеріїв для аналізу виробничих запасів на досліджуваному підприємстві є норматив оборотних коштів. Використання цього показника дозволяє визначити мінімально–необхідну кількість грошових коштів, необхідних для нормального функціонування підприємства.

Формула нормативу оборотних коштів на ТОВ «Федунка» за 2022 рік:

$$N = O * H, \quad (4.2)$$

де N – норматив обігових грошових коштів для сировини, матеріалів і покупних напівфабрикатів (тис. грн.);

O – витрати сировини, матеріалів, напівфабрикатів на один день (тис. грн.);

H – норма оборотних коштів (днів).

Безпосередньо, норма обороту для виробничих запасів визначається:

$$H_{вз} = T_t + T_p + T_{пот} + T_{ст}, \quad (4.3)$$

де T_t – транспортний запас (кількість днів, потрібних для транспортування на підприємство від постачальника);

T_p – час, необхідний для розвантаження та розміщення товару на складі;

$T_{пот}$ – к-ть днів, коли товар перебуває на складі до його запуску у вир–во;

$T_{ст}$ – страховий запас, що становить 50% поточного запасу.

Для розрахунку нормативу оборотних коштів необхідно дізнатися суму одноденних витрат на споживання по кожному субрахунку виробничих запасів:

$$O = \frac{\text{Річний оборот}}{365} \quad (4.4)$$

Результати розрахунку нормативу обігових коштів відображено в табл. 4.7.

Таблиця 4.7

Розрахунок нормативу оборотних коштів для окремих видів виробничих запасів на ТОВ «Федунка» за 2022 рік

Субрахунок/Показник	Н, днів	О, тис. Грн.	N, тис. грн.
Сировина і матеріали	$11+1+27+12 = 51$	$10869,932/365 = 29,78$	$51 * 29,78 = 1518,78$
Паливо	$9+1+28+15 = 53$	$11664,262/365 = 31,95$	$53 * 31,95 = 1693,35$
Запасні частини	$7+1+54+30 = 92$	$2448,757/365 = 6,7$	$92 * 6,7 = 616,4$
Матеріали сільськогосподарського призначення	$8+2+79+46 = 135$	$30919,89/365 = 84,7$	$135 * 84,7 = 11434,5$

Сукупний норматив рахується шляхом додавання нормативів по кожному субрахунку виробничих запасів за формулою:

$$N = N_1 + N_2 + N_3 + N_4 \quad (4.5)$$

$$N = 1528,78 + 1693,35 + 616,4 + 11434,5 = 15273,03 \text{ (тис. грн.)}$$

На майбутній період підприємству необхідно для оптимального забезпечення безперервного виробничого процесу забронювати 15273,03 тис. грн. для формування виробничих запасів на підприємстві на рік.

В умовах сучасної конкурентної бізнес-середы, де економічна нестабільність та мінливість ринкових умов є нормою, визначення точки безбитковості або порогу рентабельності стає ключовою стратегічною задачею для будь-якого підприємства. Цей показник є своєрідним бар'єром між

управлінням прибутками та витратами, вказівником того, коли діяльність компанії починає приносити прибуток чи, навпаки, поглиблює витрати.

Визначення точки беззбитковості – це не лише обліковий момент, але й стратегічна необхідність, що визначає оптимальний баланс між доходами та витратами. У цьому контексті розуміння, коли бізнес стає прибутковим, або якщо втрати можуть бути зменшені до мінімуму, стає важливим елементом вирішення ефективних стратегічних завдань та досягнення стійкості підприємства в умовах невизначеності.

Розрахунок точки беззбитковості враховує не лише прямі витрати на виробництво, але й постійні витрати, які не залежать від обсягу виробництва. Це означає, що підприємство може визначити мінімальний обсяг продажів, необхідний для покриття всіх витрат та початку отримання прибутку.

На підставі форми 2 «Звіт про фінансові результати» ТОВ «Федунка» за 2020–2022 роки проведемо групування сумарних операційних витрат на постійні та змінні та розрахуємо показник порогу рентабельності.

Визначаємо сумарні операційні витрати:

$$COB = C + AB + B3 + IOB, \quad (4.6)$$

де COB – сумарні операційні витрати;

C – собівартість реалізованої продукції;

AB – адміністративні витрати;

B3 – витрати на збут;

IOB – інші операційні витрати.

$$COB_{2020} = 55671 + 2061 + 2214 = 59946 \text{ (тис. грн.)}$$

$$COB_{2021} = 61\,754 + 2\,317 + 4\,566 = 68637 \text{ (тис. грн.)}$$

$$COB_{2022} = 57\,985 + 2\,274 + 4\,834 = 65093 \text{ (тис. грн.)}$$

В таблиці 4.8 розподілимо дані витрати за елементами.

Таблиця 4.8

Розподіл операційних витрат ТОВ «Федунка» за елементами за 2020–2022 роки

№	Стаття витрат	Витрати на виготовлену продукцію, тис.грн.			Значення, %			Витрати на реалізовану продукцію, тис. грн.		
		2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
1	Матеріальні витрати	60940	75872	70179	63,62	63,35	59,81	38138,64	43481,7	38932,6
2	Зарплата персоналу	12456	14615	14222	13,00	12,20	12,12	7795,45	8375,7	7889,8
3	Відрахування на соц. заходи	2655	3124	2998	2,77	2,61	2,56	1661,60	1790,3	1663,2
4	Амортизація	7759	7183	6702	8,10	6,00	5,71	4855,89	4116,5	3718,0
5	Інші витрати	11975	18972	23234	12,50	15,84	19,80	7494,42	10872,7	12889,3
6	Разом	95785	119766	117335	100	100	100	59946	68637	65093

З урахуванням структури елементів, які були розраховані у таблиці 4.8, наступним кроком буде визначення обсягів та структури постійних і змінних витрат в таблиці 4.9.

Таблиця 4.9

Обсяги та структура фіксованих і змінних витрат ТОВ «Федунка», тис. грн.

№	Фіксовані витрати	Значення			Змінні витрати	Значення		
		2020	2021	2022		2020	2021	2022
1	Амортизація	4855,89	4116,5	3718	Матеріальні витрати	38138,64	43481,7	38932,6
2	Заробітна плата управлінського персоналу	2338,64	2512,71	2367	Заробітна плата виробничого персоналу	5456,82	5862,99	5522,86
3	Відрахування на соціальні заходи управлінського персоналу	498,48	537,09	499	Відрахування на соціальні заходи виробничого персоналу	1163,12	1253,21	1164,24
4	Інші фіксовані витрати	4871,38	7067,26	8378	Інші змінні витрати	2623,05	3805,45	4511,3
5	Разом – фіксовані витрати	12564,38	14233,56	14962	Разом – змінні витрати	47381,62	54403,35	50131

На рис. 4.8 відображено структуру змінних витрат. Аналіз структури змінних витрат за період 2020–2022 років вказує на їх значний ріст на 14,83%, з 47381,62 у 2020 році до 54403,35 у 2022 році, на що варто звернути увагу при стратегічному плануванні та управлінні фінансами підприємства.

Зростання матеріальних витрат у 2021 році може бути пов'язане зі змінами в цінах на сировину або збільшенням обсягів виробництва. Інші змінні витрати також зросли у 2022 році, що може свідчити про збільшення операційного обсягу виробничо–господарської діяльності. На рис. 4.8 видно, що найбільший обсяг у структурі змінних витрат ТОВ «Федунка» становлять матеріальні витрати (80 % у 2020 та 2021 році та 78% у 2022 році від загальної кількості змінних витрат). Це означає, що виробничі запаси підприємства впливають в першу чергу на змінні витрати та, в подальшому, безпосередньо на точку беззбитковості.

- Матеріальні витрати
- Заробітна плата виробничого персоналу
- Відрахування на соціальні заходи виробничого персоналу
- Інші змінні витрати

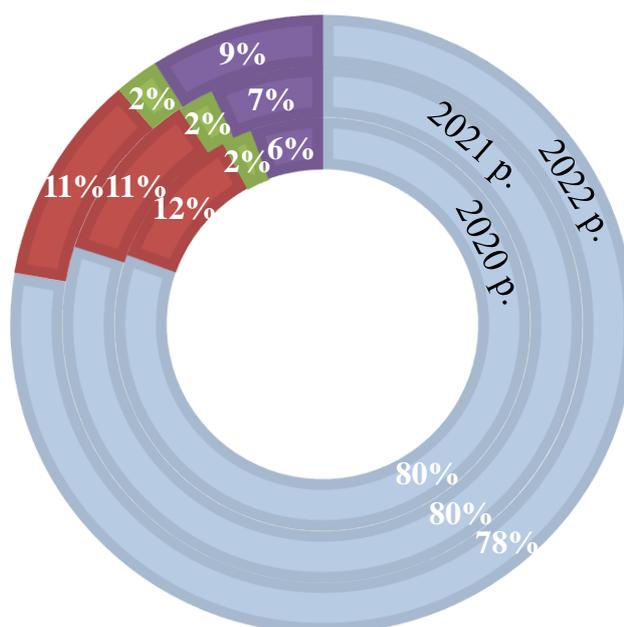

Рисунок 4.8 – Структура змінних витрат на ТОВ «Федунка» за 2020–2022 роки

Наступним кроком є визначення за допомогою аналітичного методу поріг рентабельності й зону беззбитковості досліджуваного підприємства за 2020–2022 роки, використовуючи дані фінансової звітності.

Величину сумарних операційних доходів визначаємо за даними форми №2:

$$\text{СОД} = \text{ЧД} + \text{ІОД}, \quad (4.7)$$

де: ЧД – чистий дохід (виручка від реалізації);

ІОД – інші операційні доходи.

У даному випадку сумарні операційні доходи складають:

$$\text{СОД}_{2020} = 78\,892 + 827 = 79\,719 \text{ (тис. грн.)}$$

$$\text{СОД}_{2021} = 83\,175 + 530 = 83\,225 \text{ (тис. грн.)}$$

$$\text{СОД}_{2022} = 75\,443 + 133 = 75\,576 \text{ (тис. грн.)}$$

В таблиці 4.10 порахуємо базові показники діяльності ТОВ «Федунка».

Таблиця 4.10

Базовий рівень показників операційної діяльності ТОВ «Федунка» за 2020–2022 роки, тис. грн.

№	Найменування показників	Значення		
		2020 р.	2021 р.	2022 р.
1	Сумарні операційні доходи (СОД)	79719	83225	75576
2	Змінні витрати (ЗВ)	47381,62	54403,35	50131
3	Валова маржа (маржинальний дохід) (ВМ) (р.1–р.2)	32337,38	28821,7	25445
4	Фіксовані (постійні) витрати (F)	12564,38	14233,56	14962
5	Прибуток від операційної діяльності (ОП) (р.3–р.4)	19773	14588,1	10483

Використовуючи дані таблиці 4.10, виконаємо розрахунки порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості, які відображені в табл. 4.11.

Таблиця 4.11

Розрахунок порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості на
ТОВ «Федунка» за 2020–2022 роки

Показник	Формула	Розрахунок		
		2020 рік	2021 рік	2022 рік
Питома вага валової маржі	$PВВМ = \frac{ВМ}{СОД}$	$32337,38/79719 = 0,406$ грн/грн	$28821,7/83225 = 0,346$ грн/грн	$25445/75576 = 0,337$ грн/грн
Поріг рентабельності	$Q_p = \frac{F}{PВВМ}$	$12564,38/0,406 = 30946,75$ тис. грн.	$14233,56/0,346 = 41137,46$ тис. грн.	$14962/0,337 = 44397,63$ тис. грн.
Запас фінансової стійкості, тис. грн.	$ЗФС = СОД - Q_p$	$79719 - 30946,75 = 48772,25$ тис. грн.	$83225 - 41137,46 = 42087,54$ тис. грн.	$75576 - 44397,63 = 31178,37$ тис. грн.
Запас фінансової стійкості, %	$ЗФС\% = \frac{ЗФС}{СОД} * 100\%$	$48772,25/79719 * 100 = 61,18$ %	$42087,54/83225 * 100 = 50,57$ %	$31178,37/75576 * 100 = 41,25$ %

Таким чином, питома вага валової маржі у 2020 становить 0,406 грн/грн, у 2021 році: 0,346 грн/грн, у 2022 році: 0,337 грн/грн. Питома вага валової маржі вказує на кількість грошей, яку компанія отримує з кожного гривні продажу. Зменшення цього показника може вказувати на погіршення ефективності управління витратами чи зниження цін на товари.

Поріг рентабельності на досліджуваному товаристві складає: 2020 рік: 30946,75 тис. грн., 2021 рік: 41137,46 тис. грн., 2022 рік: 44397,63 тис. грн. Даний показник визначає мінімальний обсяг продажів, необхідний для досягнення

беззбитковості. Зі зростанням цього показника підприємство може стати менш чутливим до фінансових труднощів.

Запас фінансової стійкості вказує на суму коштів, яку компанія може витратити, не потрапляючи в умови збитків. Зменшення цього показника за досліджуваний період може свідчити про збільшення фінансового ризику.

Запас фінансової стійкості, виражений у відсотках, показує, який відсоток від загальних обсягів продажів може бути використаний для покриття можливих витрат або збереження як фінансовий резерв. Зниження цього показника може вказувати на меншу фінансову стабільність ТОВ «Федунка». Проте, варто зазначити, що підприємство має гарний, стабільний фінансовий стан відповідно до досліджуваного показника, оскільки ЗФС % більший 35% за 2020–2022 роки.

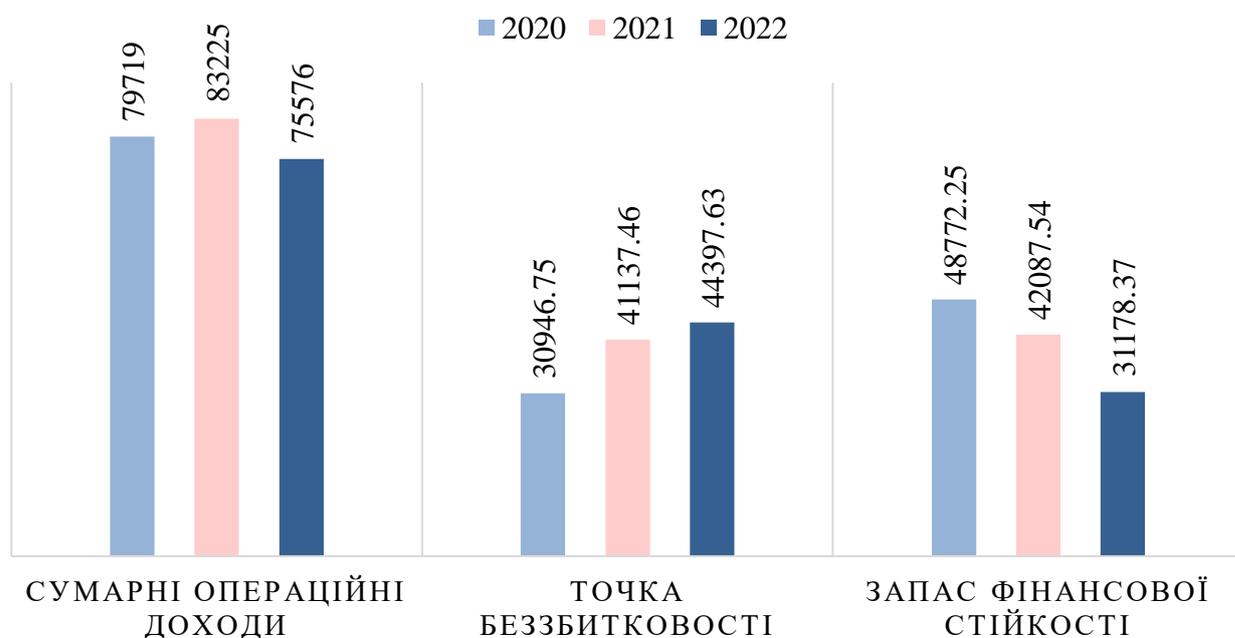

Рисунок 4.9 – Динаміка основних показників операційної діяльності ТОВ «Федунка» за 2020–2022 рр., тис. грн.

З рис. 4.9 видно, що точка беззбитковості виросла в 2021 та 2022 роках, що може свідчити про збільшення операційної складності чи зміни витрат, в той час як зменшення запасу фінансової стійкості вказує на можливі фінансові ризики та нестабільність.

Таким чином, проведений аналіз свідчить про ефективне використання виробничих запасів в цілому. З урахуванням результатів економічного аналізу можна визначити, що серед різних видів виробничих запасів основну частку складають матеріали сільськогосподарського призначення. Це логічно, оскільки об'єктом дослідження є підприємство, спеціалізоване на сільськогосподарській діяльності.

Аналіз виробничих запасів ТОВ «Федунка» вказує на зниження рентабельності у 2021 та 2022 роках, досягнуте за рахунок зменшення питомої ваги валової маржі та збільшення матеріаломісткості. Зменшення запасу фінансової стійкості та зростання порогу рентабельності вказують на необхідність оптимізації управління запасами для підвищення ліквідності та прибутковості компанії. Утім, високий рівень запасу фінансової стійкості свідчить про загальну стабільність фінансів товариства.

Рекомендаціями для ТОВ «Федунка» можуть бути:

- розглянути можливості зменшення матеріаломісткості шляхом оптимізації процесів закупівель та виробництва;
- вдосконалити виробничі процеси для підвищення ліквідності та зменшення витрат, звернувши увагу на ефективність управління матеріальними ресурсами;
- активно моніторити ринкові тенденції та адаптувати стратегії закупівель та ціноутворення до змін в цінах на матеріали;
- враховувати прогнозовані зміни у вартості виробничих запасів при плануванні фінансових стратегій;
- розглядати можливості для збільшення запасу фінансової стійкості шляхом раціонального управління оборотним та власним капіталом;
- зосередити увагу на оптимізацію витрат та підвищення ефективності бізнес-процесів для збереження конкурентоспроможності.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Отже, узагальнюючи проведене дослідження, можемо зробити наступні висновки:

1. Товариство з обмеженою відповідальністю «Федунка» є юридичною особою, яка здійснює свою діяльність відповідно до чинного законодавства України та не обмежена строком функціонування. Статут є ключовим установчим документом, що визначає його правовий статус та функціонування.

2. Повноваження щодо підписання Статуту належать загальним зборам Товариства або особам, уповноваженим рішенням цих зборів, такими як голова та секретар. Управління підприємством відбувається через два органи: вищий – Загальні збори Учасників Товариства, та виконавчий – Директор.

3. У структурі підприємства діє служба бухгалтерського обліку, яка розпоряджається фінансовими аспектами діяльності підприємства. Цю службу очолює головний бухгалтер, якому підпорядковуються: головний економіст, бухгалтер з відділу кадрів, бухгалтер з рослинництва, бухгалтер з розрахунків з постачальниками та підрядниками, бухгалтер з оплати праці.

4. ТОВ «Федунка» сплачує єдиний податок четвертої групи та використовує спрощений план рахунків. Для систематичного обліку та відображення достовірної інформації використовується програма 1С: Підприємство. Підприємство також переходить до автоматизованої системи бухгалтерського обліку та звітності. Електронний документообіг на підприємстві ведеться за допомогою програми me.doc.

5. Аналіз фінансово–господарської діяльності ТОВ «Федунка» дозволив виявити зростання майна підприємства як за рахунок необоротних активів, так і за рахунок оборотних. Причому, темпи зростання оборотних активів (117,15%) були дещо вищими за темпи зростання необоротних (112,93%).

6. Спостерігається перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською більше ніж в 5 разів у 2020 та 2021 роках та у 1,8 разів у 2022 році, що свідчить про відволікання коштів з господарського обороту і в

подальшому може призвести до необхідності залучення кредитів банку і позик для забезпечення поточної виробничо–господарської діяльності підприємства.

7. Показники ліквідності балансу вказують на недостатній рівень поточної ліквідності ТОВ «Федунка». У загальному, показники платоспроможності показують, що підприємство має деякі проблеми зі збереженням своєї фінансової стійкості. Зростання заборгованості підвищує загрозу для платоспроможності підприємства, тоді як зменшення показників забезпеченості оборотних коштів та оборотних активів обмежує потенціал підприємства для здійснення діяльності.

8. Згідно з П(С)БО 9, запаси визнаються як активи, що утримуються з метою подальшої реалізації, перебувають у процесі виробництва для подальшого збуту продукції, використовуються для споживання під час виробництва та для управління підприємством. Загальний спектр запасів включає сировину, матеріали, незавершене виробництво, готову продукцію, малоцінні та швидкозношувані предмети, товари, а також поточні біологічні активи.

9. Визначення поняття «запаси» різняться в залежності від джерела і може включати різні елементи. З погляду чистої вартості реалізації, важливою є очікувана продажна вартість, тоді як відновлювальна вартість часто розглядається як собівартість.

10. Підприємство може самостійно визначити методи списання запасів, включивши відповідні положення у свою облікову політику. До цих методів відносяться: ідентифікована собівартість, середньозважена собівартість, ціна продажу, нормативні затрати та метод першим прийшов, першим вийшов.

11. Здійснення оцінки запасів відбувається за наступними принципами: при надходженні товарів вони оцінюються відповідно до їх первісної вартості; при вибутті товарів оцінка проводиться відповідно до принципу обачності; на дату балансу оцінка може проводитися з використанням чистої вартості реалізації або первісною вартістю запасів.

12. Облік виробничих запасів на підприємстві здійснюється через рахунок 20 «Виробничі запаси», який віднесений до 2 класу плану рахунків «Запаси» та має статус активного рахунку. На ТОВ «Федунка» впроваджено систему

субрахунків для більш деталізованого обліку, включаючи наступні категорії: сировина й матеріали, паливо, будівельні матеріали, запасні частини, а також матеріали сільськогосподарського призначення.

13. Обліково-аналітичне забезпечення запасів виступає як ключовий компонент управління процесами складської діяльності підприємства, який полягає в систематичному моніторингу, контролі та аналізі вартості та обсягів запасів для ефективного управління їх обігом. Основні завдання даного забезпечення охоплюють точний облік кількості та вартості запасів, визначення оптимальних рівнів запасів для забезпечення безперебійного виробництва та зменшення витрат, а також виявлення та усунення можливих ризиків та збитків.

14. Однією з ключових частин удосконалення стратегії управління основними групами запасів є застосування моделювання. На практиці застосовуються різні моделі управління запасами, такі як модель управління запасами з фіксованим розміром замовлення, модель Уілсона, модель із фіксованим інтервалом часу між замовленнями, модель зі встановленою періодичністю поповнення запасів до постійного рівня, модель виробничого замовлення, а також модель «мінімум–максимум».

15. У роботі внесено пропозиції для ТОВ «Федунка» щодо впровадження програмного забезпечення, яке сприятиме оптимізації процесів обліку і аналізу. Ці програми можуть допомогти у зниженні витрат робочих ресурсів і ефективно зберегти час. Зокрема, ми рекомендуємо врахувати такі програми, як SAP ERP, Granular, Microsoft Dynamics 365 Supply Chain Management, Oracle NetSuite, FarmWorks, FarmERP, Agroptima, Cropio, inFlow Inventory, Granular та інші.

16. Виявлено ряд переваг, які автоматизація аналізу запасів може забезпечити для сільськогосподарського підприємства ТОВ «Федунка»: ефективніше використання ресурсів, забезпечення відповідності законодавчим вимогам, точність та надійність даних, підвищення точності прогнозування, швидкість та ефективність, моніторинг в режимі реального часу.

17. Питома вага виробничих запасів у структурі запасів варіюється. У 2020 році вона складала 30,30%, у 2021 році впала до 25,89%, але знову зросла до

24,93% у 2022 році. Абсолютне відхилення показує зменшення виробничих запасів на 674 тис. грн від 2020 до 2021 року, але збільшення на 2,002 тис. грн. з 2021 до 2022 року. Відносне відхилення підкреслює збільшення частки виробничих запасів на 93,54% у 2021 році порівняно з 2020 роком та подальше зростання на 120,50% у 2022 році порівняно з 2021 роком. Абсолютні та відносні відхилення показують зміни в розмірах та структурі запасів, що свідчать про їхню динамічність та адаптацію до внутрішніх та зовнішніх факторів.

18. АВС–аналіз показав, що вартість матеріалів сг виробництва складає 5521,50 тис. грн. Найбільш значущими компонентами субрахунку 208 є «Силос» та «Шрот соняшниковий» з відсотковою часткою в 79,56%.

19. Аналізуючи ключові показники ефективності використання виробничих запасів, можна зазначити, що ТОВ «Федунка» демонструє стабільний господарський процес. Коефіцієнти оборотності, матеріаломісткості, матеріаловіддачі та рентабельності свідчать про успішну діяльність підприємства. Визначення нормативу оборотних коштів для виробничих запасів підтверджує необхідність резервування суми в розмірі 15273,03 тис. грн. для оптимального забезпечення безперервного господарювання.

20. З метою покращення процесів обліку, аудиту і аналізу виробничих запасів на ТОВ «Федунка», пропонується впровадження АВС–аналізу для більш деталізованого та ефективного контролю всіх видів виробничих запасів. Також рекомендується провести аудит відповідно до рекомендованої форми, яка наведена в додатку Ж.

21. Рекомендацією для ТОВ «Федунка» є користування можливостями, які зараз актуальні для сільськогосподарських підприємств. Наприклад, у зв'язку з введенням воєнного стану в Україні, у 2022 році для сільськогосподарських підприємств розпочали функціонувати надзвичайно вигідні грантові програми, що функціонують на пільгових умовах, а також різні види міжнародної допомоги, з використанням яких, підприємство буде функціонувати більш ефективно у майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 №996–XIV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996–14#Text> (дата звернення 01.12.2023 р.).
2. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 р. № 2258–VIII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2258–19> (дата звернення 20.12.2023 р.).
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755–VI із змінами та доповненнями / Верховна Рада України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755–17#Text>.
4. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг / Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni–standarti–auditu> (дата звернення 27.12.2023 р.).
5. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності: Постанова від 28.02.2000 № 419 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419–2000–%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.11.2023 р.).
6. Про затвердження Методичних рекомендацій про застосування реєстрів бухгалтерського обліку від 29.12.2000 № 356 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0356201–00#Text> (дата звернення 17.12.2023 р.).
7. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів від 10.01.2007 № 2 / Міністерство фінансів України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/02201–07#Text> (дата звернення 20.12.2023 р.).
8. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності від 28.03.2013 № 433 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201–13#Text> (дата звернення 04.12.2023 р.).

9. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ Міністерства фінансів України від 02 вересня 2014 р. № 879 / Міністерство фінансів України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14> (дата звернення 03.12.2023 р.).

10. Порядок визначення розміру збитку від розкрадань, нестач, псування матеріальних цінностей : Постанова Кабінету Міністрів України від 22 січня 1996 р. № 116 / Кабінет Міністрів України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116-96-D0%BF> (дата звернення 25.12.2023 р.).

11. Запаси: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 від 01.01.2012 / Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_021 (дата звернення 16.12.2023 р.).

12. Загальні вимоги до фінансової звітності: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 від 07.02.2013 № 73 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення 26.12.2023 р.).

13. Запаси: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 від 20.10.1999 №246 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення 28.12.2023 р.).

14. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 09.12.2011 № 1591 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text> (дата звернення 05.12.2023 р.).

15. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.99 №291 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення 07.12.2023 р.).

16. Аудит: методика і організація : навч. посібник / Н. І. Гордієнко та ін. – 2-ге вид., перероб. і доп. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 319 с.

17. Бруханський Р.Ф. Бухгалтерський облік : підруч. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 480 с.

18. Бурлан С.А. Організація і методика аудиту : навч. посіб. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. 184 с.
19. Бухгалтерський облік : навч. посібник / Т.В. Давидюк та ін. Харків, : «Гельветика», 2016. 392 с.
20. Бухгалтерський облік як наука: від основ до наукової картини світу : колективна монографія. / М.І. Бондар та ін.; за заг. ред. В. Я. Плаксієнка. Київ: «Центр учбової літератури», 2021. 320 с.
21. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: навч. посібник / Є.М. Романів та ін. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка. 2017. С. 772.
22. Виробнича логістика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.В. Посилкіна та ін. Харків : НФаУ, 2009. 364 с.
23. Голов С.Ф. Управлінський облік: підручник. ЦУЛ. 2019. 400 с.
24. Гордієнко Н. І., Харламова О. В. Аудит: методика і організація : навч. посібник. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 319 с.
25. Економічний аналіз : навчальний посібник. / Н.А. Волкова та ін. Одеса : ППЦ «Белка». 2020. С. 240.
26. Єгорова О. В., Дорогань–Писаренко Л. О. , Тютюнник Ю. М. Економічний аналіз: навч. посіб. Полтава : РВВД ПДАА, 2018. 290 с.
27. Живко З.Б., Живко О.М., Живко І.Ю. Словник сучасних економічних термінів. Львів : Край, 2007. 384 с.
28. Іщенко Я.П., Подолянчук О.А., Коваль Н.І. Фінансовий облік 1: підручник. Вінниця: Видавництво ФОП Кушнір Ю. В. 2020. 496 с.
29. Козловський В.А., Козловська Е.А., Савруков Н.Т. Логистический менеджмент. Харків : Полфтехнфка 2010. 275 с.
30. Колісник Г. М., Слюсаренко В.Є. Аудит: навчальний посібник. Ужгород. ДВНЗ «УжНУ», 2017. 296 с.
31. Конспект лекцій з дисципліни «Бухгалтерський облік» для студентів за напрямом підготовки «Облік і аудит» (Частина II) / Укладач О.В. Будько. Кам'янське: ДДТУ, 2016. 102 с.

32. Крупка Я. Д. Методи оцінки майна та інвестицій в обліку й звітності. Економічний часопис Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. 2015. № 1. С. 76–83.
33. Кулик А. В. Теорія економічного аналізу: навчальний посібник. Київ: ДП «Видавничий дім «Персонал». 2018 452 с.
34. Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І. Фінансовий аналіз : Навч. посібник. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 304 с.
35. Маренич Т.Г. Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції // Бухгалтерський облік і аудит. – 2015. – №12. – С. 19–25.
36. Назарова І.Я., Муравський В.В. Інформаційні системи та автоматизоване робоче місце бухгалтера: навч. посібник. Тернопіль, 2016. 301 с.
37. Облік і аудит: навч. посібник / Н. П. Банера та ін.; за заг. ред. О. І. Скаско. Львів : Растр–7, 2017. 504 с.
38. Облік, аналіз, аудит, звітність та оподаткування в умовах глобалізації економіки: монографія / за ред. Даньківа Й. Я. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. 300 с.
39. Облік, оподаткування та аудит : навч. посіб. / В. Я. Плаксієнко та ін. – Київ : ЦУЛ, 2019. 509 с.
40. Огійчук М.Ф., Новіков І.Т., Рагуліна І.І. Аудит: організація і методика: навч. Посібник – К.Алерта, 2010. – 584 с.
41. Основи економічного аналізу : навч.–метод. посібник / В. М. Микитюк та ін.; за ред. В. М. Микитюка. Житомир: Рута, 2018. 440 с.
42. Панасюк В.М., Мельничук І.В., Мужевич Н.В. Бухгалтерський облік: навч. посібник. Тернопіль: ТНЕУ, 2020. 330 с.
43. Скоробагатова Н.Є. Бухгалтерський облік : навч. посібник. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2017. 248 с.
44. Стан і перспективи розвитку бухгалтерського і управлінського обліку в умовах глобалізації : моногр. / М.В. Задорожний та ін. Тернопіль : Університетська думка, 2020. 296 с.

45. Тютюнник Ю. М., Дорогань–Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Полтава: Видавництво «Астроя», 2020. 434 с.
46. Фінансовий менеджмент : підручник / М. І. Крупка та ін.; за ред. М. І. Крупки. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 440 с.
47. Фінансовий менеджмент: підручник / [А. М. Поддєрьогін, Н. Д. Бабяк М. Д. Білик та ін.] ; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. — 2–ге вид., перероб. — Київ : КНЕУ, 2017. — 534, [2] с.
48. Фінансовий облік : конспект лекцій / укладачі: М. Ю. Абрамчук, Ю. Г. Гуменна, І. В. Тютюнник, П. М. Рубанов. – Суми : СДУ, 2018. 395 с.
49. Фінансовий облік : підруч. / Я. Д. Крупка та ін. – 4–те вид. доп. і перероб. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 451 с.
50. Артеменко Н.В. Виробничі запаси: особливості обліку та методичні засади проведення аудиту. *Економіка і суспільство*. 2017. С.665–670.
51. Бабич Д.В., Проскуріна Т.В., Маковій Д.Д. Удосконалення організаційної структури управління як важливий механізм управління сучасним підприємством. *Інфраструктура ринку*. 2018. №24. С. 91–95.
52. Багрій К.Л. Поняття матеріальних запасів підприємства: необхідність їх створення. *Науковий вісник Чернівецького торговельно–економічного інституту КНТЕУ*. С. 104–109.
53. Бержанір І.А. Проблеми та напрями вдосконалення обліку виробничих запасів. *Економічний простір*. 2016. № 107. С. 161–168.
54. Бондаренко О.М., Гудима В.Ю. Порядок проведення аудиту використання виробничих запасів : *Науково–виробничий журнал «Бізнес–навігатор»*. 2018. №6 (49). С. 209–211.
55. Васільєва Л.М. Сучасні проблеми та напрями вдосконалення організації та ведення обліку виробничих запасів на підприємстві: *Молодий вчений*. 2017. № 4. С. 623–625.
56. Грицишен Д.О., Каленчук Л.В. Обліково–аналітичне забезпечення управління виробничими запасами підприємства. *Вісник ЖДТУ. Сер. : «Економічні науки»*. 2014. №4 (70). С. 268 – 276.

57. Гудзенко Н.М., Гибало Ю.В. Виробничі запаси як об'єкт обліку та їх класифікація. *Проблеми економічного, облікового, контрольного і аналітичного забезпечення управління підприємством: матеріали I Всеукраїнської науковопрактичної конференції молодих науковців (14–15 квітня 2016 р.; м. Вінниця)*. Вінниця, ВНАУ. 2016. С. 28—31.
58. Дмитренко А.В. Економічна сутність поняття «виробничі запаси». *Економіка і регіон*. 2016. № 2. С. 149–152.
59. Дорошенко М.П., Вороніна В.Л. Організаційна структура управління: сутність та класифікація. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. 2019. №5. С. 52–56.
60. Жаворонок А. В., Дзюбик І. В. Особливості аналізу виробничих запасів на підприємстві. *Молодий вчений*. 2017. №6 (46). С. 422–426.
61. Калініченко А.С., Свистун Л.А. Автоматизація обліку виробничих запасів на сільськогосподарському підприємстві. *V Міжнародна науково–практична конференція Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» від 23.11.2023 р.* С. 133–135.
62. Калініченко А.С., Свистун Л.А. Інформаційно–аналітичне забезпечення управління виробничими запасами підприємства з метою попередження криз. *Науковий журнал «Економіка і регіон»*. 2023. №2 (89). С. 118–123.
63. Калініченко А.С., Свистун Л.А. Проблеми обліку виробничих запасів на підприємстві та шляхи його вдосконалення. *74-та наукова конференція професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*. 2022. №2. С. 401–402.
64. Ковальчук Н.О., Федішин М.П., Жаворонок А.В. Ліквідність як критерій оптимізації структури оборотних активів підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. 2019. № 11/1. С. 16–19.

65. Ковтуненко Ю.В., Олексійчук А.Г. Фінансовий аналіз діяльності підприємства в умовах економічної нестабільності. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. №18. С. 234–238.
66. Круковська О.В. Удосконалення обліку, інвентаризації та контролю наявності та руху виробничих запасів на підприємствах. *Інвестиції : практика та досвід*. 2018. № 7. С. 58–61.
67. Кудінова М.М., Рибалка А.С., Чубач О.Р. Підвищення ефективності управління підприємством шляхом удосконалення організаційної структури. *Східна Європа : економіка, бізнес та управління*. 2018. №3 (14). С. 199–205.
68. Куць Т.В., Басиста С.А. Методи оцінки виробничих запасів підприємства. *«Молодий вчений»*. 2017. №12 (52).
69. Левченко З.М. Організація бухгалтерського обліку виробничих запасів аграрного підприємства. *Економіка і суспільство, конф.*, Полтава, 2016. Випуск № 3. С. 517–521.
70. Меліхова Т.О., Ніколаєнко Н.С. Розробка програми аудиту виробничих запасів для підвищення фінансової безпеки підприємства. *Економіка та держава*. 2017. № 1. С. 51–55.
71. Мельничук І.І., Заморозна К.О. Етапи аналізу виробничих запасів у сучасних умовах. *«Молодий вчений»*. 2017. С.657–661.
72. Назаренко І. М. Аудит виробничих запасів : особливості, ключові аспекти та послідовність перевірки. *Економіка та суспільство*. 2018. С. 1312
73. Овсійчук О.В. Удосконалення організації обліку виробничих запасів. *Управління розвитком*. 2014. № 9 (172). С. 81 – 83.
74. Подолянчук О.А. Виробничі запаси: економічна сутність та облік. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. С. 88–101. №5.
75. Поліщук О.М. Обліково–аналітичне забезпечення управління виробничими запасами аграрних підприємств. *Інфраструктура ринку*. 2020. № 42. С. 367 – 371.

76. Різник В.В. Теоретичні аспекти управління виробничими запасами підприємства. *Економічний вісник університету. Сер. : «Економіка та управління»*. 2015. Вип. 24/1. С. 50 – 56.
77. Рогова Д. О., Беренда Н. І. Мета та стадії проведення аудиту виробничих запасів. *Причорноморські економічні студії*. 2017. №16. С.168–171.
78. Скрипник М.І., Григоревська О.О., Радіонова Н.Й. Удосконалення організації і методики аудиту виробничих запасів на підприємстві. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. Київ. 2016. Вип. 2–3 (35). 457 с.
79. Смалій Ю.О., Бенчак В.І., Польова Т.В. Удосконалення обліку та контролю наявності та руху виробничих запасів на підприємстві. *Ефективна економіка*. 2019. № 10.
80. Сметанко А.В., Глушко Е.В., Юферева В.Н. Обліково–аналітичне забезпечення процесу управління матеріально–виробничими запасами. *Молодий вчений*. 2017. № 9 (143). С. 447–451.
81. Тарасова Г.О., Гулевич С.В. Організація обліку виробничих запасів підприємства та шляхи його удосконалення. *Економіка і суспільство*. 2018. С.896 – 899.
82. Шевців Л.Ю., Тесляк М.М. Організація та методика обліку виробничих запасів як важливої складової оборотних активів підприємств. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Сер. : «Економічні науки». 2018. № 4 (44). Т. 2. С. 65 – 69.
83. Шендригоренко М.Т. Виробничі запаси: нормативно–правове регулювання обліку та пропозиції з підвищення ефективності внутрішнього аудиту. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. С. 187.

ДОДАТКИ